

Premiepensionen

Pensionsspararna och
pensionärerna 2010

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2010

Pensionsutveckling 2011-04-27

PID111925 (0.9)

bengt.norrby@pensionsmyndigheten.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Ordlista.....	9
1 Inledning.....	10
2 Premiepensionen – en del av hela pensionen	11
2.1 Hela pensionen	11
2.2 Premiepensionssystemet i siffror.....	13
2.3 Flödet i premiepensionssystemet	15
2.4 Utvecklingen på de finansiella marknaderna	17
2.5 Värdeutvecklingen i premiepensionsfonderna.....	18
2.6 Förändring av premiepensionssystemet	20
3 Behållning på premiepensionskontot och fördelning av kapitalet	23
4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna.....	31
4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna år 2010	31
4.2 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet	38
5 Val av portfölj.....	48
5.1 Antal valda fonder	48
5.2 De mest valda fonderna.....	49
5.3 Värdeutveckling och fondval.....	52
5.4 Tillgångsallokering och risk i portföljen	52
5.4.1 Fördelning av tillgångar i portföljen	53
5.4.2 Risk i portföljen	55
5.5 Avgiftsnivå i portföljen	61
6 Pensionsspararnas aktivitet	63
6.1 Andel med egen vald portfölj respektive Premiesparfonden.....	63
6.2 Val vid inträdet i premiepensionssystemet.....	64
6.3 Utflödet av pensionssparare och pensionärer ur AP7 Såfa	66
6.4 De med egen vald portfölj och som inte har gjort något aktivt val efter inträdesåret	68
6.5 Antal fondbyten.....	69
6.5.1 Antal fondbyten och inträdesår	71
6.5.2 Antal fondbyten och kontobehållning	73
6.5.3 Antal fondbyten och värdeutveckling	74
6.5.4 Antal fondbyten och risk i portföljen	75
6.5.5 Antal fondbyten och portföljavgift	76

Pensionärerna	79
7 Behållning på premiepensionskontot och fördelning av kapitalet	79
8 Värdeutveckling för pensionärerna.....	81
8.1 Värdeutveckling för pensionärerna år 2010.....	81
8.2 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet	83
9 Val av portfölj.....	87
9.1 Antal valda fonder	87
9.2 De mest valda fonderna.....	88
9.3 Tillgångsallokering och risk i portföljen	89
9.3.1 Fördelning av tillgångar i portföljen	89
9.3.2 Risknivån	90
9.4 Avgiftsnivå i portföljen	92
10 Pensionärernas aktivitet.....	94
10.1 Andel med egen vald portfölj respektive AP7 Såfa	94
10.2 Antal fondbyten efter inträdesåret.....	94
10.3 Antal fondbyten och värdeutveckling	95
11 Pensionärernas premiepension.....	97
11.1 Pensionsuttagen	97
Bilaga 1, beskrivning av data.....	101
Bilaga 2, pensionspyramiden - hela pensionen	102
Inkomstpension.....	102
Premiepension	104
Garantipension	105
Tjänstepension	106
Privat pensionssparande	108
Bilaga 3, avkastningsmått	110
Bilaga 4, portföljrisk	113

Sammanfattning

6,3 miljoner individer och 413 miljarder kronor i förvaltad kapital

Premiepensionssystemet omfattade vid utgången av år 2010 6,3 miljoner personer, varav 5,4 miljoner pensionssparare och 777 000 pensionärer.

Fondförmögenheten uppgick i slutet av året till 408 miljarder kronor, medan det förvaltade kapitalet i den traditionella försäkringen uppgick till 5,0 miljarder kronor. Pensionsspararnas andel utgjorde 95 procent av fondförmögenheten och pensionärernas andel var 5 procent.

Drygt 30 miljarder kronor i nya pensionsrätter placerades under året och det betalades ut 1 412 miljoner kronor ut i premiepensioner.

Nya sparare väljer AP7 Såfa, etablerade väljer egen portfölj

Närmare 42 procent av pensionsspararna har sina medel placerade i AP7 Såfa, medan övriga har valt egna portföljer. Trots det är det bara 26 procent av fondkapitalet placerat i AP7 Såfa. Skillnaden beror på att en stor andel av de unga har sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa. De är i början av arbetslivet och har därmed inte haft så stora pensionsavsättningar ännu.

De senaste åren har drygt 98 procent av nyspararna placerat sina medel i AP7 Såfa. I takt med att pensionsspararna blir äldre och får mer på premiepensionskontot väljer fler att placera i egna portföljer.

Av pensionärerna har 51 procent valt en egen portfölj och 32 procent har placerat i AP7 Såfa. 17 procent har sina pensionsmedel placerade i traditionell försäkring.

72 300 kronor i genomsnittlig kontobehållning för pensionsspararna

Den genomsnittliga kontobehållningen är högre för pensionssparare med egen portfölj än för dem med AP7 Såfa, 92 700 kronor jämfört med 44 200 kronor. Den främsta förklaringen till denna skillnad är att det i första hand är nya pensionssparare med låga pensionsavsättningar som har AP7 Såfa.

För pensionärerna är den genomsnittliga kontobehållningen något högre för dem med fondförsäkring än för dem med traditionell försäkring. I genomsnitt var värdet på kontot 8 procent högre för dem med fondförsäkring.

175 kronor i månaden i premiepension

Pensionärerna kan välja att ta ut hela eller delar av pensionen från och med 61 års ålder. Nästan alla, 97 procent, väljer att ta ut hel pension. Under 2010 uppgick pensionsutbetalningarna i denna grupp till i genomsnitt 175 kronor i månaden.

Pensionsspararnas värdeutveckling blev 11,7 procent under 2010 och 4,3 procent per år sedan start

Uppgången på de finansiella marknaderna fortsatte under 2010 och uppgången i fondrörelsen blev 12,2 procent. Eftersom en stor del, drygt 83 procent, av pensionsspararnas fondkapital är placerat i aktier fick börsuppgången ett stort genomslag i värdeutvecklingen.

Värdeutvecklingen för pensionsspararna blev i genomsnitt 11,7 procent under 2010. I stort sett alla spararna, 99,0 procent hade en positiv värdeutveckling. Sparare med innehav i AP7 Såfa hade avgjort bättre genomsnittlig värdeutveckling än dem som placerat i eget valda portföljer. Likaså hade män en något bättre värdeutveckling jämfört med kvinnor.

Den årliga värdeutvecklingen beräknad från start, dvs. från det att pensionsspararna kommer in i premiepensionssystemet, var 4,3 procent. 99 procent av spararna har haft en nominellt positiv årlig värdeutveckling sedan start.

Pensionärer med fondförsäkring fick en värdeutveckling på 10,2 procent under 2010 och med 4,2 procent per år sedan start

Avkastningen på pensionärernas fondsparande var 10,2 procent under 2010 och 4,2 procent sedan start. Värdeökningen under året har inte fått lika stort genomslag i den årliga värdeutvecklingen sedan start för pensionärerna som för pensionsspararna. Det beror på att ca 92 procent av pensionärerna kom in i premiepensionssystemet redan 1995 (som pensionssparare), medan pensionsspararna har en betydligt kortare spartid i genomsnitt. Det senaste årets utveckling får därför större genomslag för pensionssparargruppen.

Pensionärer med traditionell försäkring fick en värdeutveckling på 4,58 procent under 2009 och med 3,8 procent per år sedan start

Återbäringsräntan i den traditionella försäkringen var i genomsnitt 4,58 procent under 2010 och uppgick till i genomsnitt 4,1 procent per år för perioden 2001–2010. Samtidigt var avkastningen på tillgångarna i den traditionella försäkringen 2,48 procent under 2010.

Att avkastningen var högre i fondförsäkring än i traditionell försäkring under 2010 beror på att den största delen av tillgångarna i den traditionella försäkringen är placerade i räntebärande tillgångar.

Premiepensionskapitalet är trögrörligt

Under 2010 hade drygt 81 procent av pensionsspararna delar av sitt kapital placerat i någon av de tio mest valda fonderna. Samtidigt var ca 15 procent av kapitalet placerat i någon av de tio fonder med mest premiepensionskapital.

Över tid är det i stort sett samma fonder på fondtorget som är de tio mest valda fonderna. Likaså, över tid är det i stort sett samma 10 fonder som har det mesta av premiepensionskapitalet. Detta visar att pensionskapitalet är trögrörligt. Det speglar också att det är relativt få pensionssparare och pensionärer som byter fonder.

Bra värdeutveckling för dem som gjorde få fondbyten

Det är en relativt liten andel av pensionsspararna och pensionärerna som har bytt fonder under året, ca 17 procent. Av dem som har en egen vald portfölj, har 31 procent av pensionsspararna och 8 procent av pensionärerna gjort ett fondbyte. För de pensionssparare som gjorde fler än 15 fondbyten under 2010 blev värdeutvecklingen 6,8 procent. För dem som inte gjorde några fondbyten alls blev värdeutvecklingen 11,0 procent.

Även bland pensionärerna gick det bra för dem som gjorde få fondbyten under 2010. För dem som gjorde ett fondbyte blev värdeutvecklingen 13,1 procent och för dem som avstod från fondbyten blev värdeutvecklingen 10,7 procent. De mest aktiva pensionärerna hade lägst värdeutveckling. För dem som gjorde fler än 15 fondbyten under 2010 stannade värdeutvecklingen vid 4,8 procent.

Portföljrisken oförändrad

Riskenivån i de eget valda portföljerna är i stort sett oförändrade jämfört med 2009. Möjligen kan man notera en liten förskjutning mot högre risk. 2010 var den genomsnittliga portföljrisken 18,0 och under 2009 var den 17,6. Förskjutningen av riskenivån förklaras främst genom att aktieandelen i portföljerna har ökat till följd av värdeökningen i aktiefonderna.

Rabattkravet på fondavgiften reducerar förvaltningsavgifterna och bidrar till högre pension

Förvaltningsavgifterna uppgick i slutet av året till i genomsnitt 0,37 procent för eget valda portföljer och till 0,15 procent för AP7 Såfa. Pensionsmyndigheten verkar aktivt för att sänka förvaltningsavgifterna för pensionsspararna. Kravet på rabatt ger i genomsnitt 0,3–0,5 procentenheter lägre avgifter. Det gör att premiepensionen blir 10–15 procent högre.

Administrativa avgiften var i genomsnitt 0,11 procent

Den administrativa avgiften till Pensionsmyndigheten för 2010 var 0,14 procent, med ett tak på 110 kronor. Den genomsnittliga avgiften, beräknad på samtliga i premiepensionssystemet, uppgick till 0,11 procent.

Höga avgifter för privata förvaltartjänster

Antalet fondbyten ökade till 4,7 miljoner under året. Uppskattningsvis har drygt 60 procent av dessa fondbyten gjorts genom privata rådgivnings- och förvaltningstjänster. Avgifterna för förvaltartjänsterna är i regel höga. Den genomsnittliga avgiften ligger kring 500 kronor per år.

Ordlista

Här följer en sammanställning av viktiga begrepp som används i rapporten.

Aktivt val: Att vid något tillfälle, vid inträdet eller senare, ha gjort ett eget fondval.

Egen vald portfölj: En sammansättning av värdepappersfonder vald av pensionsspararen eller pensionären

Fondbyte: Förändring av fondportföljens sammansättning med avseende på fonder eller fondernas andel i portföljen.

Fondtorg: Valbara fonder¹ anslutna till premiepensionssystemet.

Inträdesår: I rapporten är inträdesåret det år en person för första gången får information om möjligheten att välja fonder inom premiepensionssystemet.

Pensionssparare: En person som har premiepensionsmedel placerade i egen vald portfölj eller i Premiesparfonden och som ännu inte påbörjat uttag av premiepensionen.

Pensionsunderlag: Summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, dock högst 7,5 inkomstbasbelopp per år. Pensionsunderlaget används för beräkning av pensionsrätt.

Pensionsrätt: Det belopp som årligen sätts av till den allmänna pensionen, baserat på pensionsunderlaget.

Pensionär: En person som tar ut premiepension. Den som en gång påbörjat uttag av premiepensionen men upphört med dessa uttag betraktas fortfarande som pensionär. En person som parallellt med uttagen fortsätter tjäna in nya pensionsrätter ses också som pensionär.

Portfölj: I premiepensionssystemet; en sammansättning av värdepappersfonder.

Portföljval: Val av värdepappersfonder som ska ingå i portföljen.

Premie: I premiepensionssystemet; försäkringsavgift.

Premiepension: Försäkrig mot inkomstbortfall när den försäkrade av åldersskäl eller inte längre kan eller vill förvärvsarbeta. Premiepensionen är en del av den allmänna inkomstgrundade pensionen.

Återbalansera: Justera sammansättningen av fonder i portföljen så att den ursprungliga, eller valda, risknivån bibehålls. I rapporten ses återbalansering av portföljen som att fondbyten görs.

¹ De statliga portföljalternativen som administreras av Sjunde AP-fonden räknas inte till fondtorget.

1 Inledning

Premiepensionssystemet är den fonderade delen av det allmänna ålderspensions-systemet. Vid årsskiftet 2010/2011 omfattade premiepensionssystemet knappt 6,3 miljoner personer. Tanken med en fonderad del av pensionssystemet är att den enskilde har möjlighet att utjämna risken i den allmänna pensionen utifrån sin egen ekonomiska situation.

Behållningen på premiepensionskontona påverkas av pensionsspararnas och pension-ärens investeringsbeteende samt av utvecklingen på de finansiella marknaderna. Eftersom premiepensionen är en viktig del av den samlade ålderspensionen är det av intresse att följa spararna och pensionärernas beteende och utvecklingen på de finansiella marknaderna över tid.

Denna årliga rapport ger en sammanfattande beskrivning av läget för pensionsspararna och pensionärerna vid slutet av 2010. Syftet med rapporten är att följa utvecklingen av premiepensionen samt pensionsspararnas och pensionärernas investeringsbeteende över tid. Fokus är dock på det senaste året.

Rapporten baseras på ett slumpmässigt urval av de individer som omfattas av premiepensionssystemet. Totalt ingår 209 325 individer i urvalet varav 179 887 är pensionssparare och 29 438 är pensionärer. Urvalet motsvarar ca 3 procent av den totala population som ingår i premiepensionssystemet. En del uppgifter i rapporten är baserade på statistik över den totala populationen i premiepensionssystemet. Bilaga 1 beskriver urvalet närmare och de data som ligger till grund för rapporten.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december 2010 som presenteras. Uppgifter som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för år 2009.

2 Premiepensionen – en del av hela pensionen

Kapitlet inleds med en kort beskrivning av de olika delarna i hela pensionen, varav premiepensionen är en del. Nästa avsnitt presenterar övergripande siffror och flöden i premiepensionssystemet.

För att få en bättre förståelse för utvecklingen av premiepensionsmedlen ges i nästa avsnitt en översiktlig bild av utvecklingen på de finansiella marknaderna under perioden 2000–2010. Kortfatta beskrivs också hur fonderna på Pensionsmyndighetens fondtorg och Sjunde AP-fondens förvaltning har utvecklats under året.

Kapitlet avslutas med att beskriva förändringen som gjordes i premiepensionssystemet i maj 2010.

2.1 Hela pensionen

Med hela pensionen avses här allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparandet. Ett sätt att illustrera hela pensionen är att se pensionen som en pyramid som visas i diagram 2.1. Den allmänna pensionen utgör grunden i pyramiden. Nästa nivå i pensionspyramiden är tjänstepensionen och som ett ytterligare komplement finns eventuellt privat pensionssparande på pyramidens topp.

Diagram 2.1

Pensionspyramiden – hela pensionen

Den allmänna pensionen är ett avgiftsbestämt system där utbetalda pensioner motsvaras av de avgifter som betalats in. Inkomstpensionen är ett fördelningssystem, vilket betyder att de pengar som dagens arbetande del av befolkningen betalar in under ett år till pensionssystemet betalas ut till pensionärerna under samma år. Premiepensionen är däremot ett fonderat system och det betyder att de pensionsavgifter som betalas in sparas (fonderas) till den enskildes framtida pension. För personer födda före 1954 består den inkomstgrundade pensionen helt eller delvis av tilläggspension.

Tjänstepensionen, som är reglerad i avtal mellan arbetsmarkandens parter, kommer att ha stor betydelse för blivande pensionärer. Vanligast är att tjänstepension är premiebestämd pension. Privat pensionssparande kan ses som ett komplement till övriga pensioner. Det finns även andra sätt att spara till pensionen än i en pensionsförsäkring.

Tabell 2.2

Inbetalda premier, förvaltad kapital och utbetalningar i respektive pensionsslag, 31 december 2009, miljarder kronor

Pensionsslag	Inbetalda premier	Förvaltad kapital 31 dec	Utbetalningar	Andel utbetalningar, procent
Allmän pension	234	1 171	218	74
Tjänstepension	119	1 403	60	21
Privata pensionsförsäkringar	15	402	15	5
Summa	368	2 976	293	100

Pensionspyramidens olika delar beskrivs närmare i bilaga 2.

2.2 Premiepensionssystemet i siffror

6,3 miljoner personer i premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet omfattar för närvarande knappt 6,3 miljoner personer. Dessa fördelar sig på 5 375 000 miljoner pensionssparare, 777 000 pensionärer och drygt 128 000 nya pensionssparare som kom in i systemet i december 2010. Nysparare som kom in i december ingår inte i rapportunderlaget utan betraktas som nysparare under 2011. De kommer att analyseras i kommande års rapport. Antalet individer som ingår i rapportunderlaget uppgår därmed till 6 146 000.

När det nya pensionssystemet är helt infasat kommer det att omfatta cirka 7 miljoner sparare och pensionärer. Det är framförallt antalet pensionärer som kommer att öka allteftersom det nya pensionssystemet fasas in. Bilaga 2 ger en översiktlig beskrivning av premiepensionssystemet och hur systemet fasas in.

Det är ungefär lika många kvinnor och män som omfattas av systemet. Bland pensionsspararna är männens andel något större än kvinnornas, 52 procent. Det speglar könsfördelningen i den yrkesaktiva delen av befolkningen. Bland pensionärerna är fördelningen jämn mellan könen.

408 miljarder kronor i fondförsäkring

I slutet av 2010 uppgick fondförmögenheten inom premiepensionssystemet till 408 (340) miljarder kronor inklusive inflödet av nya pensionsrätter som uppgick till 30,1 miljarder. Av de nya pensionsrätterna tillhörde 97 procent pensionsspararna och 3 procent pensionärerna.

5 miljarder kronor i traditionell försäkring

Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick vid utgången av 2010 till 4 963 miljoner kronor. Det motsvarar 1,2 (0,6) procent av de totala tillgångarna i premiepensionssystemet. Endast pensionärer har möjlighet att placera sina pensionsmedel i den traditionella försäkringen.

2.3 Flödet i premiepensionssystemet

178 500 nya pensionssparare

Under 2010 fick 178 500 (182 000) nya pensionssparare möjlighet att välja vilka fonder deras pensionsmedel skulle placeras i². Fram till denna tidpunkt förvaltades deras pensionsmedel på konto hos Riksgälden. Nya sparare som inte anmäler något fondval får sina medel placerade i AP7 Såfa³. Tabell 2.3 nedan visar antalet nytillkomna pensionssparare från år 2000 och framåt samt totala antalet individer som omfattas av premiepensionssystemet.

År 2000 var det första året som det blev möjligt att placera sina premiepensionsmedel i fonder. Fram till dess hade medlen varit förvaltade på konto hos Riksgälden. Förtidspensionärerna fick denna valmöjlighet under 2001. Detta förklarar de stora antalen nya pensionssparare under dessa år. Övriga år utgörs de nya pensionssparare av individer som har kommit in på arbetsmarknaden och som för första gången börjat tjäna in pensionsrätter.

30,1 miljarder kronor i nya pensionsrätter

Tabell 2.3 visar även det årliga inflödet av kapital i form av pensionsrätter. I december 2010 placerades 30,1 (29,7) miljarder kronor i de fonder som pensionsspararna hade valt respektive AP7 Såfa. 29,9 miljarder placerades i fondförsäkring och resterande 226 miljoner kronor placerades i traditionell försäkring.

Tabell 2.3

Antal pensionssparare och pensionsrätter i premiepensionssystemet, 2000 – 2010

År	Pensionssparare och pensionärer, tusental	Pensionsrätter, inflöde, mdkr	Nya sparare, tusental	Pensionsrätter, nya sparare, mdkr
2000	4 440	55,8	4440	5580
2001	4 900	18,3	493	0,67
2002	5 100	20,4	196	0,216
2003	5 200	21,1	150	0,167
2004	5 300	22,3	129	0,142
2005	5 400	23,4	117	0,139
2006	5 600	49,6	115	0,148
2007	5 800	27,6	133	0,18
2008	6 000	28,6	163	0,239
2009	6 100	29,7	182	0,279
2010	6 300	30,1	178	0,274

² De nya spararna fick sina medel överförda från den tillfälliga förvaltningen till sina premiepensionskonton i december 2009. Information om möjlighet att välja fonder skickades ut till nyspararna början av 2010.

³ Premiesparfonden ersattes av AP7 Såfa när premiepensionssystemet förändrades i maj 2010.

1 412 miljoner kronor i pensionsutbetalningar

Under 2010 övergick 121 000 (115 000) pensionssparare till att bli pensionärer. Längre fram i rapporten visas antalet pensionärer över tid. De första pensionsutbetalningarna gjordes 2001 och då betalades det ut 400 000 kronor. Under 2010 uppgick utbetalningarna till 1 412 miljoner kronor, en ökning med 83 procent jämfört med 2009. Pengarna som betalas ut kommer att öka allteftersom premiepensionssystemet fasas in. De flesta pensionärerna har sina pensionsmedel placerade i fondförsäkring och trenden har varit att de flesta som går i pension väljer fondförsäkring. Under 2010 ökade dock antalet nya pensionärer som väljer traditionell försäkring dramatiskt. Tidigare år har andelen nya pensionärer som väljer traditionell försäkring legat mellan tio och femton procent. Under 2010 steg andelen till över 42 procent. Förändringen framgår tydligt i tabell 2.4. Kolumnen längst till höger anger hur mycket kapital som övergår från fondförsäkring till traditionell försäkring. 2009 övergick 405 miljoner kronor till den traditionella försäkringen och 2010 steg det till 2 277 miljoner kronor.

Ökningen i antalet pensionärer som valde traditionell försäkring under 2010 kan antas ha ett samband med den förändring av ansökningsblanketten som infördes vid årsskiftet 2009/2010. I denna version måste den sökande ta ställning till om pensionen ska betalas ut som fondförsäkring eller traditionell försäkring. Pensionsmyndigheten har beslutat att förval kommer att återinföras under 2011 och blanketterna får därmed samma utseende som tidigare.

Tabell 2.4

Utbetalda pensioner från fondförsäkring och traditionell försäkring, samt flödet från fondförsäkring till traditionell försäkring under perioden 2001–2010, tkr

År	Utbetalda pensioner, totalt	Utbetalda pensioner, fondförsäkring	Utbetalda pensioner, traditionell försäkring	Övergång från fondförsäkring till traditionell försäkring
2001	400	370	31	1 200
2002	1 400	1 300	130	2 700
2003	10 900	9 900	955	25 500
2004	42 500	39 300	3 200	44 300
2005	103 700	93 800	9 900	182 700
2006	231 600	206 500	25 000	324 700
2007	460 100	404 800	55 300	495 600
2008	825 400	733 900	91 500	473 400
2009	769 300	737 200	32 200	405 000
2010	1 411 600	1 220 800	190 800	2 677 300

2.4 Utvecklingen på de finansiella marknaderna

Fortsatt återhämtning på aktiemarknaderna under 2010

Den positiva utvecklingen på de finansiella marknaderna som inleddes i mars 2009 fortsatte under 2010. I synnerhet Stockholmsbörsen utvecklades mycket positivt. Andra aktiemarknaderna som utvecklades positivt var Norden, Ryssland och Nordamerika. Utvecklingen i euroområdet tyngdes däremot av finansiell oro och de flesta fonder noterade i euro hade en negativ värdeutveckling under 2010. Alla marknader i Europa hade dock inte en negativ värdeutveckling. Aktieindex på Frankfurtbörsen steg med 14 procent men tyngdes av eurons negativa utveckling mot kronan. Utvecklingen på världens börsmarknader har stor betydelse för värdeutvecklingen av pensionsmedlen i premiepensionssystemet eftersom drygt 80 procent av kapitalet är placerat i aktiefonder.

Diagram 2.6 ger en bild av hur de svenska och utländska marknaderna för aktier och räntor har utvecklats under 2000–2010. En betydande nedgång inleddes på aktiemarknaderna under 2007 och den fortsatte under hela 2008. Nedgången blev procentuellt mycket större än den som ägde rum de första åren på 2000-talet.

Under finanskrisen var nergången störst på tillväxtmarknaderna men det är också på tillväxtmarknaderna som återhämtningen har varit kraftigast. Index för tillväxtmarknaderna nådde vid slutet av 2010 nästan upp till toppnivån i oktober 2007. Återhämtningen på den svenska aktiemarknaden har också varit god och aktieindexet passerade ränteindexet under året. Indexet för de globala aktiemarknaderna exklusive tillväxtmarknader har dock inte utvecklats lika positivt. Indexet steg med måttliga fem procent under 2010 och ligger fortfarande under nivån som indexet hade år 2000.

Fallande ränteindex till följd av stärkt svensk krona

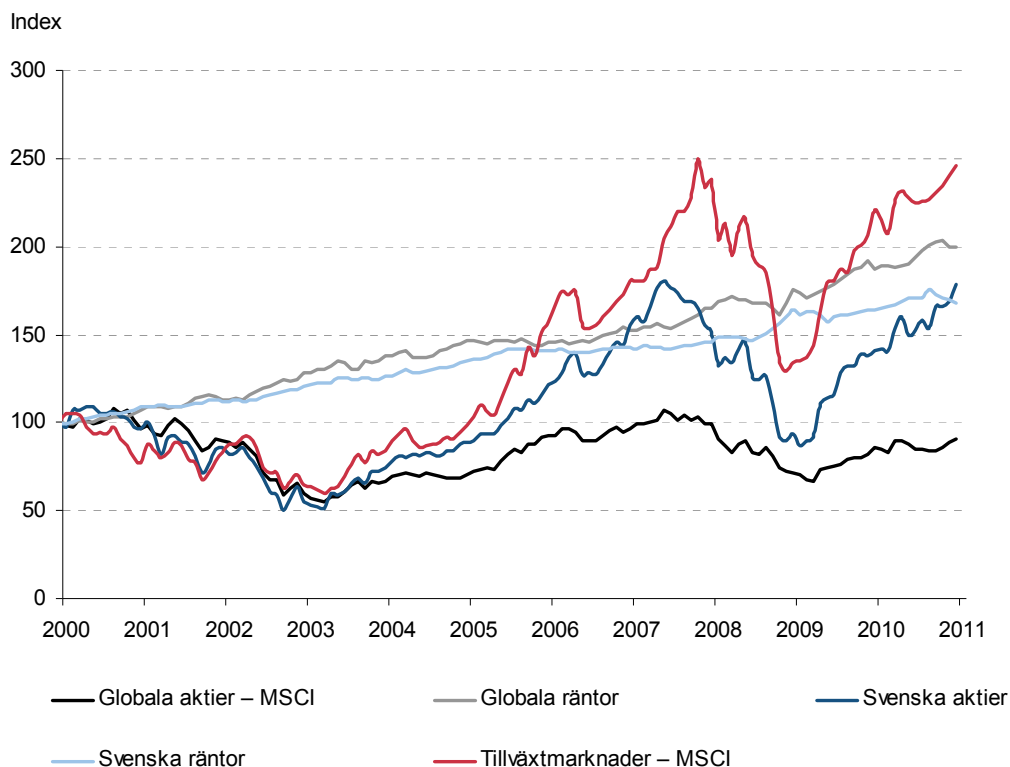
Fortsatt låga styrräntor och omfattande stimulansåtgärder medförde att räntorna fortsatte att ligga kvar på en låg nivå under 2010. Den svenska kronans stärktes också under året och för en obligationsplacering i euro innebär det ett negativt valutabidrag under 2010. Värdeutvecklingen från en placering i utländska obligationer var övervägande negativ under året och blev -5 till -10 procent, mätt i svenska kronor.

God värdeutveckling i premiepensionssystemet för dem som investerat i räntor

Avkastningen på premiepensionsmedlen beror på i vilken utsträckning pensionsspararna och pensionärerna har tagit del av upp- och nedgångarna på aktiemarknaderna. Sett över tid har de sparare och pensionärer som investerat på räntemarknaderna haft en god värdeutveckling, oberoende av när de gick in på dessa marknader. De som hade fonder noterade i euro missgynnades av kronans förstärkning under 2010.

Diagram 2.6

Värdeutvecklingen på de svenska och utländska aktie- och räntemarknaderna, perioden 2000–2010

Källa: Globala aktier – MSCI, Globala räntor – World, Citigroup, Government Bond Index, Svenska aktier – OMXSBCAP OMX-Stockholm Exchange, Svenska räntor – Sweden, OMRX, Government Bond Index, Tillväxtmarknader – MSCI.

Anmärkning: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader.

2.5 Värdeutvecklingen i premiepensionsfonderna⁴

Avkastningen på fondtorget blev 10,9 procent

Den fortsatta återhämtningen på aktiemarknaderna både i Sverige och till stora delar den övriga världen gynnade värdeutveckling i premiepensionssystemet. Uppgången på de olika finansmarknaderna bidrog till att den genomsnittliga avkastningen på Pensionsmyndighetens fondtorget blev 10,9 procent.

Den lägre värdeutvecklingen på fondtorget jämfört med utvecklingen på Stockholmsbörsen beror till stor del på att många pensionssparare och pensionärer till övervägande del har sina pensionsmedel placerade i utländska aktier. Till detta kommer att ungefär 20 procent av spararnas medel är placerade i räntefonder som under 2010 hade en svag utveckling. En annan orsak som har bidragit till att det har

⁴ Fondernas avkastning är beräknad som tidsviktad avkastning. För mer information om måttet se bilaga 3.

gått sämre för vissa av de utländska fonderna är att de har missgynnats av kronans förstärkning under 2010. Uppgången under 2010 medförde att den genomsnittliga årliga avkastningen i fondrörelsen för perioden 2001–2010 blev 1,3 (0,3) procent.

Avkastningen i AP7 Såfa blev 14,8 procent

Av det totala förvaltade fondkapitalet är 27 procent placerat i AP7 Såfa (fd. Premiesparfonden), vilket motsvarade 110 miljarder kronor i slutet av 2010. AP7 Såfa består av de två fonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond och förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Diagram 2.7 visar att avkastningen i AP7 Såfa har följt den genomsnittliga avkastningen för fonderna på fondtorget⁵ relativt väl. Under 2010 hade AP7 Såfa en högre värdeutveckling, 14,8 procent jämfört med 10,9 procent för den genomsnittliga avkastningen på fondtorget. Värdeutvecklingen för hela fondrörelsen, fondtorget och Sjunde AP-fondens förvaltning blev 12,1 procent. Åren innan 2009 presterade dock AP7 Såfa något sämre än den övriga fondrörelsen. Sedan start⁶ fram till slutet av år 2010 var avkastningen 17,6 procent för AP7 Såfa⁷ och 15,0 procent för fonderna på fondtorget.

Diagram 2.7

Avkastning per år för fonder i de eget valda portföljerna och för AP7 Såfa, perioden 2001–2010

Procent

Anmärkning: Avkastningen redovisas som tidsviktad avkastning. Mer information om avkastningsmättet finns i bilaga 3.

⁵ Fondtorget är de valbara fonderna. Sjunde AP-fondens färdiga portföljer ingår inte i fondtorget.

⁶ Startdatum är satt till 2000–12–13. Vid det datumet var alla pensionsrätter placerade i fonder vid första valet år 2000.

⁷ Under åren 2001–2009 förvaltades det statliga alternativet i Premiesparfonden

2.6 Förändring av premiepensionssystemet

I maj 2010 genomfördes delar av förändringarna av premiepensionssystemet enligt Regeringens proposition 2009/10:44. Utgångspunkten för förändringarna var att premiepensionssystemet behövde anpassas till premiepensionsspararnas olika behov, kunskap och engagemang.

Ändringarna syftade till att:

- Förenkla pensionsspararnas valsituation.
- Minska risken för systematiskt dåliga utfall av placeringar till följd av okunskap.
- Underlätta för spararna att engagera sig.

Förändringarna innebar att:

- Premiesparfonden avvecklades.
- Ett nytt förbättrat förvalsalternativ infördes och som också blev valbart för alla pensionssparare, AP7 Såfa - Statens årskullsförvaltningsalternativ.
- Tre färdiga portföljalternativ med olika risknivå erbjuds – Försiktig, Balanserad och Offensiv.
- Pensionsspararna ska kunna byta mellan statliga och privata alternativ.

AP7 Såfa generationsanpassad

AP7 Såfa är en fondlösning som tar hänsyn till pensionsspararens ålder. Genom att kombinera de två basfonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond uppnår man målet att generationsanpassa förvalsalternativet. I diagram 2.8 visas hur fördelningen mellan de två basfonderna förändras med stigande ålder. Fram till 55 års ålder är innehavet i AP7 Aktiefond 100 procent. Aktiefondens andel minskas från och med 56 år ålder med drygt 3 procent varje år upp till och med 75 år. Räntedelen ökas i motsvarande grad och vid 75 år är förhållande mellan aktie- och räntedelen 33/67. Efter 75 år förändras inte förhållandet mellan aktie- och räntedelen ytterligare.

Strategin i förvaltningen av AP7 Aktiefond skiljer sig från strategin i det tidigare förvalsalternativet, Premiesparfonden.

För AP7 Aktiefond är strategin att:

- placera fondens tillgångar globalt med en bred branschmässig spridning
- öka avkastningsmöjligheterna och risken genom att använda hävstång i fonden (hävstång innebär att fondens aktieexponering är större än vad som följer av det tillskjutna kapitalet)
- ytterligare öka avkastningsmöjligheterna genom aktiv förvaltning på vissa utvalda marknader

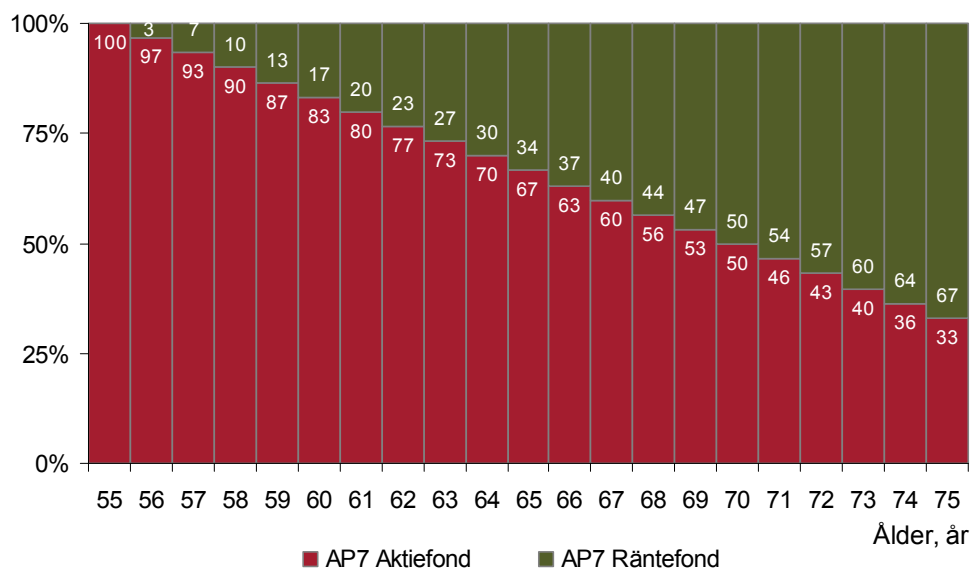
Framförallt är det möjligheten att använda derivatinstrument som skiljer AP7 Aktiefond från Premiesparfonden. Genom att använda derivatinstrument kan fonden uppnå en betydligt högre förväntad värdeutveckling. Den högre förväntade värdeutvecklingen sker dock till en betydligt högre risk.

Sjunde AP-fonden skriver i fondens fondfaktablad att risken ökas genom att derivat får användas för att skapa hävstång i fonden. Hävstången motsvarar normalt 50 procent av fondkapitalet och kan variera mellan 0 och 70 procent av fondkapitalet.

Fonden får även använda sig av s.k. äkta blankning.

Diagram 2.8

Fördelning mellan aktiefond och räntefond

2 570 000 berördes av förändringen i premiepensionssystemet

De pensionssparare som berördes av förändringen var i första hand de pensionssparare som hade hela sitt pensionskapital placerat i Premiesparfonden. Utöver dessa så fanns det även pensionssparare som endast hade en del av sitt kapital i Premiesparfonden. Orsaken till att de hade en del av sitt pensionskapital i Premiesparfonden var att de tidigare i samband med fondavslut hade fått innehavet i den avslutade fonden överfört till Premiesparfonden. Ytterligare en grupp pensionssparare som berördes av förändringen var de som hade innehav i Premievals-fonden. Premievals-fonden förvaltades av Sjunde AP-fonden och även den avvecklades i samband med reformeringen.

Totalt omfattades 2 569 169 pensionssparare av förändringen. Pensionssparare i Premiesparfonden var 2 383 134. Pensionssparare som hade innehav i Premiesparfonden på grund av avslutade fonder var 96 000 och pensionssparare med innehav i Premievals-fonden var 90 000. Dessutom har drygt 2 000 pensionssparare gjort egna val i AP7 Aktiefond, AP7 Räntefond eller i något av de tre färdiga portföljalternativen, Offensiv, Balanserad eller Försiktig.

Nettoinflöde i AP7 Såfa

Vid årsskiftet hade drygt 2 710 000 pensionssparare innehav i något av Sjunde AP-fondens alternativ. Flest pensionssparare var de som hade innehav i AP7 Såfa och som hade valt förvalsalternativet, se tabell 2.5. Att antalet pensionssparare i AP7 Såfa icke-val har ökat med nästan 115 000 personer beror i huvudsak på de nya pensionsspararna som kom in i systemet under 2010. Av nyspararna gjorde 175 700 inget eget fondval och placerades därför i AP7 Såfa. Samtidigt har knappt 61 000 personer valt att gå ur AP7 Såfa under perioden

24 maj – 31 december. I tabell 2.3 kan man även utläsa att antalet pensionssparare som har valt något av de tre färdiga portföljalternativen uppgick till nästan 6 000 pensionssparare vid årsskiftet. Flest pensionssparare som har gjort ett eget val, har valt AP7 Såfa, 2 075 personer. Procentuellt är det störst ökning av pensionssparare i AP7 Aktiefond.

Under perioden 24 maj–31 januari ökade antalet pensionssparare i den del av Sjunde AP-fondens förvaltning som pensionsspararna väljer själva med 190 procent. Om man istället räknar det faktiska antalet så rör det sig om knappt 4 000 pensionssparare som har valt något av Sjunde AP-fondens förvaltning. Så här långt kan man konstatera att intresset för Sjunde AP-fondens alternativ har varit måttligt från pensionsspararnas sida.

Tabell 2.5

Antal pensionssparare i Sjunde AP-fondens förvaltning

Innehav	Typ av fondval	Antal pensionssparare, 24 maj	Antal pensionssparare, 31 januari	Förändring, 24 maj- 31 januari
Portföljer				
AP7 Såfa	Förvalsalternativet	2 383 134	2 497 685	114 551
AP7 Såfa	Fondavslut	96 433	123 348	26 915
AP7 Såfa	Premievals-fonden	89 602	83 379	-6 223
AP7 Såfa	Eget val	672	2 056	1 403
Försiktig	Eget val	348	602	279
Balanserad	Eget val	364	951	616
Offensiv	Eget val	365	1 087	799
Fonder				
AP7 Aktiefond	Eget val	116	860	754
AP7 Räntefond	Eget val	188	234	47

3 Behållning på premiepensionskontot och fördelning av kapitalet

I det här kapitlet visas hur den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonton samt hur fondförmögenheten är fördelad mellan sparare med egen vald portfölj och AP7 Såfa, efter ålder, utbildning, inkomst samt boendelän.

72 300 kronor i genomsnittlig kontobehållning

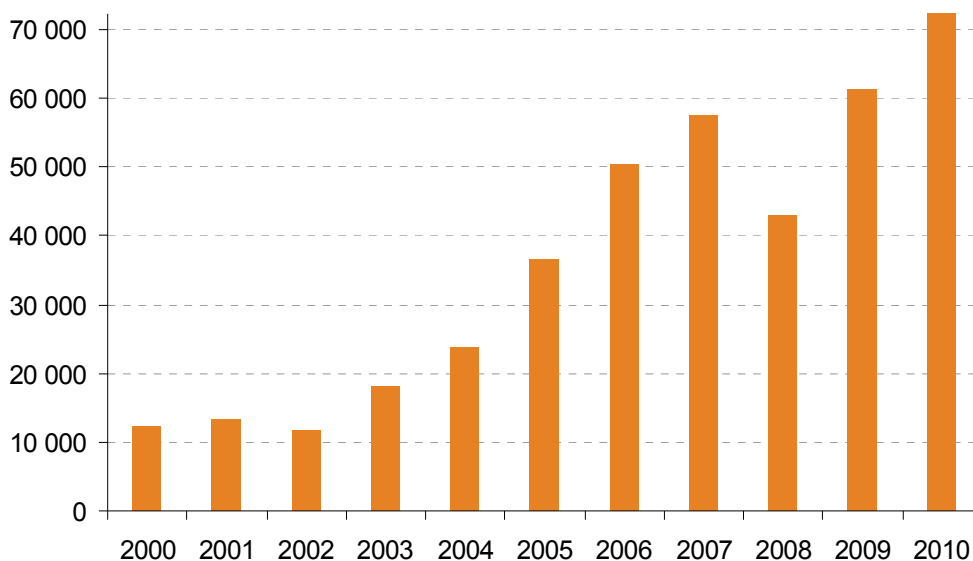
Den positiva avkastningen på premiepensionsmedlen under 2010 har medfört att den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas konton har ökat betydligt. I slutet av året uppgick kontobehållningen i genomsnitt till ca 72 300 (60 900) kronor.

Kontobehållningen ökar när nya pensionsrätter sätts in. Behållningen är också beroende av hur värdeutvecklingen på pensionsmedlen har varit under året. Som framgår av diagram 3.1 har den genomsnittliga kontobehållningen ökat över tid, med undantag för åren 2002 och 2008. Vid den kraftiga börsnedgången i början på 2000-talet minskade behållningen med 12 procent. Under perioden 2003–2007 var ökningarna avsevärda, mellan 30 procent och 54 procent per år. Den positiva värdeutvecklingen under den här perioden sammanföll med den goda utvecklingen på framförallt aktiemarknaderna. Under 2009 steg kontobehållningen med närmare 45 procent och under 2010 steg den med drygt 19 procent. Ökningen i kontobehållningen fördelar sig mellan nya pensionsrätter, 30,1 miljarder kronor och värdeökning, 18 miljarder kronor.

Diagram 3.1

Genomsnittlig behållning på pensionsspararnas premiepensionskonto i slutet av respektive år, perioden 2000–2010

Kronor

Anmärkning: Staplarna i diagrammet visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning den 31 december respektive år.

Pensionssparare egna portföljer har högre kontobehållning

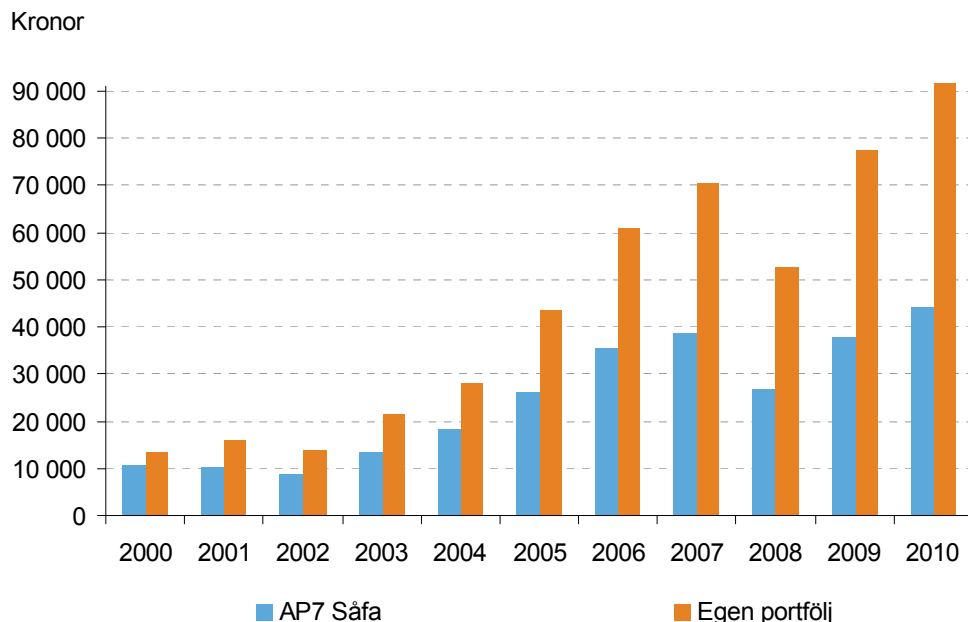
Pensionssparare med egen vald portfölj har en högre genomsnittlig behållning på sitt premiepensionskonto än sparare med innehav i AP7 Såfa, se diagram 3.2. I slutet av 2010 hade i genomsnitt pensionssparare med egen vald portfölj 92 700 (77 500) kronor i kontobehållning medan pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa hade 44 200 (37 800) kronor.

Skillnaderna i behållningen på premiepensionskontona har ökat över tid. År 2000 var den genomsnittliga kontobehållningen för dem med AP7 Såfa 83 procent av den genomsnittliga behållningen för dem med egen portfölj. I slutet av 2010 var motsvarande relation 48 (49) procent.

En förklaring till skillnaden i behållning är att en stor del av kapitalinflödet till AP7 Såfa kommer från unga sparare. Denna grupp av sparare har vanligen låga inkomster och därmed låga pensionsavsättningar, vilket ger en lägre genomsnittlig kontobehållning. De flesta som väljer en egen portfölj gör det senare i livet och har då dels högre inkomster och därmed större pensionsavsättningar, dels några års ackumulerat pensionssparande med sig. Årliga analyser av nyspararna har visat att de som väljer en egen portfölj vid inträdet också i genomsnitt har större pensionsrätter att placera än dem som låter sina pensionsrätter placeras i AP7 Såfa.

Diagram 3.2

Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot för pensionssparare med egen portfölj respektive AP7 Såfa

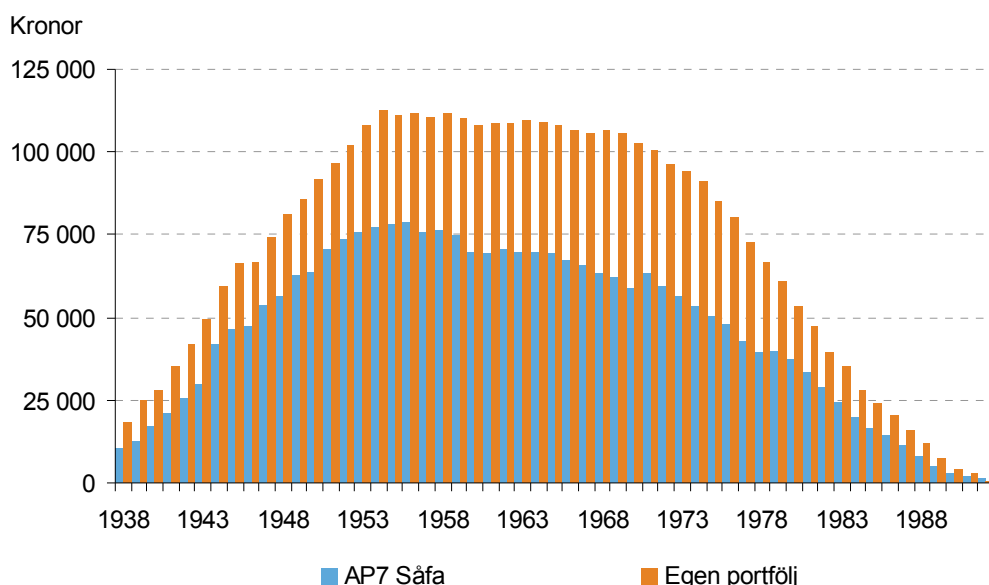

Anmärkning: Staplarna i diagrammet visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning den 31 december respektive år.

I diagram 3.3 visas kontobehållningen uppdelad på egen portfölj och AP7 Såfa, fördelat på födelseår. Diagrammet visar hur graden av infasning i det nya pensionssystemet har betydelse för behållningen på kontot. Det framgår också att de med egna portföljer har mer pengar på kontot.

Diagram 3.3

Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot för pensionssparare med egen portfölj respektive AP7 Såfa efter födelseår

Anmärkning: Staplarna i diagrammet visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning per den 31 december 2010.

58 procent av spararna har egen vald portfölj och äger 74 procent av kapitalet

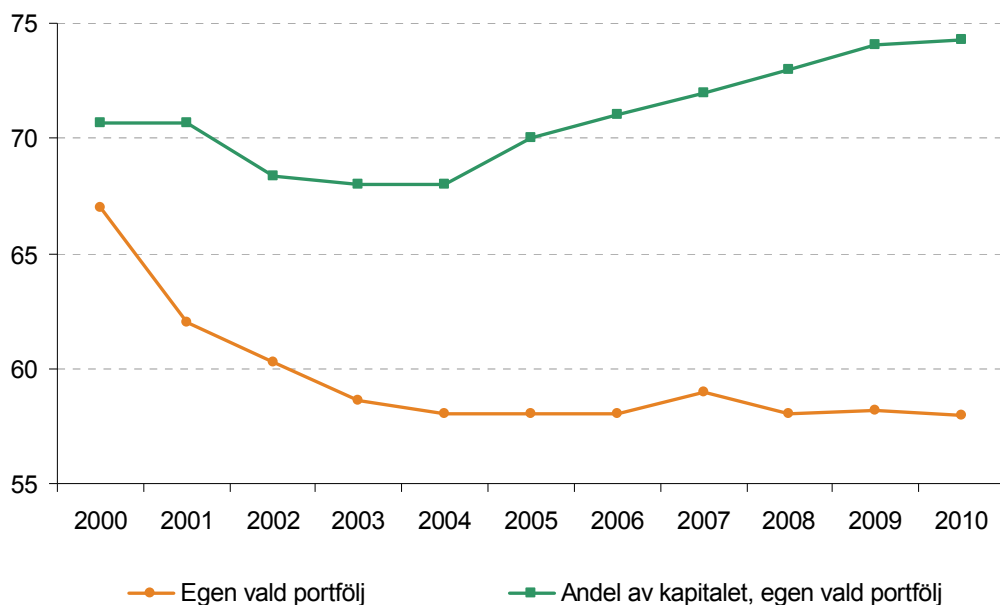
I slutet av 2010 hade drygt 58 procent av pensionsspararna en egen vald portfölj, medan de övriga hade sina medel placerade i AP7 Såfa. Diagram 3.4 visar utvecklingen av andelen sparare med egen vald portfölj och deras andel av premiepensionskapitalet. Det framgår att andelen med egen vald portfölj har minskat över tid. Nedgången beror främst på att intresset av att välja en egen portfölj var ovanligt stort i samband med introduktionen av premiepensionssystemet. Detta intresse avtog de följande åren. Trenden har dock stabiliserats under senare år. Det kan tolkas som att intresset att välja en egen portfölj har normaliserats.

Samtidigt som andelen pensionssparare med egen portfölj har minskat och sedan stabiliserats, har deras andel av kapitalet ökat. I slutet av 2010 uppgick deras andel till 74 procent. Förklaringen till deras allt större andel av kapitalet är att intresset för att göra egna portföljval ökar i takt med att behållningen på kontot blir större. Som jämförelse har 98 procent av årets nysparare, som av förklarliga skäl har små pensionsavsättningar, fått sina premiepensionspengar placerade i AP7 Såfa.

Diagram 3.4

Andelen pensionssparare med egen vald portfölj och deras andel av kapitalet

Procent

Män har högre kontobehållning

Män har ca 14 300 (12 100) kronor mer i genomsnitt på premiepensionskontot än kvinnor, se tabell 3.1. Det beror på att män i regel har högre inkomster och är yrkesaktiva i något större utsträckning än kvinnor.

Tabell 3.1

Genomsnittlig behållning på män och kvinnors premiepensionskonton vid slutet av 2010, kronor

	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Alla	72 300	92 700	44 200
Män	79 300	85 600	48 500
Kvinnor	65 000	69 400	39 600

Åldersgruppen 51–55 år har störst kontobehållning

I slutet av 2010 var den genomsnittliga åldern bland pensionsspararna 43 (43) år. Pensionsspararen med egen portfölj var i genomsnitt 8 år äldre än pensionssparare med innehav i AP7 Såfa. Genomsnittsåldern var 46 respektive 38 år. I tabell 3.2 visas den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonton uppdelad efter ålder. Av tabellen framgår att pensionssparare i åldersgruppen 51–55 år i genomsnitt har mer på sina konton jämfört med övriga åldersgrupper. Störst procentuell ökning av kontobehållningen jämfört med 2009 hade personerna i åldersgruppen över 60 år. De ökade sin kontobehållning med 27 procent vilket motsvarar 14 600 kronor. En förklaring till att den äldsta gruppens kontobehållning

ökar så mycket är infasningen av premiepensionssystemet. För varje år tillkommer de som är ett år yngre till den äldsta åldergruppen och de har en större andel av sin pension i det nya systemet.

Tabell 3.2

Genomsnittlig behållning på pensionsspararnas premiepensionskonton efter ålder vid slutet av 2010, kronor

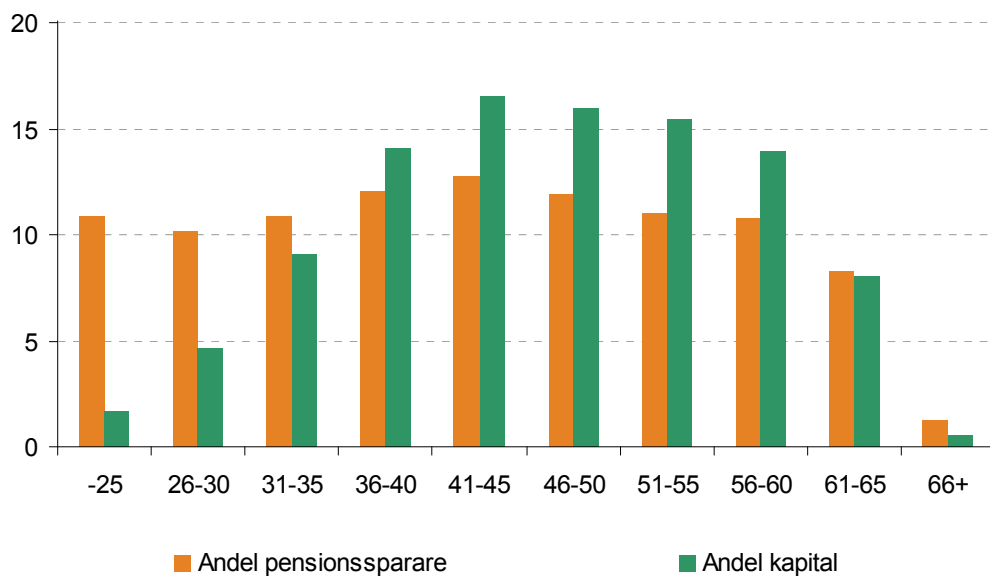
Ålder	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
-25	10 900	17 900	9 800
26-30	33 100	42 000	28 800
31-35	60 000	74 300	43 600
36-40	84 100	97 100	58 000
41-45	94 200	106 600	65 600
46-50	97 500	108 900	69 800
51-55	101 100	111 000	76 600
56-60	93 600	102 200	72 200
61-65	70 300	76 900	54 800
66+	32 700	40 200	23 500

Diagram 3.5 visar andelen pensionssparare samt deras andel av kapitalet i fondförsäkring efter ålder. Det framgår att både andelen pensionssparare och andelen kapital är störst i åldersgrupperna 41–45 år. Det har sin förklaring i att den största andelen yrkesaktiva finns i dessa åldrar. På sikt när pensionssystemet är fullt infasat kommer troligen andelen kapital att ha ökat i åldersgrupperna över 60 år.

Diagram 3.5

Andel pensionssparare och andel kapital i fondförsäkring, efter ålder, i slutet av 2010.

Procent

Högre kontobehållning bland högutbildade och höginkomsttagare

De med högst utbildning har också i genomsnitt mest på sina premiepensionskonton eftersom de i regel har högre inkomster än övriga och därmed större pensionsavsättningar, se tabell 3.3

Tabell 3.3

Genomsnittlig behållning på pensionsspararnas premiepensionskonton, efter utbildning och inkomst, vid slutet av 2010, kronor

Utbildning*	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Förgymnasial	57 300	84 100	35 100
Gymnasial	73 300	91 200	46 300
Eftergymnasial	80 200	97 200	50 700
Forskarutbildning	98 900	114 900	72 500
Inkomst 2009, tkr**			
0	21 100	43 600	13 300
1-50	15 400	39 000	10 200
50-100	23 600	45 400	16 200
100-200	46 900	61 800	34 800
200-300	73 200	82 000	56 900
300-349	94 800	101 200	77 100
349-	119 100	124 900	98 900

Anmärkning: *Det finns brister i registret över utbildning vilket medför ett stort bortfall. Registret saknar exempelvis uppgifter om invandrares utbildning i hemlandet. Det saknas även uppgifter om vissa typer av utbildning som exempelvis Komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Dessutom finns det en eftersläpning i uppdateringen av registret, vilket påverkar framförallt de yngre grupperna som nyligen gått ut gymnasiet.

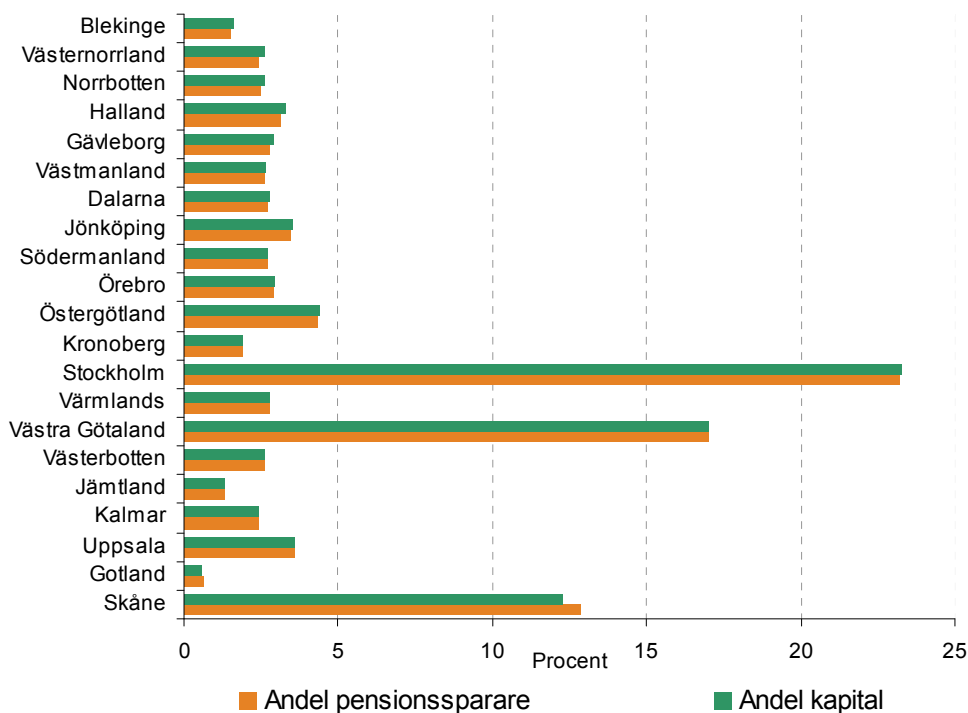
**Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2009.

Kapitalfördelning och län

Den geografiska fördelningen av pensionsspararna och pensionskapitalet avspeglar i stort hur befolkningen är fördelad i Sverige, se diagram 3.6. Diagrammet är sorterat i fallande ordning där länet med högst andel kapital i förhållande till andel pensionssparare ligger överst. Blekinge län har mest kapital i förhållande till andel pensionssparare medan Skåne län har minst andel kapital i förhållande till andelen pensionssparare. Att Skåne län har minst andel kapital i förhållande till andelen kapital kan möjligen bero på en stor invandring på senare år. I de tre storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne bor drygt 53 procent av pensionsspararna. Det är också i dessa län som den största andelen av pensionskapitalet finns, sammanlagt 53 procent.

Diagram 3.6

Pensionssparare och deras fondförsäkringskapital, fördelat på boendelän, i slutet av 2010.

4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna

I kapitlet redovisas värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2010 och värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet 1995 fram till utgången av 2010. Det innebär att även avkastningen som genererades i den tillfälliga förvaltningen hos Riksgälden före det första fondvalet 2000 är inkluderad.

Värdeutvecklingen i detta kapitel är beräknad som kapitalviktad avkastning. Kapitalviktad avkastning benämns även internränta och mäter värdeutvecklingen på pensionsspararnas konto. Internräntan kan jämföras med den ränta som beräknas för bankkonton.

I kapitel 2 visades den tidsviktade avkastningen för fonder. Den huvudsakliga skillnaden mellan dessa mått är att när man beräknar den kapitalviktade avkastningen, beaktar man de kapitalflöden som sker på spararens konto och tidpunkten för flödena. Måttet inbegriper alltså de pensionsrätter som betalas in, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på spararens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften, rabatten på förvaltningsavgiften samt arvsvinsterna. Den tidsviktade avkastningen tar däremot inte hänsyn till dessa kapitalflöden och inte heller till storleken på det kapital som genererar avkastningen. Det betyder att det har ingen betydelse om det är 1 krona eller 1000 kronor som genererar avkastningen. Ytterligare information om de olika måtten för värdeutveckling finns i bilaga 3.

4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna år 2010

Återhämtning på aktiemarknaderna påverkade värdeutvecklingen positivt

Uppgången på de flesta aktiemarknaderna fortsatte under viss osäkerhet även 2010. I synnerhet Stockholmsbörsen utvecklades mycket positivt. Den positiva utvecklingen på finansmarknaderna medförde även att värdeutvecklingen på pensionsspararnas konton utvecklades positivt. Orsaken är att premiepensionsmedlen till största delen, ca 83 procent är placerade i aktier. Avkastningen på pensionsmedlen är alltså starkt beroende av utvecklingen på aktiemarknaderna.

Värdeutvecklingen år 2010 blev 11,7 procent

Den genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2010 blev 11,7 procent. Det är inte i nivå med 2009 men måste ändå anses som mycket god. Värdeökningen har inte varit riktigt lika stor för alla pensionsspararna. De med egen vald portfölj hade i genomsnitt en värdeutveckling på 10,8 procent medan de som hade pengarna placerade i AP7 Såfa hade en värdeutveckling på 12,9 procent

99,0 procent av spararna har haft en nominellt positiv värdeutveckling

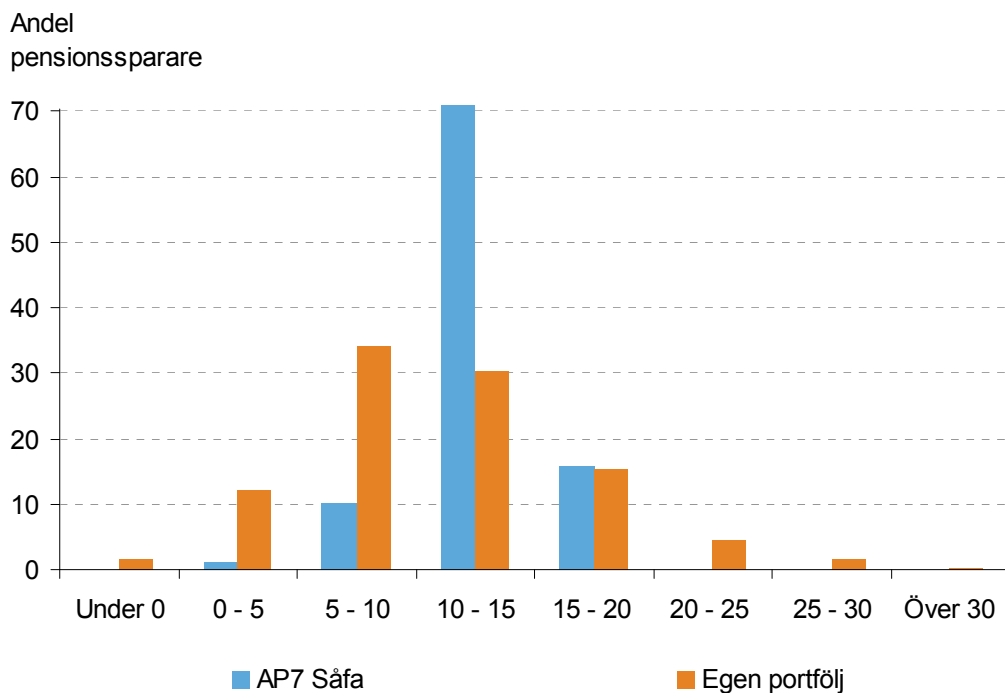
Under 2010 hade 99,0 procent av pensionsspararna en positiv värdeökning. De flesta av spararna hade en värdeökning som låg i intervallet 5 till 15 procent, se diagram 4.1. Det kan jämföras med år 2009 då de flesta av spararna hade en värdeutveckling som låg i intervallet 30 till 40 procent. Avkastningen skiljer sig normalt åt mellan pensionssparare beroende på vilken placeringsinriktning de har valt och på hur stort flöde av kapital de individuellt har haft att placera under året.

Spridningen i värdeutvecklingen är betydligt mindre bland sparare med innehav i AP7 Såfa än bland dem med egen vald portfölj. Anledningen är att spridningen i AP7 Såfa enbart beror på att pensionsspararna har varit med olika länge i premiepensionssystemet och har olika stort kapital på sina konton, och inte av att de har valt olika investeringsinriktningar som de med egen vald portfölj. Spararna som hade de största värdeökningarna under 2010 återfinns som väntat bland dem med egen portfölj men de är också överrepresenterade bland dem som hade den lägsta värdeökningen.

Ju äldre premiepensionssystemet blir desto mindre relevant är den nominella värdeutvecklingen av fonderna som beskrivning av utvecklingen. För att avgifterna som betalas till systemet inte ska förlora i köpkraft måste den nominella värdeutvecklingen vara minst lika med prisutvecklingen. Och för att avgifterna till premiepensionen inte ska förlora i värde i förhållande till inkomstutvecklingen måste värdeutvecklingen vara minst lika med inkomstutvecklingen.

Diagram 4.1

Värdeutveckling för 2010 fördelat på andel pensionssparare, procent.

Män hade något bättre värdeutveckling än kvinnor

Män med egen portfölj hade i genomsnitt en något högre genomsnittlig värdeökning jämfört med motsvarande grupp kvinnor, 11,9 procent respektive 11,6 procent, se tabell 4.1.

Längre fram i rapporten visas att under 2010 har män haft en generellt något högre risknivå i sina portföljer än kvinnor. Det kan vara en förklaring till varför män med egen vald portfölj har haft en något bättre avkastning under 2010. För att dra några slutsatser om eventuella skillnader mellan kvinnors och mäns investeringsbeteende behövs dock en fördjupad analys.

Även 2009 hade män med egen vald portfölj högre portföljrisk än kvinnor. De hade också en högre genomsnittlig värdeutveckling.

Att dem med lägst inkomst har haft högst värdeutveckling under 2010 beror på de inte har haft små kapitalflöden på sina konton. Om det inte har varit några flöden blir kapitalviktad och tidsviktad värdeutveckling i stort samma sak. Det innebär att värdeutvecklingen på kontot blir densamma som värdeutvecklingen i de fonder som kapitalet har varit placerade i.

Tabell 4.1

Genomsnittlig värdeutveckling under 2010, fördelat på kön, ålder, utbildning och inkomst, procent

	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Alla	11,7	10,8	12,9
Kvinnor	11,6	10,6	13,0
Män	11,9	11,0	12,9
Ålder			
18-25	10,7	9,1	10,9
26-30	12,1	10,1	13,1
31-35	12,1	10,7	13,5
36-40	11,9	10,9	13,9
41-45	12,1	11,2	14,2
46-50	12,1	11,2	14,3
51-55	12,0	11,0	14,5
56-60	11,6	10,8	13,6
61-65	10,7	10,3	11,6
66+	10,3	11,2	9,2
Utbildning*			
Förgymnasial	11,7	10,8	12,4
Gymnasial	11,7	10,9	13,0
Eftergymnasial	11,7	10,9	13,3
Forskarutbildning	12,0	11,0	13,7
Årsinkomst, tkr**			
0	13,8	11,5	14,6
1-50	11,6	10,8	11,7
50-100	11,2	10,5	11,4
100-200	11,5	10,6	12,2
200-300	11,4	10,7	12,9
300-349	11,5	10,8	13,3
349-	11,6	11,1	13,4

Anmärkning: *Det finns brister i registret över utbildning vilket medför ett stort bortfall. Registret saknar exempelvis uppgifter om invandrares utbildning i hemlandet. Det saknas även uppgifter om vissa typer av utbildning som exempelvis Komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Dessutom finns det en eftersläpning i uppdateringen av registret, vilket påverkar framförallt de yngre grupperna som nyligen gått ut gymnasiet.

**Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2009.

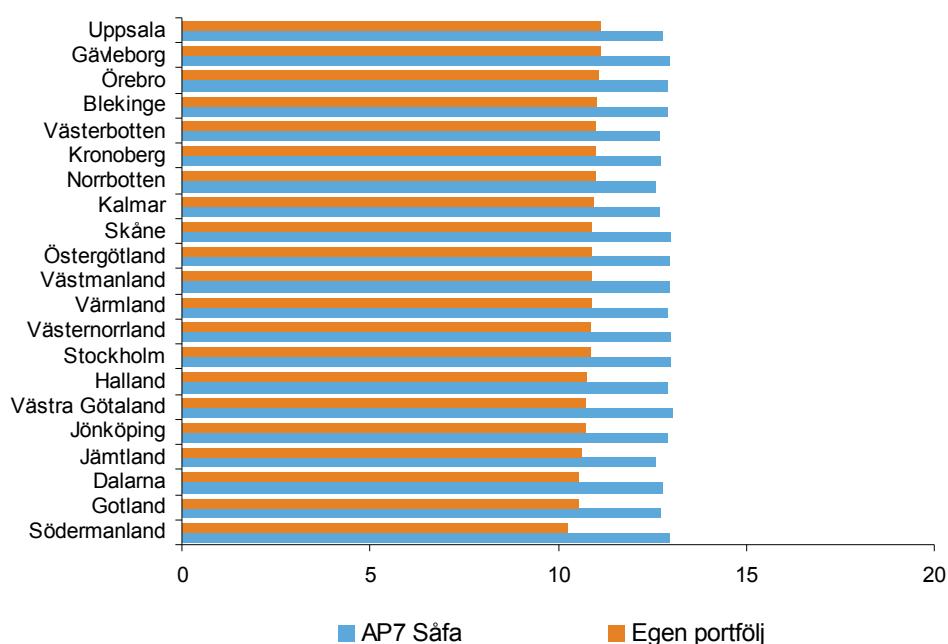
Uppsala län i topp 2010

Pensionssparare med egen portfölj i Uppsala län hade högst värdeutvecklingen under 2010. Den genomsnittliga värdeutvecklingen blev 11,1 procent. Blekinge som toppade listan förra året återfinns i år på fjärde plats med en värdeutveckling på 11,0 procent. Skillnaderna i värdeutveckling är således små mellan länen, se diagram 4.2.

I diagrammet ser man också att pensionssparare med innehav i AP7 Såfa i genomsnitt hade 2 procentenheter högre värdeutveckling än dem med egen portfölj.

Diagram 4.2

Genomsnittlig värdeutveckling för 2010 fördelat på län, procent

Lägre värdeutveckling i uniforma⁸ portföljer

En företeelse som har blivit vanligare under senare år i premiepensionssystemet är uniforma portföljer. Med uniforma portföljer menas här portföljer som är sammansatta av fem likadana fonder och med samma procentuella fördelning mellan fonderna. Uniforma portföljer är en del av de eget valda portföljerna. Sannolikheten för att två individer väljer exakt samma portföljsammansättning är liten - särskilt om valet skulle vara helt slumpmässigt, vilket förmodligen inte är fallet. Troligare är att det handlar om portföljsammansättningar som generellt förväntas vara lyckosamma. I tabell 4.2 visas värdeutvecklingen för portföljer som finns valts av minst 300 personer. I varje intervall i tabellen kan det finnas flera grupper av uniforma portföljer. Det betyder att i intervallet 300–2 500 uniforma portföljer finns det 105 olika grupper med uniforma portföljer. Det innebär att i det intervallet finns det drygt 80 000 pensionssparare. Flest pensionssparare, 230 000 finns det i intervallet över 40 000 uniforma portföljer. Uniforma portföljer har samma fonder och samma fördelning. Fem fonder ingår i de uniforma portföljerna.

⁸ I uniforma portföljer ingår fem likadana fonder med samma fördelning.

Värdeutvecklingen för dem som har uniforma portföljer har inte varit riktigt lika hög som för övriga med egen vald portfölj, jfr tabell 4.1 och 4.2. I genomsnitt hade de uniforma portföljerna en värdeutveckling på 10,2 procent under 2010. För alla egna portföljer var värdeutvecklingen 10,8 procent. I uppgiften för alla egna portföljer ingår även uniforma portföljer i underlaget.

Lägst värdeutveckling hade den grupp av pensionssparare där antalet uniforma portföljer låg mellan 300 och 2 500 portföljer. För dem blev värdeutvecklingen 8,7 procent under 2010. Högst värdeutveckling var det i intervallet där antalet uniforma portföljer låg mellan 10 000 och 20 000 portföljer, 11,6 procent.

Värt att notera är att antal fondbyten under 2010 är klart lägst bland pensionssparare där antalet uniforma portföljer är färre än 300. I den gruppen gjordes i genomsnitt endast 0,5 fondbyte under 2010. Flest fondbyten gjordes i intervallet 10 000–20 000 uniforma portföljer. I det intervallet gjorde i genomsnitt varje pensionssparare 7,1 fondbyten under 2010.

Tabell 4.2

Antal uniforma portföljer, värdeutveckling, fondbyten, andel av egna portföljer och risk i portföljen, procentenhet

Antal uniforma portföljer	Värdeutveckling, 2010	sedan start	Antal fondbyten under 2010	Andel, procent	Risk i portföljen
Fler är 300	10,2	4,2	4,7	21,6	15,0
300–500	8,7	4,3	3,9	2,4	15,8
2 500–5 000	9,2	4,1	6,6	1,4	17,7
5 000–10 000	10,2	4,2	5,2	1,7	17,6
10 000–20 000	11,6	4,5	7,1	2,3	19,5
20 000–40 000	11,4	4,5	4,9	6,4	12,9
över 40 000	9,3	3,9	3,8	7,4	13,4
Färre än 300	11,0	4,6	0,5	78,4	18,7

Flest uniforma portföljer i Jämtland

I tabell 4.3 anges hur stor andel av de uniforma portföljerna (fler än 300) är av de egna portföljerna i varje län. Störst andel uniforma portföljer finns i Jämtlands län. Där har nästan var tredje pensionssparare med egen vald portfölj en parallell portfölj. Andra län med en hög andel uniforma portföljer är Västernorrland och Västerbotten. Länet med den klart lägsta andelen uniforma portföljer är Stockholms län.

Den genomsnittliga avgiften för dem med egen portfölj är 0,37 procent, se avsnitt 5.5. För uniforma portföljer är den genomsnittliga avgiften knappt 0,1 procentenhet högre, 0,45 procent.

Tabell 4.3

Andel uniforma portföljer av egna portföljer, per län, värdeutveckling 2010 och avgift

Län	Andel, procent	Värdeutveckling, 2010	Avgift, procent
Alla län	21,6	10,2	0,45
Jämtland	31,8	10,1	0,42
Västernorrland	28,7	10,6	0,46
Västerbotten	28,7	10,8	0,44
Gävleborg	28,1	11,5	0,45
Blekinge	27,8	10,2	0,50
Dalarna	25,8	10,1	0,44
Södermanland	24,8	9,4	0,51
Halland	24,7	9,9	0,47
Kronoberg	24,5	10,6	0,41
Kalmar	24,1	10,3	0,40
Jönköping	23,4	9,8	0,41
Skåne	23,1	10,4	0,49
Norrbottn	22,8	10,1	0,44
Örebro	22,7	10,1	0,42
Östergötland	22,2	10,3	0,46
Västmanland	21,7	10,2	0,50
Gotland	21,5	9,6	0,43
Värmland	21,1	10,1	0,43
Västra Götaland	20,9	10,0	0,44
Uppsala	19,8	10,3	0,46
Stockholm	14,6	9,6	0,46

4.2 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen sedan start är 4,3 procent

Värdeökningen⁹ av premiepensionsmedlen under 2010 har i betydande grad påverkat den årliga värdeutvecklingen sedan starten 1995 och fram till slutet av 2010. Den årliga värdeökningen för perioden uppgick till 4,3 procent.

Som nämnts tidigare är en stor del av premiepensionsmedlen placerade i aktier. Uppgången på aktiemarknaderna under 2010 fick därför en betydande effekt på såväl värdeutvecklingen under året som på den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen sedan start.

Likvärdig värdeutveckling i eget valda portföljer och i AP7 Såfa

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen var 4,3 (3,5) procent för dem med egen portfölj och 4,2 (2,9) procent för dem med AP7 Såfa. Det är dock värt att notera att den årliga avkastningen varierar mellan pensionsspararna. En del av spararna med egen portfölj har haft en sämre värdeutveckling än dem med AP7 Såfa, medan andra har haft en bättre utveckling. Variationerna beror bland annat på i vilken utsträckning spararna har tagit del av upp- respektive nedgångarna på aktiemarknaderna. Det i sin tur beror på när i tiden spararna kommit in i premiepensionssystemet. För att få en mer fullständig bild visas värdeutvecklingen i detta avsnitt utifrån olika perspektiv.

99 procent av pensionsspararna har haft en nominellt positiv värdeutveckling

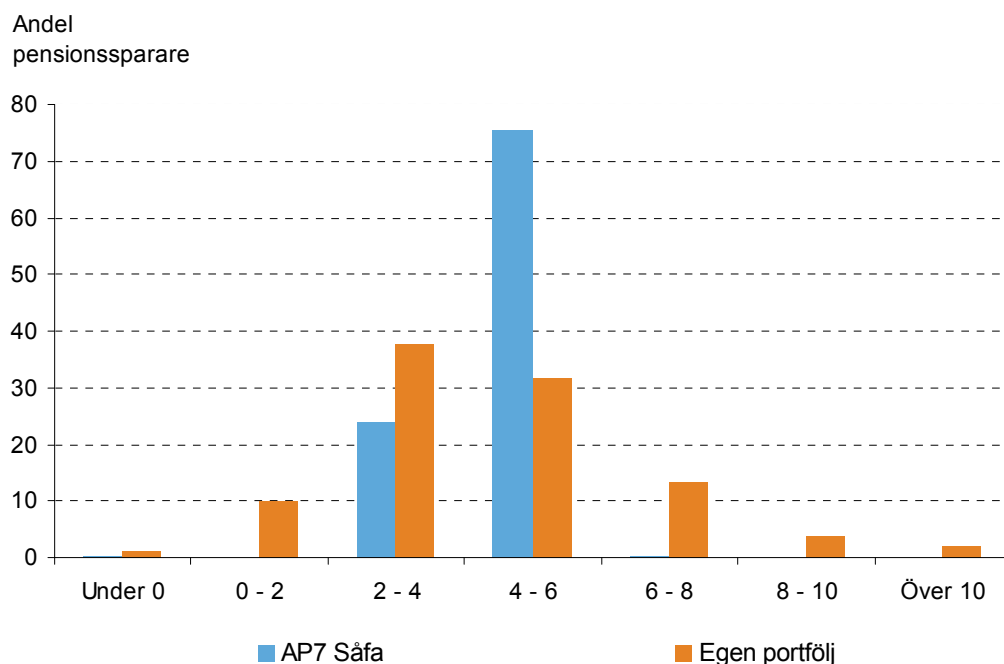
Diagram 4.3 visar spridningen i den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen sedan start bland pensionsspararna. Det framgår att de allra flesta pensionssparare har haft en positiv värdeutveckling, oberoende om de har en egen portfölj eller om pensionsmedlen är placerade i AP7 Såfa. Det är bara en liten andel av pensionsspararna som har haft en negativ värdeutveckling, cirka 1 procent.

⁹ Värdeutvecklingen sedan start är baserad på de pensionssparare som kom in i premiepensionssystemet år 2000.

Som framgår av diagrammet är spridningen i värdeutvecklingen större bland sparare med egen portfölj än bland dem med AP7 Såfa. Det innebär att det är en större andel sparare med egen portfölj som har hög respektive låg värdeutveckling i jämförelse med dem som har AP7 Såfa.

Diagram 4.3

Årlig genomsnittlig värdeutveckling fördelad på andel pensionssparare med inträdesår 2000, perioden 1995–2010, procent

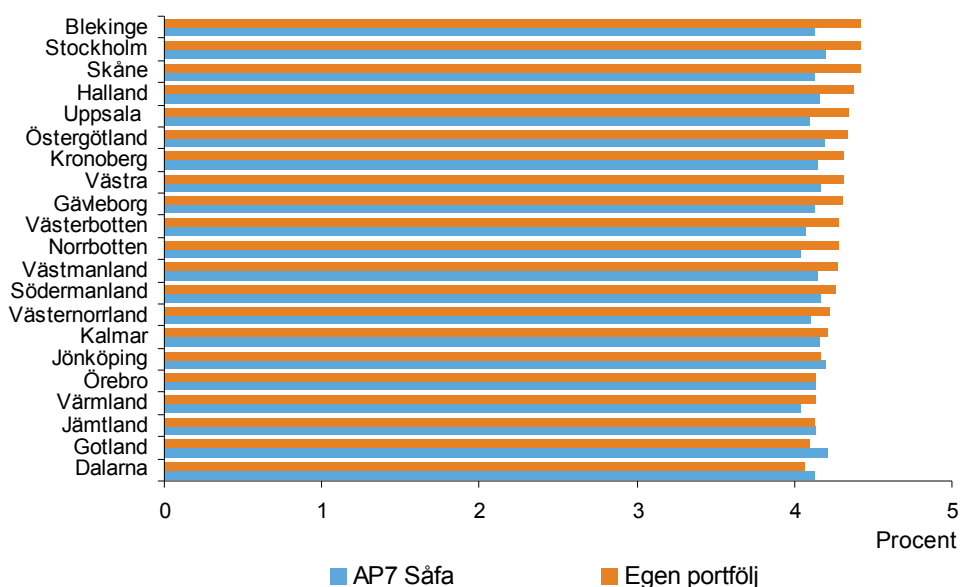
Den nominella värdeutvecklingen på 4,3 procent för dem som kom in i premiepensionssystemet 1995 motsvaras av en real värdeökning på 3,0 procent.

Blekinge i topp sedan start

Pensionssparare med egen vald portfölj och bosatta i Blekinge län har haft högst värdeutveckling från start, 4,4 procent. Nästan lika hög värdeutveckling har pensionsspararna i Stockholms och Skåne län haft. Lägst värdeutveckling har pensionsspararna i Jämtland, Gotland och Dalarnas län haft, se diagram 4.4.

Diagram 4.4:

Genomsnittlig årlig värdeutveckling sedan start fördelad på län

Inträdesår har betydelse för värdeutvecklingen

I diagram 4.5 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter inträdesår. Det framgår att värdeutvecklingen genomgående är positiv, både för dem med egen portfölj och för dem med AP7 Såfa. Diagrammet visar också att bland sparare som kom in tidigt i systemet så har de med egen portfölj i genomsnitt haft en något bättre värdeutveckling jämfört med dem som har innehav i AP7 Såfa. För dem som har kommit in i systemet på senare år har värdeutvecklingen i stället varit bättre för dem som har kapitalet placerat i AP7 Såfa.

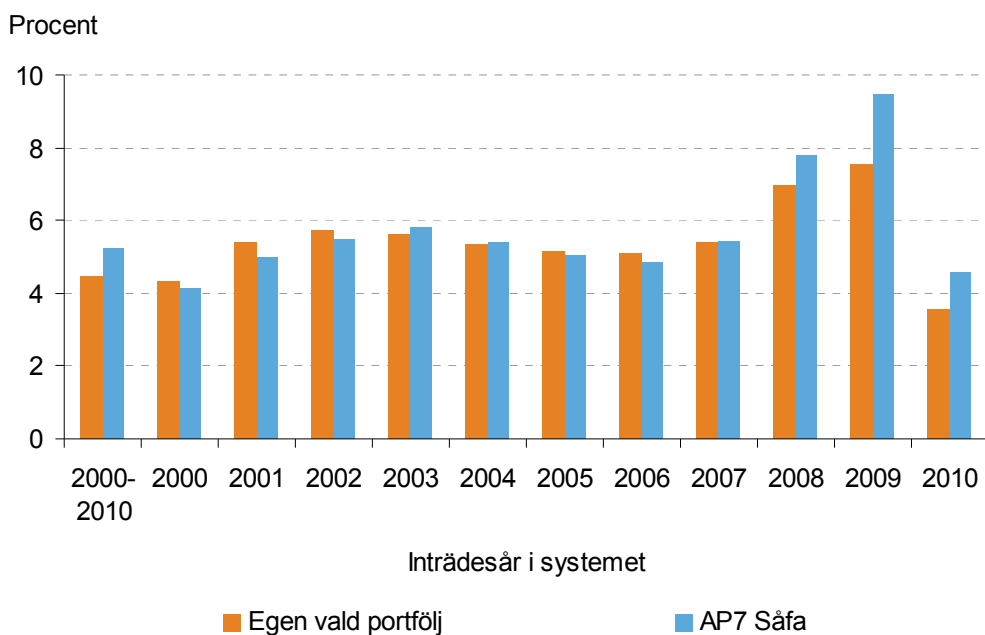
Bäst har det gått för de som kom in i systemet 2008 och 2009. Det förklaras av att de under större delen av den tid som de gjort inbetalningar till premiepensionen (sedan 2007) har haft sina medel i den s.k. tillfälliga förvaltningen till riksgäldsrenta. På så vis undgick de börsfallet under 2007 och 2008. Räntan som de erhöll har i genomsnitt varit 5–6 procent. För dem som kom in i systemet före 2004 har värdeminskningen begränsats genom att en del av deras inbetalningar fick vara med om den mycket höga avkastningen under åren 2005–2006.

Om man ser på den genomsnittliga värdeutvecklingen oavsett inträdesår så har den varit bäst för dem som har låtit Sjunde AP-fonden förvalta pensionsmedlen. För dem har den årliga värdeutvecklingen varit 5,2 procent. För dem med egen portfölj har den

årliga värdeutvecklingen varit 4,5 procent. Staplarna längst till vänster i diagram 4.5 visar hur värdeutvecklingen har varit oavsett inträdesår.

Diagram 4.5

Årlig genomsnittlig värdeutveckling för perioden 1995–2010 efter inträdesår för pensionssparare med egen vald portfölj och för sparare med AP7 Såfa.

Orsaken till varför det blir olika resultat i värdeutvecklingen sedan start beror på att det finns stora skillnader i kollektivet. I diagram 4.6 framgår det att det är stora skillnader i andelen pensionssparare och hur många som väljer AP7 Såfa för varje inträdesår. Staplarna i diagrammet anger att nästan 70 procent av alla pensionssparare kom in i systemet år 2000. År 2010 utgjorde nyspararna drygt 3 procent av pensionsspararkollektivet. Pensionsspararna som kom in i systemet år 2000 är alltså kraftigt överrepresenterade.

Den andra stora skillnaden är fördelningen mellan dem som har egen vald portfölj och dem som har sitt innehav i AP7 Såfa per inträdesår. Den blå kurvan visar att av dem som kom in i systemet år 2000 så gjorde drygt 20 procent av pensionsspararna inget eget fondval. Pengarna placerades därför i AP7 Såfa. Av nyspararna 2010 avstod över 98 procent från att göra att välja egna fonder. Det innebär att pensionssparare med innehav i AP7 Såfa är överrepresenterade jämfört med egen vald portfölj för alla inträdesår, utom år 2000.

Det här gör att de senaste årens värdeutveckling påverkar den genomsnittliga värdeutvecklingen i AP7 Såfa och egna portföljer i olika grad vilket visas i diagram 4.7.

Diagram 4.6

Andel pensionssparare per inträdesår, andel pensionssparare med innehav i AP7 Såfa per inträdesår

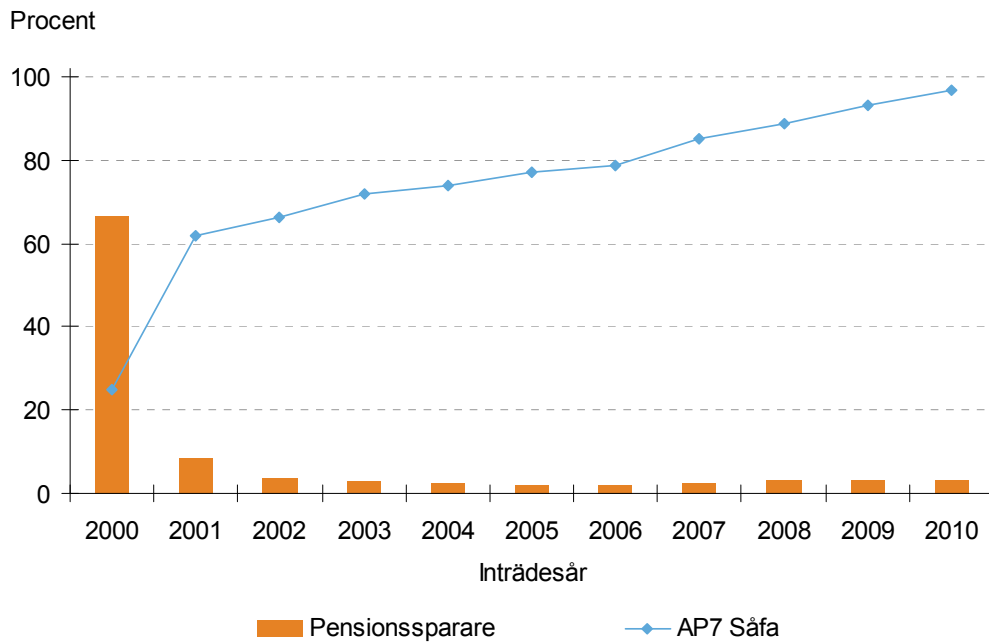
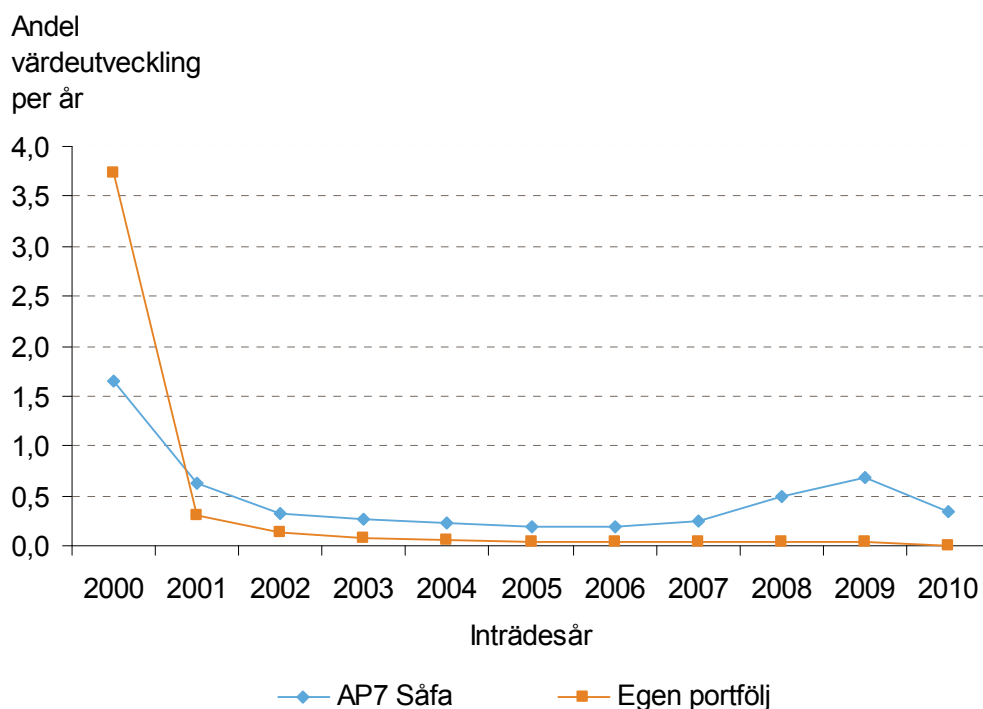

Diagram 4.7 visar inträdesårens betydelse för den genomsnittliga värdeutvecklingen i egna portföljer och AP7 Såfa. För dem med egna portföljer har inträdesåret 2000 klart störst betydelse. Inträdesåret 2000 bidrar till den genomsnittliga värdeutvecklingen i de egna portföljerna med drygt 3,7 procentenheter. Bidraget till de egna portföljernas genomsnittliga värdeutveckling från år 2010 är däremot nästan noll. Orsaken till att de senare inträdesåren bidrar i så liten utsträckning till den genomsnittliga värdeutvecklingen i egna portföljer är antalet nya pensionssparare som väljer egen portfölj är så få.

Även för den genomsnittliga värdeutvecklingen i AP7 Såfa bidrar år 2000 till stor del. Drygt 1,5 procentenheter kommer från portföljerna med inträdesår 2000. Däremot är bidraget till den genomsnittliga värdeutvecklingen från åren 2008–2010 betydligt större i AP7 Såfa än för de eget valda portföljerna.

Diagram 4.7

Andel värdeutveckling per inträdesår för pensionssparare med innehav i AP7 Såfa och egna portföljer, procentenheter

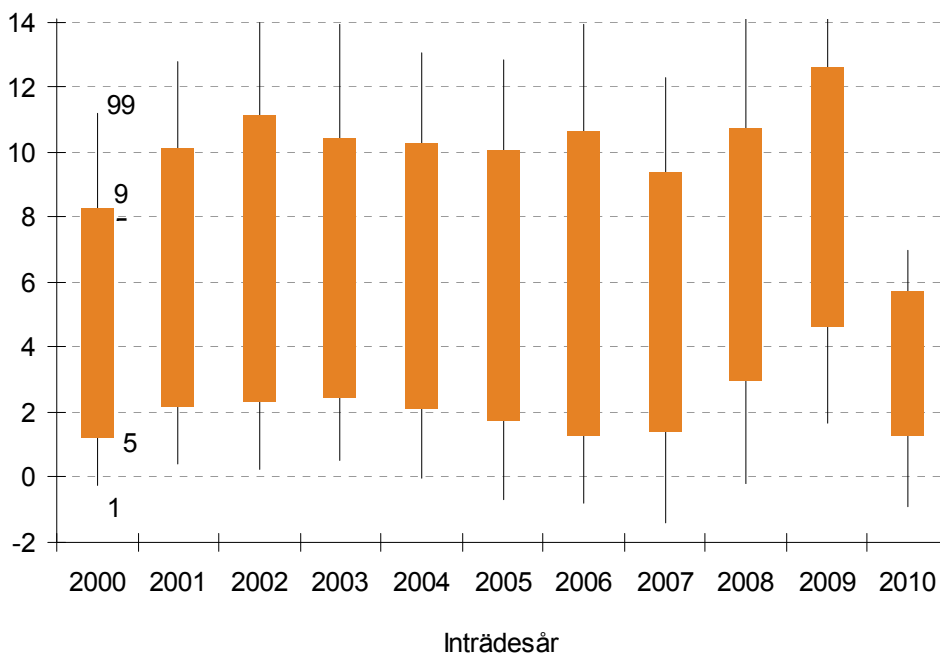
Stor spridning i värdeutvecklingen

Diagram 4.8 visar spridningen av den årliga värdeutvecklingen efter inträdesår för den grupp av pensionssparare som valt egen portfölj. Den nedre och övre kanten på staplarna markerar den 5:e percentilen respektive den 95:e percentilen. Det framgår av diagrammet att spridningen av värdeutvecklingen är som störst bland pensionssparare med inträdesår 2006–2007. Diagrammet visar även, som konstaterats tidigare, att den övervägande delen av pensionsspararna har haft en positiv årlig värdeutveckling. Skillnaden i värdeutveckling mellan den femte och den nittiofemte percentilen är i genomsnitt 7,8 procentenheter. Det är en minskning i spridningen jämfört med 2009 då skillnaden var 9,2 procentenheter. Skillnaden mellan den första och den nittionionde percentilen har däremot ökat från 11,9 procentenheter till 13,3 procentenheter mellan åren 2009 och 2010.

Diagram 4.8

Genomsnittlig årlig värdeutveckling för pensionssparare med egen portfölj efter inträdesår och percentiler, perioden 1995–2010.

Procent

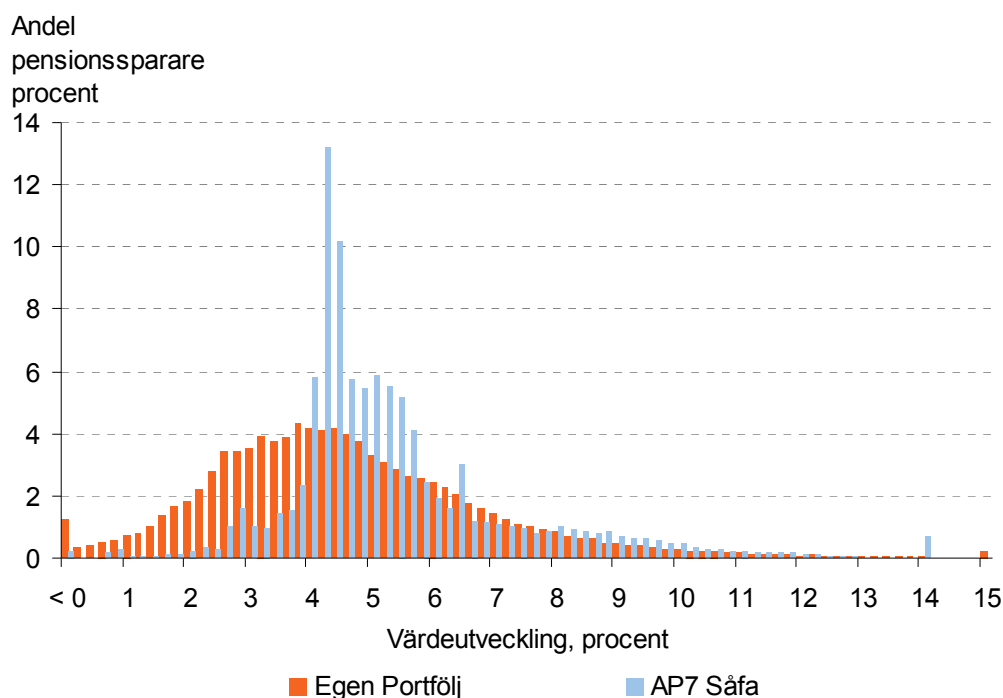

Spridningen i värdeutvecklingen kan också illustreras som i diagram 4.9. Diagrammet visar hur pensionsspararna fördelar sig med hänsyn till den årliga värdeutvecklingen och hur stor andel av pensionsspararna som finns i de olika intervallen. Det framgår tydligt att pensionssparare med innehav i AP7 Såfa är koncentrerade till intervallet 4–6 procents värdeutveckling. Vid 14,2 procents värdeutveckling finns det en stor andel pensionssparare med innehav i AP7 Såfa. En närmare granskning av dessa individer visar att det är pensionssparare som kom in i systemet år 2009.

För pensionssparare med egen vald portfölj kan man notera att spridningen i värdeutveckling är betydligt större än för de med innehav i AP7 Såfa.

Diagram 4.9

Årlig värdeutveckling fördelad på andel pensionssparare, procent

Kvinnor och män har haft lika stor värdeökning sedan start

Av tabell 4.4 framgår att kvinnor och män i genomsnitt har haft ungefär lika stor årlig genomsnittlig värdeökning, 4,2 (3,7) procent respektive 4,3 (3,6) procent.

Det framgår vidare av tabellen att pensionssparare i åldersgruppen 26–30 år har haft den högsta genomsnittliga värdeutvecklingen och allra bäst har det gått för dem som har haft sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa. En möjlig förklaring till att den yngsta åldersgruppen har högst värdeutveckling är att de hade lite pengar att förvalta när de kom in i systemet år 2000. Deras pensionsmedel drabbades därmed måttligt av börsnedgången i början av 2000-talet i kronor räknat. De följande åren ökade deras inkomster och därmed deras pensionsrätter och de fick ta del av den goda utveckling som var på de finansiella marknaderna åren 2003 till 2007.

Övriga åldersgrupper har haft en tämligen likartad värdeutveckling sedan start.

Tabell 4.4

Genomsnittlig årlig värdeutveckling under perioden 1995–2010 för pensionssparare med egen vald portfölj samt för sparare med AP7 Såfa, efter kön, ålder, utbildning och årsinkomst, procent, inträdesår 2000

	Samtliga	Egen vald portfölj	AP7 Såfa
Alla	4,3	4,3	4,2
Kvinnor	4,2	4,2	4,1
Män	4,3	4,4	4,1
Ålder			
26-30	4,9	4,9	5,0
31-35	4,6	4,6	4,5
36-40	4,3	4,3	4,2
41-45	4,2	4,2	4,1
46-50	4,2	4,2	4,1
51-55	4,2	4,3	4,1
56-60	4,3	4,3	4,1
61-65	4,3	4,4	4,0
66+	4,3	4,6	3,8
Utbildning*			
Förgymnasial	4,2	4,3	4,1
Gymnasial	4,2	4,3	4,2
Eftergymnasial	4,4	4,4	4,2
Forskarutbildning	4,4	4,5	4,1
Årsinkomst, tkr**			
0	3,7	3,9	3,4
1-50	4,0	4,0	4,0
50-100	4,1	4,1	4,2
100-200	4,2	4,2	4,2
200-300	4,2	4,2	4,3
300-349	4,3	4,3	4,3
349-	4,5	4,5	4,3

Anmärkning: *Det finns brister i registret över utbildning vilket medför ett stort bortfall. Registret saknar exempelvis uppgifter om invandrares utbildning i hemlandet. Det saknas även uppgifter om vissa typer av utbildning som exempelvis Komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Dessutom finns det en eftersläpning i uppdateringen av registret, vilket påverkar framförallt de yngre grupperna som nyligen gått ut gymnasiet.

**Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2009.

5 Val av portfölj

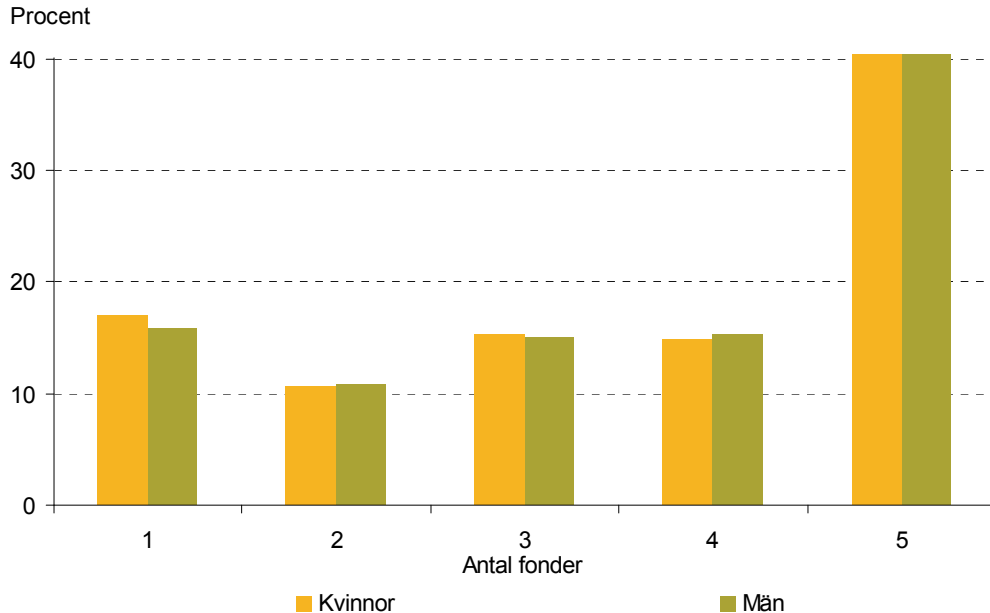
I det här kapitlet visas antalet valda fonder och de mest valda fonderna. Därefter beskrivs pensionsspararnas val av portfölj utifrån risknivå och avgiftsnivå i portföljen.

5.1 Antal valda fonder

Pensionsspararna kan välja att placera pensionsmedlen i upp till fem fonder. I slutet av 2010 ingick i genomsnitt 3,6 (3,5) fonder i de eget valda portföljerna. Diagram 5.1 visar att drygt hälften av spararna har fyra till fem fonder i portföljerna. Man kan också konstatera att skillnaden i antalet fonder i portföljen är liten mellan män och kvinnor. Det genomsnittliga antalet valda fonder bland nyväljarna varierar över tid. Vid starten av premiepensionssystemet år 2000 valde pensionsspararna att placera sina pensionsmedel i 3,4 fonder. Nyspararna 2009 hade 3,2 fonder i sina portföljer medan nyspararna 2010 valde att placera i 3,0 fonder. Man kan också notera att en stor del av nyspararna väljer att placera sina pensionsmedel i endast en fond. Drygt 30 procent väljer att placera pengarna i en (1) fond.

Diagram 5.1

Antalet fonder i den egna valda portföljen, i slutet av 2010

5.2 De mest valda fonderna

81 procent av spararna har de mest populära fonderna

I slutet av 2010 bestod fondutbudet på fondtorget i premiepensionssystemet av 785 (777) fonder och de administrerades av 94 (88) fondbolag. Dessutom fanns det statliga alternativet som beskrivs i avsnitt 2.9 med AP7 Såfa och de tre färdiga portföljalternativen. Tabell 5.1 visar de tio fonder som flest pensionssparare har valt

De mest populära fonderna är aktiefonder

Nio av de mest populära fonderna är aktiefonder. Sju fonder är registrerade av svenska fondbolag, medan tre är utländska.

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista för 2009 visar att den genomsnittliga risknivån har sjunkit med knappt 4 procentenheter från 24,0 till 20,0. Nio av tio fonder tillhör kategorin hög risk eller mycket hög risk. Samtliga aktiefonder har lägre risknivå 2010 jämfört med 2009. Risken i den enda räntefonden på listan har höjts med 0,2 procentenheter.

Fondavgifterna är relativt låga netto, dvs. efter att rabatten på förvaltningsavgiften dragits av. I genomsnitt är fondavgiften 0,37 procent och avgiften för aktiefonderna på listan ligger i intervallet 0,19 – 0,86 procent. Lägst avgift har AMF Aktiefond Sverige och högst avgift har SKAGEN Kon-Tiki.

I stort är samma fonder de mest populära över tid

Jämförelse med föregående års tio-i-topplista visar att sju av tio fonder på 2009 års topplista också finns med på listan för 2010. De tre fonder som är nya på årets tio-i-topplista har funnits med i premiepensionssystemet under ganska lång tid. I topp på 2010 års lista ligger förra året listetta, AMF Aktiefond Sverige. Swedbank Robur Contura har tappat 2 placering och istället är Swedbank Robur Sverigefond MEGA ny tvåa på listan. Den nykomling som har attraherat flest sparare är Swedbank Robur Räntefond Pension. Ett skäl till att Swedbanks räntefond har etablerat sig på tio-i-topplistan kan vara att den ingår i de portföljer som Swedbank Robur erbjuder sina kunder. Fyra av de tio fonderna som finns med på 2010 års lista var också de mest valda fonderna år 2000. Cirka 48 (52) procent av pensionsspararna som valde egen portfölj det året hade kvar denna första portfölj 2010.

Tabell 5.1

De tio mest valda fonder bland pensionssparare med egen portfölj, rangordnade efter andel sparare som valt fonden, i slutet av 2010

Fondnamn	Risk, procentenheter	Värdeutveckling 2006-2010, procent	Placering 2000/2009	Andel sparare som valt fonden
AMF Aktiefond Sverige	25,4	9	4/1	12,8
Swedbank Robur Sverigefond MEGA	26,2	9	-/6	11,4
SKAGEN Kon-Tiki	25,5	13	-/4	10,6
SPP Aktieindexfond Europa	17,9	-1	-/8	10,1
Didner & Gerge Aktiefond	29,7	10	5/5	10,0
Swedbank Robur Räntefond Pension	3,3	4	-/-	9,5
Swedbank Robur Contura	18,5	0	2/3	9,4
First State Asia Pacific Leaders Fund	16,6	13	-/-	9,3
Aberdeen Global - American Equity Fund	16,1	-1	-/-	8,5
AMF Aktiefond Världen	20,4	5	-/7	8,4

Anmärkning: Andelen sparare som valt fonden baseras på de pensionssparare som i slutet av 2010 har en egen vald portfölj. Värdeutvecklingen är beräknad som tidsviktad avkastning. Fonder markerade med streck i kolumnen Placering 2000/2009 har tillkommit senare eller fanns inte på listan över de 10 mest valda fonderna 2009.

15 procent av premiepensionskapitalet finns i de tio största fonderna

När fondernas popularitet rangordnas efter mest kapital får tio-i-topplistan ett något annorlunda utseende, se tabell 5.2. Storleken på kapitalet, och därmed rangordningen, styrs dels av hur mycket pensionsmedel som har placerats i fonden, dels av fondens värdeutveckling. 15 procent av premiepensionskapitalet för dem med egen portfölj ligger i de tio fonder med mest kapital. Andelen har minskat med 3 procentenheter sedan 2009. Då var andelen av premiepensionskapitalet 18 procent.

Premiepensionskapitalet är trögrörligt

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista 2009 visar att åtta av tio fonder finns med även på listan för år 2010. De två nykomlingarna är AMF Balansfond och Swedbank Robur Räntefond Pension. De två fonder som har försvunnit från 2009 års lista är Skagen Global och Swedbank Robur Contura. Sex av de tio fonderna på denna tio-i-topplista fanns också med på motsvarande lista för år 2000.

Tabell 5.2

De tio fonder med mest kapital i slutet av 2010, miljoner kronor

Fondnamn	Fondkapital	Placering 2000/2009
AMF Aktiefond Sverige	10 500	5/1
Didner & Gerge Aktiefond	7 900	6/2
AMF Aktiefond Världen	7 700	3/3
Swedbank Robur Aktiefond Pension	6 500	4/4
Swedbank Robur Sverigefond MEGA	5 400	48/9
SKAGEN Kon-Tiki	5 400	-/5
SPP Generation 60-tal	4 700	9/8
SPP Generation 50-tal	4 700	8/7
AMF Balansfond	4 600	11/-
Swedbank Robur Räntefond Pension	4 200	151/-

Anmärkning: Uppgiften om fondkapital baseras på totalstatistik över de pensionssparare och pensionärer som i slutet av 2010 har en egen vald portfölj.

5.3 Värdeutveckling och fondval

Aktiefonder gav bäst värdeutveckling 2010

En närmare titt på de portföljer som gav högst respektive lägst värdeutveckling under 2010 visar att aktiefonder är de vanligaste fondkategorierna i portföljer med högst och lägst värdeutveckling, se tabell 5.3. Notera att tabellerna bara redovisar förekomsten av fondkategorierna och tar inte hänsyn till hur stor andel en fondkategori utgör av pensionsspararens hela portfölj.

Tabell 5.3

Genomsnittlig värdeutveckling år 2010, de vanligaste fondkategorierna i intervallet för värdeutvecklingen samt andelen pensionssparare i intervallet för värdeutveckling som valt fondkategorin

Värdeutveckling, procent	Fondkategori	Andel sparare, procent
Över 30	Sverige (a)	26
	Övriga branscher (a)	25
	Sverige småbolag (a)	21
25 till 30	Sverige (a)	47
	Sverige småbolag (a)	13
	Ryssland (a)	8
0 - 5	Pension om mindre än 10 år (g)	9
	Sverige lång (a)	8
	Global (a)	8
Under 0	Läkemedel (a)	13
	Övriga branscher (a)	10
	Europa (a)	9

Anmärkning: Aktiefond (a), Räntefond (r) och Generationsfond (g). Tabellen visar förekomsten av fondkategorierna och tar inte hänsyn till hur stor andel en fond är av individens portfölj.

5.4 Tillgångsallokering och risk i portföljen

Riskenivån i portföljen har stor betydelse för premiepensionen

Pensionsspararna har möjlighet att välja upp till fem fonder när de sätter samman sin premiepensionsportfölj. Risknivån i portföljen beror dels av risknivån i de enskilda fonderna, dels av hur dessa fonder samvarierar med varandra. Portföljer med hög risknivå förväntas ge högre avkastning än portföljer med låg risk, samtidigt som risken för lägre avkastning är större. Risknivån i en portfölj har stor betydelse för den slutliga premiepensionen.

I den här rapporten beskrivs portföljrisk utifrån två perspektiv. I det första perspektivet

används fördelningen mellan aktier och ränteplaceringar i portföljen, så kallad tillgångsallokering. En portfölj som innehåller en relativt stor andel aktiefonder har i regel högre risknivå i förhållande till en portfölj med lika stor andel räntefonder. Det beror på att värdet för aktiefonder vanligen varierar mer över tid än värdet för räntefonder.

I det andra perspektivet mäts portföljrisken som standardavvikelsen i den enskilda fonden och samvariationen mellan de fonder som ingår i portföljen. Avkastningen avser här den tidsviktade avkastningen och är beräknad för de senaste 36 månaderna före årsslutet av 2010. Risker uttrycks i procentenheter.

5.4.1 Fördelning av tillgångar i portföljen

Större aktieandel i AP7 Såfa

Fondsammansättningen i premiepensionsportföljen speglar den risknivå pensionsspararen har valt för sin premiepension. I regel är det så att ju större andel aktier som ingår i portföljen desto högre är risknivån. Samtidigt så har spararen möjlighet att diversifiera bort en del av risken i de enskilda fonderna genom att ta hänsyn till hur fonderna samvarierar med varandra.

Den största delen av premiepensionsmedlen, 88 procent var vid slutet av 2010 placerade i aktier. Aktieandelen i de eget valda portföljerna var 84 procent. I AP7 Såfa varierar aktieandelen beroende på pensionsspararens ålder. För pensionssparare som är 55 år eller yngre är 100 procent av pensionsmedlen placerade i AP7 Aktiefond. Aktieandelen minskar sedan successivt med drygt 3 procent per år tills pensionsspararen uppnår 75 år samtidigt ökar ränteandelen i motsvarande grad. Vid 75 års ålder är fördelningen mellan aktier och räntor 33 respektive 67 procent. I tabell 5.4 visas tillgångsallokeringen i eget valda portföljer och i AP7 Såfa vid olika åldrar.

Tabell 5.4

Genomsnittlig tillgångsallokering av premiepensionskapitalet för pensionssparare med egen vald portfölj och AP7 Såfa, i slutet av 2010, procent

Tillgångsslag	Egen vald portfölj	AP7 Såfa (<56 år)	AP7 Såfa (60 år)	AP7 Såfa (65 år)	AP7 Såfa (70 år)	AP7 Såfa (75 år)
Svenska aktier	29,7	3,8	3,1	2,5	1,9	1,3
Globala aktier	36,9	91,2	74,8	59,3	45,6	30,1
Tillväxtmarknader	17,0	5,0	4,1	3,2	2,5	1,6
Alternativa investeringar	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Svenska räntor	13,6	0,0	18,0	35,0	50,0	67,0
Utländska räntor	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Anmärkning: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader. Alternativa investeringar är investeringar utanför de traditionella tillgångsklasserna, till exempel private equity och hedgefonder.

De nya pensionsspararna som valde en egen portfölj under 2010 tog en mer offensiv strategi vid en jämförelse med 2009 års nysparare. 2010 valde nyspararna att placera 85 procent av kapitalet i aktiefonder. Motsvarande siffra för 2009 var 72 procent. 2010 års nysparare ökade alltså aktieandelen med 13 procentenheter. En förklaring till den mera offensiva strategin bland 2010 års nysparare kan vara att uppgången på världens under 2009 har påverkat nyspararna.

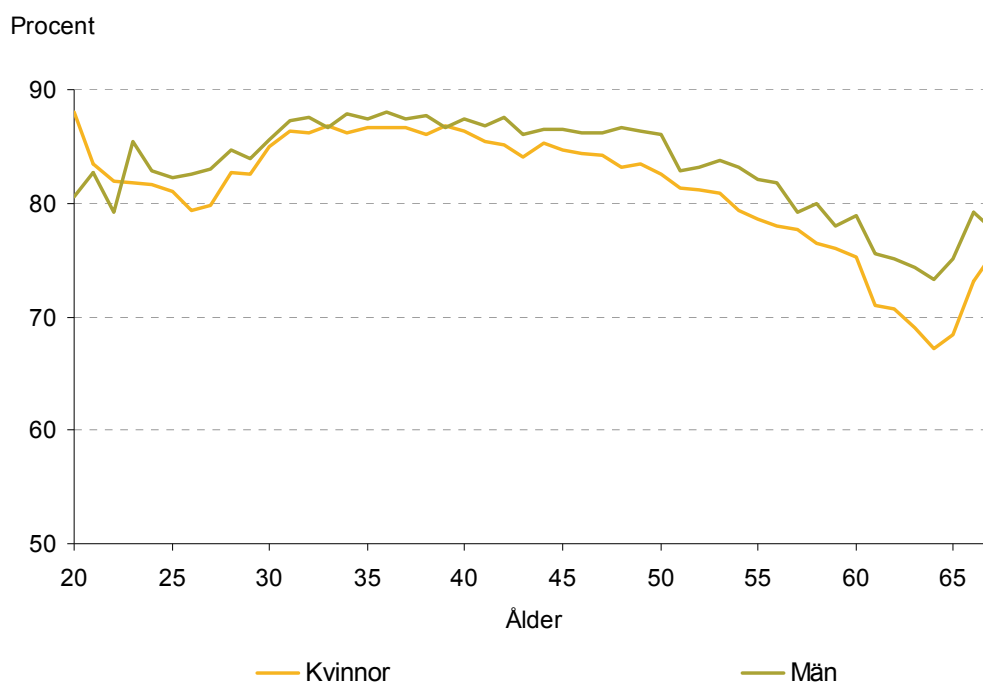
Män har större aktieandel än kvinnor

Diagram 5.2 visar hur andelen aktier i de eget valda portföljerna är fördelad över pensionsspararnas ålder. Andelen aktier är relativt hög i samtliga åldrar, både för kvinnor och för män men tendensen är att aktieandelen sjunker med stigande ålder. I de flesta åldrar har män en något större andel aktier jämfört med kvinnor, skillnaderna är dock små.

Andelen aktier är som nämnts relativt hög i samtliga åldrar, även om den är lägre för både de allra yngsta och de allra äldsta. Det bör dock noteras att andelen aktier varierar relativt mycket mellan enskilda pensionssparare, särskilt bland de yngsta och äldsta åldrarna.

Diagram 5.2

Andel aktier i eget valda portföljer, fördelad på ålder och kön, i slutet av 2010

5.4.2 Risk i portföljen

Något ökad risk i eget valda portföljer

Den genomsnittliga risknivån i pensionsspararnas portfölj, mätt som standardavvikelse av fondernas avkastning, var 18,0,(17,6) procentenheter i slutet av 2010. Det innebär att genomsnittliga risknivån i de egna portföljerna ligger i kategorin hög risk. Gränserna för Pensionsmyndighetens kategorisering av risk anges i tabell 5.5. I bilaga 4 beskrivs hur portföljrisken är beräknad.

Tabell 5.5

Pensionsmyndighetens kategorisering av risk

	0 - 2 mycket låg risk
	3 - 7 låg risk
	8 - 15 medelrisk
	16 - 24 hög risk
	25 eller mer, mycket hög risk

I slutet av 2010 hade drygt 30 (30) procent av pensionsspararna medelrisk i portföljen och ca 52 procent hade hög risk i portföljen.

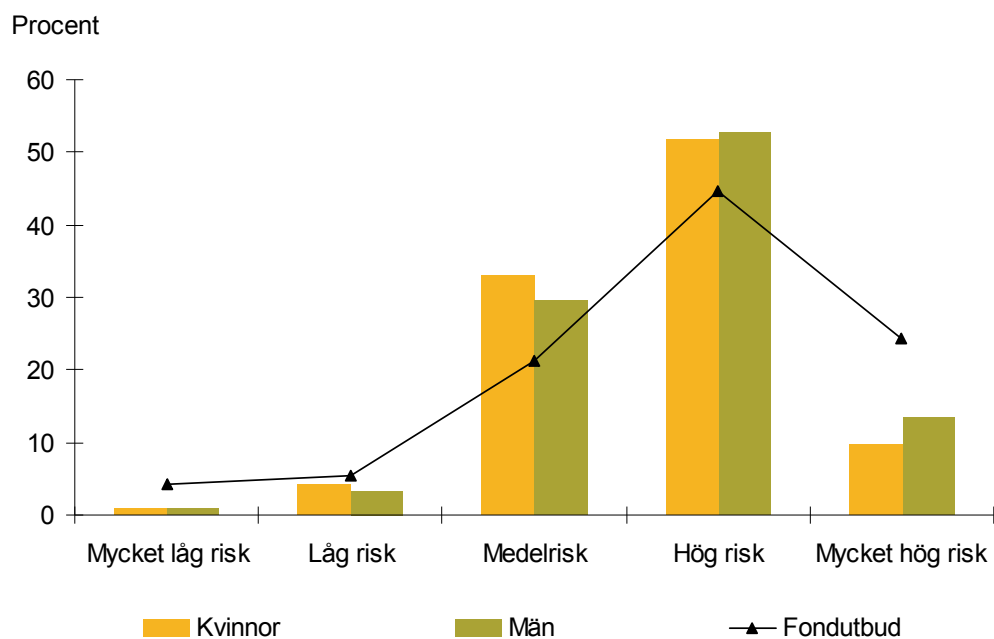
Kvinnor har lägre risk i portföljen

Diagram 5.3 visar fördelningen av portföljrisken för dem som valt en egen portfölj samt fördelningen av risknivån i fonderna på fondtorget. De fem riskkategorierna i diagrammet motsvarar de kategorier som Pensionsmyndigheten även använder i fondkatalogen. Diagrammet ger en bild av hur väl risknivån i pensionsspararnas portföljer i genomsnitt stämmer överens med risknivån i fonderna som finns på fondtorget. I jämförelse med fondutbudet är andelen portföljer överrepresenterade i kategorierna medelrisk och hög risk medan de är underrepresenterade i de övriga riskkategorierna. Diagrammet visar att kvinnor i något högre utsträckning än män tenderar att välja portföljer med lägre risk.

År 2009 låg drygt 15 procent av fondutbudet i kategorin medelrisk och 45 procent i kategorin hög risk. Motsvarande uppgifter för 2010 var drygt 20 procent respektive 45 procent. I kategorin mycket hög risk har dock andel fonder i fondutbudet minskat betydligt. 2010 återfinns drygt 20 procent i den högsta riskkategorin jämfört med drygt 30 procent 2009.

Diagram 5.3

Andelen eget valda portföljer för kvinnor och män samt andelen fonder på fondtorget fördelat efter riskkategorier

Anmärkning: Portföljrisken beräknas utifrån standardavvikelsen för avkastningen i fonderna i portföljen och kovariansen mellan fonderna i portföljen. Mätperioden för risken är de senaste 36 månaderna. Enbart de portföljer/fonder som har en riskhistorik på minst 36 månader ingår i beräkningarna.

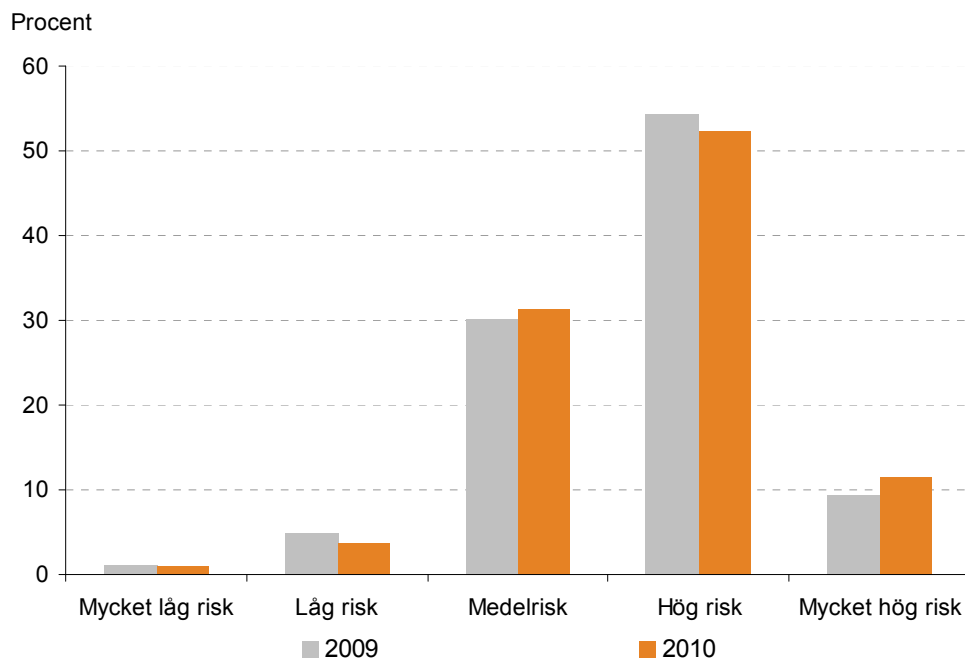
Risken i fonderna minskade något under 2010

En jämförelse av fördelningarna i risk mellan åren 2009 och 2010 visar inte på någon tydlig förändring i risk. Risknivån är fortfarande tämligen hög både den valda risknivån och risknivån i fondutbudet. Risken i fonderna har minskat något sedan föregående år samtidigt har aktieandelen i pensionsspararnas portföljer ökat något under 2010.

Diagram 5.4 visar att 2010 hade drygt 30 procent av spararna medelrisk i sina eget valda portföljer och drygt 50 procent hade hög risk. Motsvarande uppgifter för 2009 visar att förändringen i risk är liten mellan åren 2009 och 2010. Möjligen kan man se att gruppen som tar mycket hög risk har ökat något.

Diagram 5.4

Andelen eget valda portföljer för pensionssparare 2009 och 2010, fördelat efter riskkategorier

Riskenivån fortsatt hög orsakad av finansiell oro och spararnas aktivitet

Att risken i pensionsspararnas portföljer ligger på ungefär samma nivå som 2009 beror på att den finansiella oron har varit fortsatt hög under 2010. Riskförskjutningen mot högre risk beror också på att spararna som gör aktiva val har valt att ha en något större del av sina pensionsmedel i aktier jämfört med 2009 och därmed en högre risk. Den ökade andelen i aktiefonder beror även på att värdetillväxten har varit högre i aktiefonder än i räntefonderna under 2010.

Medelrisk och hög risk är vanligast

Tabell 5.6 visar den genomsnittliga risknivån i pensionsspararnas portföljer efter ålder och riskkategori. I samtliga åldersgrupper är det en större andel som väljer medelrisk

eller hög risk i portföljen, medan det är relativt få som väljer de övriga riskkategorierna.

Tabell 5.6

Fördelningen av risk i de eget valda portföljerna vid olika åldrar, procentenheter

Ålder	Mycket låg risk	Låg risk	Medel risk	Hög risk	Mycket hög risk
18-25	1,1	2,0	49,9	32,5	14,6
26-30	0,9	2,9	37,1	45,9	13,2
31-35	0,7	1,7	28,0	57,5	12,1
36-40	1,0	1,6	26,5	60,2	10,7
41-45	0,9	1,7	25,9	60,7	10,9
46-50	0,7	1,6	26,8	59,6	11,3
51-55	0,9	3,5	33,6	51,3	10,7
56-60	1,1	5,3	37,5	44,1	12,0
61-65	1,8	13,0	37,2	35,9	12,1
66+	1,5	12,1	29,9	38,9	17,6

Ombalansering till hög risk gav hög värdeutveckling

Tabell 5.7 visar den genomsnittliga värdeutvecklingen under 2010 vid olika nivåer av risk i de eget valda portföljerna. Tabell 5.8 visar det årliga genomsnittliga värdeutvecklingen sedan start för sparare med inträdesår 2000. Det framgår av båda tabellerna att ju högre risk pensionsspararna har haft i sina portföljer desto högre har värdeutvecklingen varit.

Tabell 5.7

Genomsnittlig värdeutveckling år 2010 för pensionssparare med egen portfölj, vid olika kategorier av risk, procent

Riskenivå	Alla	Kvinnor	Män
Mycket låg risk	1,9	1,5	2,4
Låg risk	3,5	3,5	3,5
Medelrisk	7,6	7,7	7,6
Hög risk	12,0	11,9	12,0
Mycket hög risk	16,4	16,8	16,1

Tabell 5.8

Årlig genomsnittlig värdeutveckling under 1995–2010 för pensionssparare, inträdesår 2000, med egen portfölj vid olika kategorier av risk, procent

Riskenivå	Alla	Kvinnor	Män
Mycket låg risk	3,7	3,4	3,9
Låg risk	3,4	3,4	3,4
Medelrisk	3,3	3,3	3,2
Hög risk	4,4	4,4	4,5
Mycket hög risk	6,7	6,5	6,8

Tabell 5.9 visar den genomsnittliga risken i portföljen för de pensionssparare som har haft de högsta respektive lägsta nivåerna av värdeutveckling under 2010. De som har haft en låg värdeökning har i genomsnitt haft låg risk i sina portföljer. Det framgår också att ju högre värdeökningen varit desto högre risk har spararen haft i sin portfölj. I de portföljer som har utvecklats negativt och med tämligen hög risk under 2010 kan man anta att det finns både europafonder och kinafonder. Båda dessa fondkategorier hade en negativ värdeutveckling under 2010. I dessa kategorier finns också fonder med hög risk.

Tabell 5.9

Genomsnittlig värdeutveckling under 2010 och risk i portföljen i slutet av 2010

Värdeutveckling, procent	Risk i portföljen medelvärde, procentenhet
Över 30	28,0
25 till 30	26,9
0 till 5	12,3
Under 0	16,0

De pensionssparare som har haft högst årlig genomsnittlig avkastning sedan inträdet har i genomsnitt haft en risk motsvarande mycket hög risk i portföljerna, se tabell 5.10.

Tabell 5.10

Årlig genomsnittlig värdeutveckling under perioden 1995–2010 och risk i portföljen, i slutet av 2010, inträdesår 2000

Värdeutveckling, procent	Risk i portföljen medelvärde, procentenhet
Över 10	27,5
5 till 10	21,4
0 till 5	16,3
Under 0	15,7

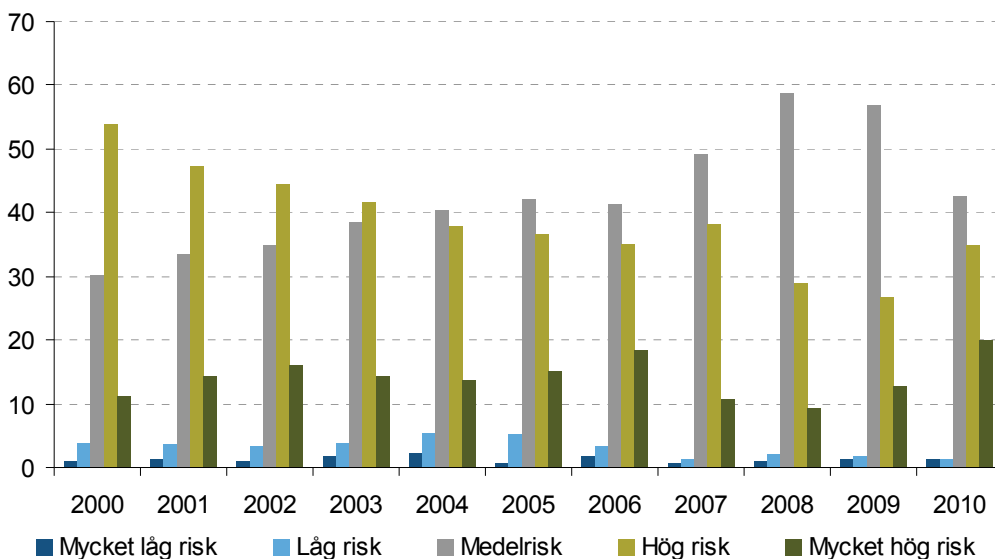
Risk och inträdesår

I diagram 5.5 visas den genomsnittliga risknivån i portföljen efter pensionsspararnas inträdesår. Av diagrammet framgår det att de sparare som kom in i premiepensionssystemet år 2000 har valt en något högre risknivå jämfört med övriga sparare. Framförallt är sparare med inträdesår 2000 överrepresenterade i kategorin hög risk. För de senaste två årens nysparare, dem som kom in i systemet under 2009 och 2010, verkar 2010 års nysparare ha valt en något högre risknivå i sina portföljer.

Diagram 5.5

Genomsnittlig risknivå i eget valda portföljer, efter inträdesår, i slutet av 2010

Procent

5.5 Avgiftsnivå i portföljen

Avgiften spelar stor roll för den framtida premiepensionen

Fondavgiftens storlek skiljer sig åt mellan fonderna. I regel har fonder med högre risknivåer också högre fondavgifter. Till exempel har aktiefonder oftast högre avgifter än räntefonder och fonder med aktiv förvaltning har som regel högre avgifter jämfört med indexfonder.

Portföljavgiften är det vägda genomsnittet av de fondavgifter, efter rabatt, som fondbolagen tar ut för de fonder som ingår i pensionsspararens portfölj¹⁰. På lång sikt har avgiftsnivån stor betydelse för pensionsutfallet. En avgift på exempelvis 0,5 procent reducerar pensionen på sikt med cirka 15 procent i förhållande till en avgiftsfri portfölj¹¹.

Rabatt på förvaltningsavgiften ger högre premiepension

Nivån på den genomsnittliga avgiften efter rabatt för hela pensionsspararkollektivet har ökat sedan 2009, från 0,31 procent till 0,32 procent 2010¹². Avgiften för dem som har AP7 Såfa och är 55 år eller yngre är oförändrad, 0,15 procent. För dem som är äldre än 55 år blir avgiften i AP7 Såfa lägre ju äldre man blir. Det hänger samma med att innehavet i AP7 Såfa förändras med stigande ålder. Vid 75 års ålder fördelar sig innehavet i 33 procent aktier och 67 procent räntor. Eftersom avgiften är lägre för räntedelen sjunker den totala avgiften. Den genomsnittliga avgiften för dem som har valt en egen portfölj är oförändrad, 0,37 procent.

5 procent av de med egen vald portfölj betalar mer än 0,72 procent i avgift

Tabell 5.11 visar att 5 procent av dem med egen vald portfölj har en högre avgift än 0,72 procent (se 95:e percentilen). Dessa pensionssparare får minst 10 procent lägre pension jämfört med genomsnittet bland sparare med egen vald portfölj, allt annat lika. Genomgående så har de yngre åldersgrupperna högre fondavgift jämfört med de äldre. Att de yngre har högre fondavgifter kan förklaras av att de i högre utsträckning väljer fonder med hög risk än äldre, jfr. tabell 5.6. Fonder med hög risk har som regel en högre förvaltningsavgift än fonder med låg risk.

Det framgår även av tabell 5.11 att kvinnor har lägre genomsnittlig portföljavgift jämfört med män, 0,36 (0,35) procent respektive 0,39 (0,38) procent.

¹⁰ Pensionsmyndigheten har en rabattmodell för att pensionsspararna och pensionärerna ska kunna ta del av de kostnadsfördelar i kapitalförvaltningen som premiepensionssystemet genererar. Information om rabattmodellen finns i Årsredovisningen för Pensionsmyndigheten avseende år 2010.

¹¹ En investerad krona finns i pensionsspararnas portfölj i genomsnitt under 31,8 år.

¹² I Årsredovisningen för Pensionsmyndigheten avseende år 2010 framgår att den genomsnittliga avgiften i portföljen har ökat från 0,31 procent år 2009 till 0,32 procent år 2010. Skillnaderna mellan uppgifterna i årsredovisningen och i rapporten beror dels på olika urval, dels på olika beräkningsmetoder.

Tabell 5.11

Portföljavgift i eget valda portföljer 2010, procent

	Medelvärde	Median	5:e percentil	95:e percentil
Alla	0,37	0,32	0,18	0,72
Kvinnor	0,36	0,30	0,18	0,69
Män	0,39	0,33	0,18	0,74
Ålder				
18-25	0,41	0,32	0,18	0,79
26-30	0,42	0,32	0,18	0,79
31-35	0,41	0,35	0,18	0,76
36-40	0,40	0,36	0,18	0,75
41-45	0,41	0,35	0,18	0,73
46-50	0,40	0,34	0,18	0,75
51-55	0,38	0,32	0,18	0,74
56-60	0,36	0,31	0,18	0,71
61-65	0,34	0,28	0,17	0,68
66+	0,39	0,30	0,16	0,72

6 Pensionsspararnas aktivitet

Kapitlet beskriver pensionsspararna aktivitet med avseende på portföljval vid inträdet i premiepensionssystemet och antal fondbyten. I kapitlet visas även kontobehållning, värdeutveckling, risknivå samt portföljavgift vid olika antal fondbyten.

6.1 Andel med egen vald portfölj respektive Premiesparfonden

58 procent av spararna har egen vald portfölj

Om pensionsspararna inte anmäler något val av fond placeras pensionsmedlen i AP7 Såfa. I slutet av 2010 hade ca 58 procent av pensionsspararna en egen vald portfölj, medan de övriga hade sina medel i AP7 Såfa, se tabell 6.1. Det är en något större andel kvinnor jämfört med män som har en egen vald portfölj, ca 59 procent respektive 57 procent.

Tabell 6.1

Pensionssparare med egen vald portfölj eller AP7 Såfa, i slutet av år 2010, procent

Portföljval	Alla	Kvinnor	Män
Egen vald portfölj 2010	58	59	57
AP7 Såfa 2010	42	41	43

6.2 Val vid inträdet i premiepensionssystemet

Endast 1,6 procent av nyspararna väljer egen portfölj

Som framgår av tabell 6.2 har pensionsspararnas beteende vid inträdet i premiepensionssystemet förändrats över tid. År 2010 var det 1,6 procent av de nytillkomna spararna som valde en egen portfölj vid inträdet. Det kan jämföras med 67 procent vid det första fondvalet år 2000.

Den höga andelen pensionssparare som valde egen portfölj inträdesåret 2000 förklaras sannolikt av den omfattande informationskampanj som genomfördes under år 2000. Syftet med informationskampanjen var att så många som möjligt skulle välja en egen portfölj. Det massmediala intresset för valet var också mycket stort. Dessutom hade de flesta pensionssparare mer kapital att placera eftersom kapitalet bestod av ackumulerade pensionsrätter för åren 1995–1998. Sammantaget påverkade detta troligen en stor del av pensionsspararna att göra ett aktivt val och välja en egen portfölj.

Ändrad kommunikationsstrategi gav lägre valdeltagande

Det är intressant att notera att andelen som väljer en egen portfölj vid inträdet minskade markant mellan åren 2006 och 2007, se tabell 6.2. Det beror förmodligen på att PPM ändrade kommunikationsstrategi vid den tidpunkten. Tidigare år hade PPM, kort efter utskicket av det orange kuvertet, skickat ut ett valpaket till alla nya pensionssparare bestående av valblankett, guide till fondvalet samt en fondkatalog. År 2007 fick de nytillkomna spararna i stället information i samband med det orange kuvertet där de upplystes om att de kunde beställa valblankett och fondkatalog från PPM via kundservice eller på PPM:s hemsida.

Anledningen till att PPM ändrade kommunikationsstrategi var att valdeltagandet ansågs lågt i förhållande till informationsinsatsen.

Tabell 6.2

Andel pensionssparare som väljer egen portfölj vid inträdet samt antal nya pensionssparare, fördelat på samtliga, kvinnor, män och inträdesår, åren 2000–2010

År	Totalt, procent	Kvinnor, procent	Män, procent	Antal nya pensionssparare, tusental
2000	67,0	68,0	66,0	4 420
2001	18,0	18,2	16,8	493
2002	14,0	14,0	14,3	196
2003	8,4	8,4	8,3	150
2004	9,4	9,3	9,5	129
2005	8,0	8,3	7,7	117
2006	7,4	7,4	7,5	115
2007	1,6	1,6	1,7	133
2008	1,6	1,4	1,8	163
2009	1,6	1,5	1,8	183
2010	1,6	1,4	1,7	178

Premiepensionen

Datum
Dok.bet.
Version

2011-04-27
PID111925
0.9

De med högre utbildning eller högre inkomst väljer oftare egen portfölj

Tabell 6.3 visar att ju högre utbildning och inkomst desto större andel av pensionsspararna väljer egen portfölj vid inträdet i pensionssystemet.

Notera att de pensionssparare som kommit till Sverige från länder utanför Norden i betydligt mindre utsträckning väljer en egen portfölj än sparare från Sverige och övriga Norden.

Tabell 6.3

Andelen pensionssparare som valt egen portfölj vid inträdet åren 2000–2010, efter kön, utbildning, inkomst och födelseland, procent

Egen vald portfölj	
Alla	49,6
Män	48,9
Kvinnor	50,4
Utbildning*	
Förgymnasial	44,9
Gymnasial	50,4
Eftergymnasial	52,3
Forskarutbildning	54,3
Årsinkomst, tkr**	
0	27,7
1-50	31,3
50-100	30,0
100-200	37,9
200-300	52,1
300-349	59,7
349+	65,8
Födelseland	
Sverige	53,6
Norden (utom Sverige)	50,6
Övriga	29,1

Anmärkning: *Det finns brister i registret över utbildning vilket medför ett stort bortfall. Registret saknar exempelvis uppgifter om invandrades utbildning i hemlandet. Det saknas även uppgifter om vissa typer av utbildning som exempelvis Komvux och arbetsmarknadsutbildningar. Dessutom finns det en eftersläpning i uppdateringen av registret, vilket påverkar framförallt de yngre grupperna som nyligen gått ut gymnasiet.

**Årsinkomsten är baserad på information om pensionsspararnas intjänade pensionsrätter år 2009.

6.3 Utflödet av pensionssparare och pensionärer ur AP7 Såfa

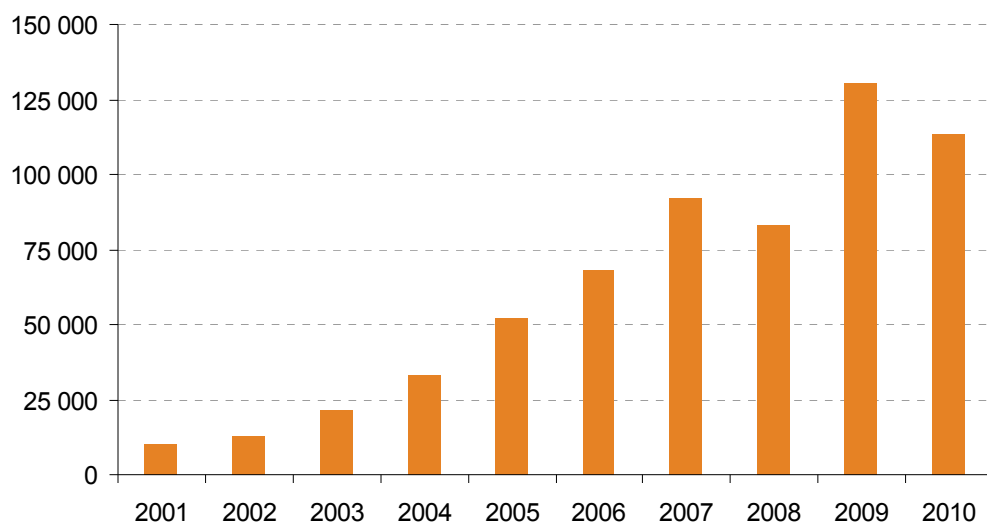
Årligt nettoinflöde till AP7 Såfa

De flesta som får sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa väljer också att låta pengarna vara kvar i fonden, dvs. det sker ett årligt nettoinflöde av personer till fonden. I slutet av 2010 uppgick andelen pensionssparare som har kvar AP7 Såfa till 79 (81) procent. Denna siffra sjunker dock i takt med att allt fler väljer att lämna fonden. Diagram 6.1 visar att antalet personer som lämnar AP7 Såfa har ökat kontinuerligt över tid med undantag av år 2008. Då sjönk antalet pensionssparare som valde att lämna AP7 Såfa till ca 83 400. Under 2010 valde drygt 110 000 pensionssparare att välja ur AP7 Såfa för att istället placera pensionsmedlen i en egen vald portfölj.

Diagram 6.1

Antal pensionssparare och pensionärer per år som byter från AP7 Såfa till en egen portfölj

Antal byten från
AP7 Såfa

Anmärkning: Diagrammet visar data för perioden 1 januari–31 december varje år. För år 2001 finns dock bara uppgifter från februari till december. Det beror på att data för januari 2001 och tidigare inte är korrekta. Vid det allra första valet inom premiepensionssystemet år 2000 uppstod det en del fel när valblanketterna fylldes i. Följden blev att en relativt stor grupp av pensionssparare tillfälligt placerades i Premiesparfonden tills felen hade blivit rättade.

Utfliödet från AP7

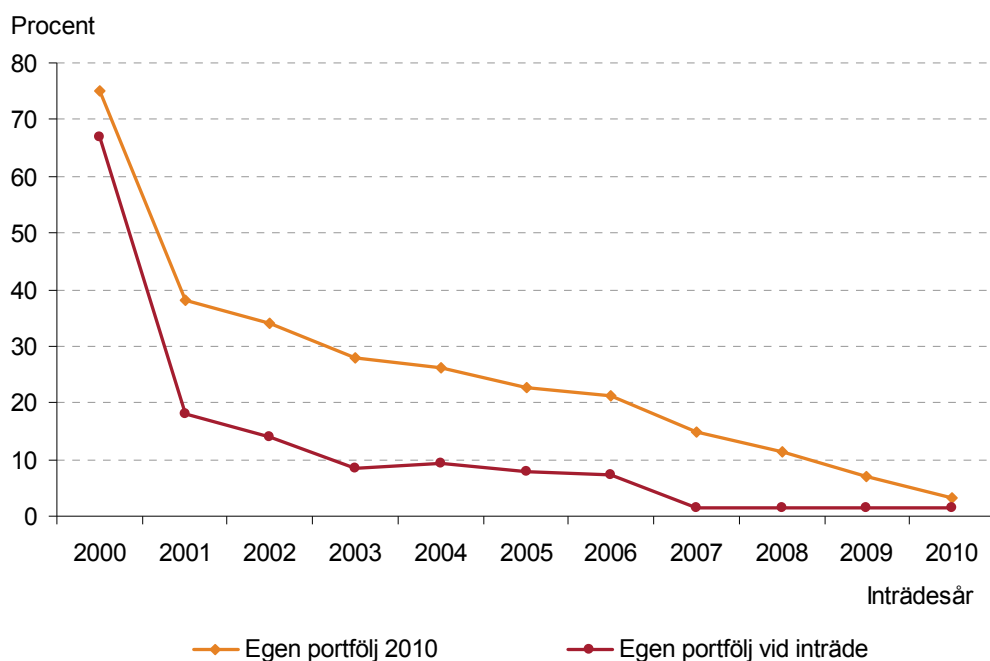
I diagram 6.1 kan man utläsa hur antalet pensionssparare som väljer ur AP7 Såfa för att istället placera sina pensionsmedel i en eget vald portfölj. I diagram 6.2 kan man se hur många som valde en egen portfölj vid inträdet och hur många som har en egen portfölj idag.

Den röda kurvan visar hur många som valde en egen portfölj när de kom in i systemet. År 2000 valde 67 procent av dem som kom in i systemet en egen portfölj. 2010 var det endast 1,6 procent som valde en egen portfölj.

Den orange kurvan visar hur många som hade en eget vald portfölj vid utgången av 2010 för varje inträdesår. För dem som kom in i systemet år 2000 har andelen pensionssparare som har valt en egen portfölj ökat med knappt tio procentenheter till drygt 75 procent. Av nyspararna 2010 kan man konstatera att inte särskilt många har valt att lämna AP7 Såfa.

Diagram 6.2

Andel pensionssparare med egen vald portfölj vid inträdet, andel med egen vald portfölj vid slutet av 2010, per inträdesår

6.4 De med egen vald portfölj och som inte har gjort något aktivt val efter inträdesåret

48 procent av de med egen vald portfölj har aldrig gjort ett fondbyte

Bland de pensionssparare som valde en egen portfölj vid inträdet är det många som aldrig har gjort ett fondbyte sedan dess. Cirka 48 (52) procent av dessa personer har kvar sina pensionsmedel i den första portföljen.

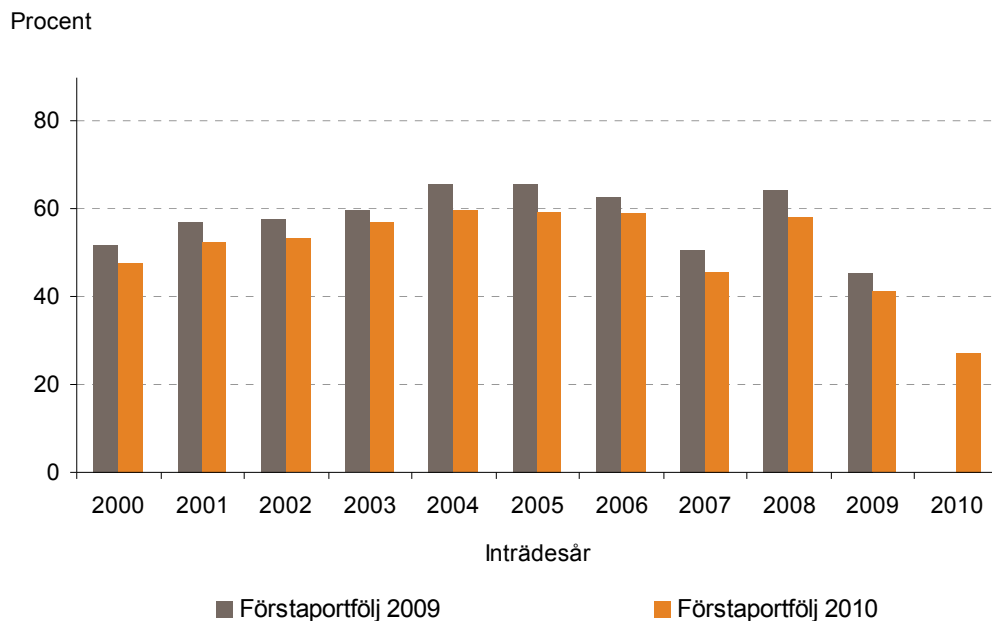
I diagram 6.3 jämförs andelen pensionssparare som valt egen portfölj under inträdesåret och som fortfarande har den kvar i slutet av 2010 med motsvarande andel pensionssparare i slutet av 2009.

Nyspararna 2010 mest benägna att byta första portföljen

Av diagram 6.3 framgår också att de två senaste årens nysparare har varit mest aktiva när det gäller att byta ur den första portföljen. Knappt 30 procent av nyspararna 2010 har kvar sin första portfölj. Minst benägna att välja ur den första portföljen är de som kom in i systemet 2003–2006 och 2008. Av dem som kom in i systemet under dessa två år har nästan 60 procent kvar sina första portföljer.

Diagram 6.3

Andel med egen vald portfölj som inte har gjort något fondbyte sedan inträdet, fram till slutet av år 2009 respektive år 2010

Kvinnor och de med lägre inkomster har oftare kvar den först valda portföljen

Bland kvinnorna är andelen som inte gjort något fondbyte efter det första valet något större än motsvarande andel män. Det måste dock betonas att skillnaderna mellan könen är små. Sparare med lägre inkomster har också i större utsträckning kvar den första valda portföljen än sparare med högre inkomster.

Likaså tenderar de med lägre utbildning att ha kvar den första portföljen i större utsträckning än de med högre utbildning. Andelen som inte har gjort något fondbyte minskar med stigande ålder, med undantag för de äldsta åldrarna.

6.5 Antal fondbyten

Förvaltningsföretagen bakom en stor del av fondhandeln

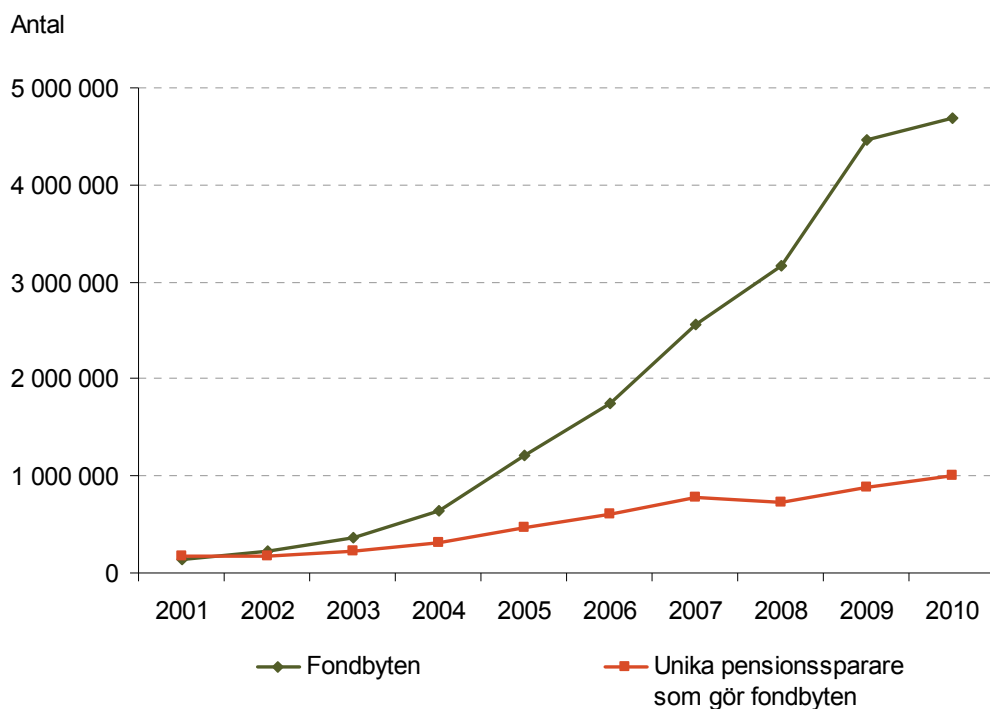
Inom premiepensionssystemet kan pensionsspararna köpa och sälja fonder på nära nog daglig basis utan att några kostnader för transaktionen tas ut. Totalt genomfördes 4,7 miljoner fondbyten under 2010 och antalet inloggningar på personligt konto var 48 miljoner.

Antalet fondbyten har ökat markant över tid, vilket framgår av diagram 6.4. Under 2010 kan man dock notera att ökningen av antalet fondbyten är mindre jämfört med 2009. Under 2010 ökade antalet fondbyten med 5 (41) procent. En stor del av fondbytena kan tillskrivas de förvaltningsföretag som under senare år regelbundet genomför fondbyten åt sina kunder. Cirka 3 miljoner, eller drygt 55 procent av samtliga fondbyten under 2010 uppskattas ha genomförts genom något förvaltningsföretag.

Enligt den nybildade branschorganisationen Sveriges Pensionsförvaltares förening, SvePen förvaltar organisationens medlemmar premiepensionen för 650 000 kunder. Medlemmar i SvePen är Swedbank, Indecap, Prognosia, Svensk Fondservice, Monetar Pensionsförvaltning och Solidar Fondservice.

Diagram 6.4

Antal fondbyten, antal unika pensionssparare som byter fonder per år inom premiepensionssystemet

En liten andel av pensionsspararna står för en stor andel av fondbytena

Under 2010 bytte drygt 1 000 000 (890 000) pensionssparare, inklusive pensionärer, fonder vid åtminstone ett tillfälle. Det motsvarar 17 (15) procent av alla med fondförsäkring inklusive pensionärer. Av de pensionssparare som har en egen vald portfölj var det 31 procent som bytte fonder under året. Det innebär att de som står för fondhandeln i systemet utgör en mindre andel av alla pensionssparare och pensionärer.

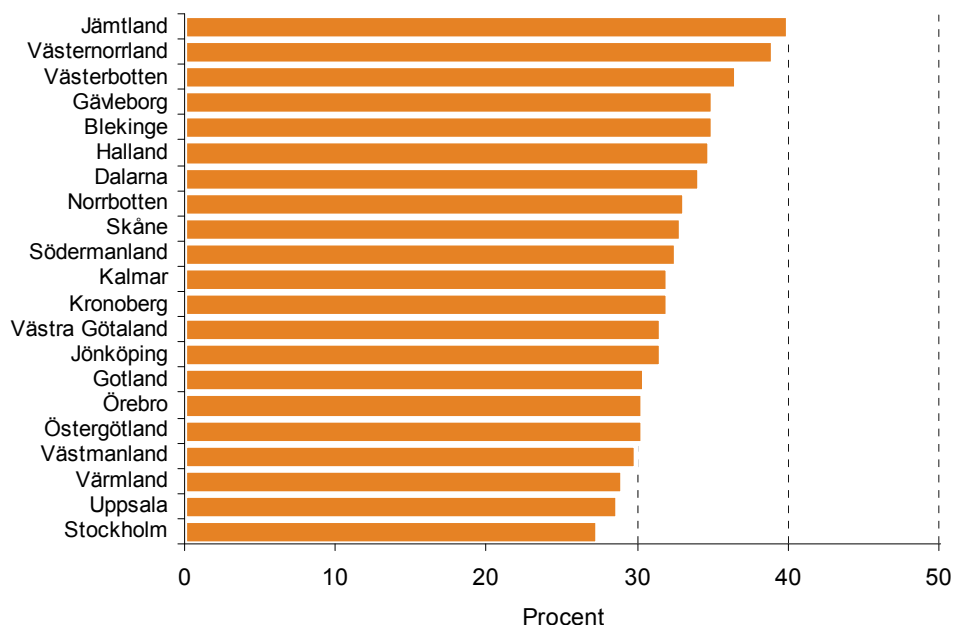
Drygt 36 (30) procent av samtliga pensionssparare hade genomfört minst ett fondbyte sedan sitt inträde i premiepensionssystemet och fram till slutet av 2010. Bland spararna som har valt en egen portfölj vid inträdet och bland dem som ursprungligen hade AP7 Såfa var motsvarande andelar 52 (43) procent respektive 21 (19) procent.

Jämtlänningar är mest aktiva

Diagram 6.5 visar aktiviteten hos pensionssparare i olika län. Staplarna visar andelen pensionssparare med egen portfölj som har varit aktiva under år 2010 och bytt fonder åtminstone en gång i respektive län. Som framgår av diagrammet var pensionsspararna i Jämtlands län mest aktiva. 40 procent av spararna i Jämtland gjorde minst ett fondbyte 2010. Även i Västernorrlands län var det en hög andel av dem med egen portfölj som gjorde ett fondbyte. Minst aktiva var pensionsspararna i Stockholms län. Där gjorde 27 procent av spararna med egen portfölj minst ett fondbyte under 2010.

Diagram 6.5

Andel pensionssparare med egen portfölj som har bytt fond minst en gång under 2010 i respektive län

6.5.1 Antal fondbyten och inträdesår

I genomsnitt 5,8 fondbyten per år och inträdesår

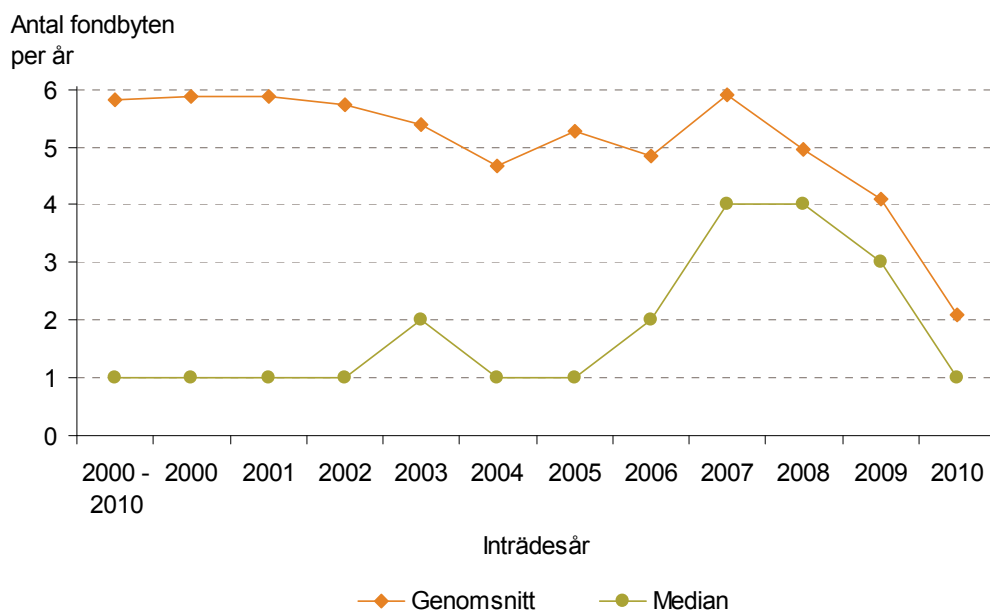
Diagram 6.6 visar hur många fondbyten pensionssparare med egen vald portfölj i genomsnitt har gjort per år sedan inträdet i premiepensionssystemet. Diagrammet visar också medianen av hur många fondbyten som har gjorts per år sedan inträdet.

För dem med inträdesår 2000 framgår det att de i genomsnitt har gjort knapp 6 fondbyten per år. Medianen för samma årskull är 1 fondbyte. Förklaringen till att det skiljer 5 fondbyten mellan genomsnitt och medianen är att ett fåtal pensionssparare har gjort väldigt många fondbyten och ett stort antal pensionssparare som har gjort få eller inga fondbyten sedan inträdet.

Knappt 60 procent av dem med en egen vald portfölj har gjort noll eller ett (1) fondbyte efter inträdet. I urvalet till rapporten fanns det en (1) pensionssparare med inträdesår 2000 som hade gjort över 300 fondbyten.

Diagram 6.6

Antal fondbyten per år för pensionssparare med egen vald portfölj efter inträdesår, genomsnitt och median

Anmärkning: Pensionssparare med inträdesår 2010 har bara varit med i systemet drygt ett halvår vid utgången av 2010.

6.5.2 Antal fondbyten och kontobehållning

Sparare med högre kontobehållning gör fler fondbyten

Av tabell 6.4 framgår att de som har bytt fonder har större genomsnittlig behållning på premiepensionskontot. Likaså har de som gjort många fondbyten större kontobehållning än de som gjort få eller inga fondbyten. Skillnaden i kontobehållning mellan de som har gjort ett fondbyte och de som gjort fler än 10 fondbyten per år är i genomsnitt 16 100 kronor.

En tidigare analys visar att sannolikheten att välja en egen portfölj ökar ju större kontobehållning pensionsspararen har¹³.

Tabell 6.4

Årlig genomsnittlig behållning på premiepensionskontot i slutet av 2010 uppdelat på antal fondbyten gjorda efter inträdesåret, andel pensionssparare, för pensionssparare med egen vald portfölj

Antal fondbyten per år	Kontobehållning, genomsnitt, kronor	Andel pensionssparare, procent		
		Alla	Män	Kvinnor
0 byten	89 500	22,4	11,0	11,5
1 byte	93 300	23,6	11,6	12,0
2 byten	92 600	5,7	3,0	2,7
3 byten	98 200	2,9	1,6	1,3
4 till 5 byten	104 700	2,3	1,3	1,0
6 till 9 byten	107 100	0,9	0,5	0,4
Fler än 10 byten	105 600	0,1	0,1	0,1
AP7 Såfa	44 200	42,1	21,7	20,4

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade Premiesparfonden som sedan valt en egen portfölj (ett fondbyte) men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

¹³ Vad kännetecknar individer som byter Premiesparfonden? Dnr 06-21.

6.5.3 Antal fondbyten och värdeutveckling

Aktiva sparare har haft högst värdeutveckling sedan start

Tabell 6.5 visar att dem som årligen har gjort fler fondbyten har haft högre värdeutveckling än dem som har gjort få fondbyten. En bidragande orsak till att det kan vara lönsamt att göra många fondbyten är att ingen avgift påförs vid bytet.

Tabell 6.5

Årlig genomsnittlig värdeutveckling uppdelad på antal fondbyten per år, för pensionssparare med egen vald portfölj, procent

Antal byten per år	Sedan start	Standard- avvikelse	Percentil 1	Percentil 99	Percentil 25	Percentil 75
0 byten	4,1	2,1	-0,1	10,5	2,7	5,3
1 byte	4,5	2,3	-0,4	11,4	3,2	5,7
2 byte	4,5	2,5	-0,4	12,6	2,9	5,5
3 byte	4,8	2,6	-0,1	13,0	2,9	6,2
4 till 5 byten	5,7	2,6	0,2	13,5	4,2	7,0
6 till 9 byten	7,1	2,7	0,7	14,5	5,5	8,6
Fler än 10 byten	8,1	3,7	-0,2	19,2	5,9	10,1
AP7 Såfa	5,2	2,0	1,9	12,1	4,1	5,8

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade Premiesparfonden och som sedan valt egen portfölj (ett fondbyte) men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

Liten skillnad i värdeutveckling mellan de som sällan byter fonder och de som byter ofta.

Tabell 6.6 visar antalet fondbyten gjorda under år 2010. Av tabellen framgår att av pensionssparare med egen vald portfölj har drygt 31 (28) procent bytt fonder under året. En jämförelse med motsvarande uppgifter för föregående år indikerar att de aktiva spararna har fått en något högre risknivå i sina portföljer under 2010. Orsaken till den höjda risknivån beror till viss del på att pensionsspararna har valt att öka aktieandelen sina portföljer. Ökningen i aktieandelen beror också på att aktiefonderna har haft en bättre värdeutveckling än räntefonderna under 2010. Det blir särskilt tydligt bland dem som inte har gjort några fondbyten alls. För dem beror den ökade aktieandelen i första hand på att aktiefonder och räntefonder har utvecklats olika. De som gjorde många fondbyten under 2010 har inte fått betalt för hög aktivitet i form av högre värdeutveckling. Skillnaden i värdeutveckling mellan de som inte gjorde något fondbyte och de som gjorde fler än 15 fondbyten är 4,2 procentenheter till de icke-aktivas fördel. Sett i ett längre perspektiv har fortfarande de mest aktiva bäst årlig värdeutveckling.

Den genomsnittliga risken i portföljerna har inte förändrats nämnvärt mellan 2009 och 2010. 2009 var risken i genomsnitt 17,6 procentenheter och 2010 hade ökat med 0,4 procentenheter till 18,0.

Tabell 6.6

Genomsnittlig värdeutveckling för 2010 samt årlig genomsnittlig värdeutveckling sedan inträdesåret och fram till 2010, uppdelat på antal fondbyten gjorda under 2010, för pensionssparare med egen vald portfölj, procent

Antal byten 2010	Värdeutveckling, genomsnitt 2010		Andel räntebärande papper i portföljen	Risk i portföljen genomsnitt 2010, procentenhet	Andel sparare i varje kategori
	genomsnitt 2010	genomsnitt sedan start			
0	11,0	4,4	15,9	18,3	68,6
1 byte	11,5	4,9	17,0	19,8	6,8
2 byten	8,9	3,9	29,9	14,7	5,6
3 till 5 byten	10,1	4,5	22,6	16,0	8,8
6 till 10 byten	11,9	4,9	16,8	18,0	8,1
11 till 15 byten	8,6	5,6	13,4	22,0	1,0
Fler än 15 byten	6,8	5,5	9,7	22,7	1,0

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade Premiesparfonden och som sedan valt egen portfölj (ett fondbyte) men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

6.5.4 Antal fondbyten och risk i portföljen

Hög risk hos få- och mångbytarna

Allmänt är risknivåerna i alla bytesgrupperna höga vilket framgår i tabell 6.7. Värt att notera är att den grupp av pensionssparare som inte har gjort några fondval alls ligger på en hög risknivå. I den gruppen ligger över 70 procent i kategorin hög risk eller mycket hög risk. Högst andel i kategorin mycket hög risk finns dock bland de pensionssparare som har gjort fler än 10 fondbyten per år. I den gruppen ligger över 88 procent i riskkategorierna hög risk eller mycket hög risk.

De mest aktiva spararna har högst risk i portföljen

Även den genomsnittliga risken är högst bland de mest aktiva. I genomsnitt är risken 22,2 för dem som har gjort fler än 10 fondbyten per år. Lägst risk har de som har gjort 3 fondbyten per år. För dem är den genomsnittliga risken 17,2. Risken anges i procentenheter.

Tabell 6.7

Andel pensionssparare vid olika risknivåer efter antal fondbyten per år för pensionssparare med egen vald portfölj

	Antal fondbyten per år						
	0	1	2	3	3 till 4	5 till 9	Fler än 10
Riskenivå							
Mycket låg risk	0,3	1,5	1,5	1,3	1,6	1,2	4,1
Låg risk	3,0	5,4	1,7	1,5	1,5	1,7	1,6
Medelrisk	26,2	28,6	55,6	51,2	41,4	28,7	6,2
Hög risk	66,5	47,8	26,3	29,8	33,7	44,3	60,1
Mycket hög risk	4,0	16,6	14,9	16,3	21,7	24,1	28,0
Genomsnittlig risk	17,7	18,4	17,4	17,2	18,9	20,6	22,2

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade Premiesparfonden och som sedan valt en egen portfölj (ett fondbyte) men som därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

6.5.5 Antal fondbyten och portföljavgift

Aktiva sparare betalar mer i fondavgift 2010

I avsnittet 5.5 ovan om avgiftsnivån i pensionsspararnas portfölj framgår att den genomsnittliga avgiften för de med egen vald portfölj var 0,37 (0,37) procent i slutet av 2010. Tabell 6.8 visar att den genomsnittliga avgiftsnivån för dem som inte har gjort något fondbyte under 2010 är något lägre, cirka 0,33 procent. Den genomsnittliga avgiftsnivån är däremot högre bland dem som gjort flera fondbyten. En tydlig tendens är att fondavgiften stiger med antalet fondbyten. Orsaken är troligen att de som byter ofta har mer riskfyllda och därmed dyrare fonder.

Högst fondavgift under 2010 betalades av personer som hade gjort fler än 15 fondbyten i åldrarna 41 till 50 år och den äldsta åldergruppen, personer över 65 år. Dessa aktiva pensionssparare betalade i genomsnitt 0,68 procent i fondavgift under 2010. Lägst fondavgift betalades av personer som inte gjorde några fondbyten under 2010 och som var i åldern 61 till 65 år, de betalade 0,30 procent i fondavgift.

Tabell 6.8

Genomsnittlig portföljavgift, uppdelat på antal fondbyten gjorda under 2010 för pensionssparare med egen vald portfölj, procent

	Antal fondbyten under 2010						
	0	1	2	3 till 5	6 till 10	11 till 15	Fler än 15
Alla	0,33	0,43	0,41	0,43	0,54	0,60	0,66
Kvinnor	0,32	0,41	0,40	0,41	0,53	0,59	0,66
Män	0,35	0,45	0,42	0,44	0,54	0,60	0,66
Ålder							
18-25	0,38	0,41	0,33	0,36	0,52	0,69	0,66
26-30	0,37	0,43	0,39	0,38	0,54	0,63	0,67
31-35	0,36	0,45	0,46	0,44	0,53	0,61	0,66
36-40	0,35	0,45	0,45	0,47	0,52	0,60	0,67
41-45	0,35	0,44	0,45	0,46	0,52	0,61	0,68
46-50	0,34	0,45	0,42	0,44	0,54	0,60	0,68
51-55	0,32	0,42	0,41	0,42	0,56	0,60	0,65
56-60	0,31	0,39	0,38	0,41	0,55	0,58	0,64
61-65	0,30	0,39	0,34	0,44	0,54	0,54	0,64
66+	0,36	0,50	0,48	0,53	0,59	0,52	0,68

Aktiva sparare sedan start betalar mer i fondavgift

Även när man tittar på fondavgiften i relation till hur många fondbyten man gör årligen så betalar de som gör många byten högre fondavgift. I tabell 6.9 framgår det att fondavgiften i genomsnitt är 0,6 procent för de som gör fler än 10 fondbyten per år. För de som inte har gjort några fondbyten alls är den genomsnittliga fondavgiften 0,3 procent. Det skiljer alltså 0,3 procentenheter mellan de mest aktiva och de minst aktiva.

Högst fondavgift har de som årligen gör fler än 10 fondbyten i åldern 51–55 år. De betalade i genomsnitt 0,67 procent. Lägst fondavgift hade de som inte hade gjort några byten sedan start i åldern 61–65 år. De betalade i genomsnitt 0,26 procent i fondavgift.

Tabell 6.9

Genomsnittlig portföljavgift, uppdelat på antal fondbyten gjorda per år sedan start, för pensionssparare med egen vald portfölj, procent

	Antal fondbyten per år						
	0	1	2	3	3 till 4	5 till 9	Fler än 10
Alla	0,30	0,39	0,46	0,50	0,54	0,55	0,60
Kvinnor	0,31	0,40	0,47	0,50	0,55	0,56	0,62
Män	0,29	0,37	0,45	0,49	0,53	0,53	0,58
Ålder							
18-25	0,38	0,37	0,39	0,39	0,41	0,41	0,60
26-30	0,36	0,38	0,42	0,48	0,55	0,56	0,61
31-35	0,32	0,41	0,48	0,54	0,56	0,58	0,60
36-40	0,32	0,40	0,49	0,51	0,57	0,59	0,56
41-45	0,32	0,40	0,48	0,52	0,56	0,59	0,64
46-50	0,30	0,40	0,48	0,51	0,55	0,59	0,65
51-55	0,28	0,38	0,47	0,49	0,56	0,57	0,67
56-60	0,27	0,36	0,44	0,47	0,54	0,55	0,54
61-65	0,26	0,35	0,43	0,47	0,53	0,52	0,57
66+	0,32	0,44	0,53	0,56	0,58	0,66	0,63

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade Premiesparfonden och som sedan valt en egen portfölj men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

Pensionärerna

7 Behållning på premiepensionskontot och fördelning av kapitalet

I det här kapitlet visas den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonto hur deras fondförmögenhet är fördelad mellan egen vald portfölj och AP7 Såfa. Kapitlet tar även upp den genomsnittliga åldern bland pensionärerna samt visar andelen pensionärer som valt egen portfölj, AP7 Såfa och traditionell försäkring.

777 000 pensionärer och 26,8 miljarder kronor i pensionskapital

Vid slutet av 2010 fanns det drygt 777 000 pensionärer i premiepensionssystemet och deras samlade pensionskapital uppgick till 25,6 miljarder kronor. Kapitalet fördelas på 5,0 miljarder i traditionell försäkring och 20,6 miljarder i fondförsäkring.

33 200 kronor i genomsnittlig kontobehållning

Den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonto har ökat under 2010 och uppgick i slutet av året till cirka 33 200 (27 100) kronor. Ökning förklaras av att yngre pensionärer med ett större kapital har tillkommit under året och att det har varit en positiv värdeutveckling både i fondförsäkringen och i den traditionella försäkringen.

Högre kontobehållning i fondförsäkring

I slutet av 2010 var den genomsnittliga kontobehållningen 8 procent högre i fondförsäkring än i traditionell försäkring. Pensionärer med fondförsäkring födda 1949 hade i genomsnitt 77 800 kronor i pensionskapital. Pensionärer i samma åldergrupp med traditionell försäkring hade 66 100 kronor i pensionskapital 2010.

Yngre pensionärer har mer på sina konton än de äldre

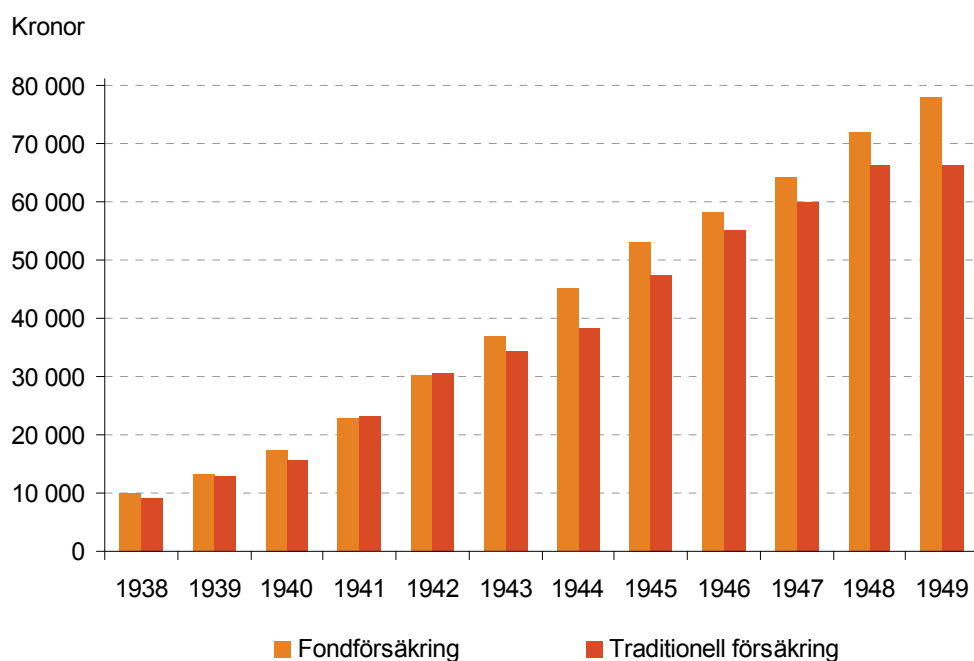
Diagram 7.1 visar att den genomsnittliga behållningen är högre för yngre pensionärer jämfört med äldre pensionärer. De främsta förklaringarna till denna skillnad är att de omfattas i olika utsträckning av det nya pensionssystemet och att det därmed har avsatts olika mycket till premiepensionssystemet. Till exempel, för pensionärer födda 1938 avsätts 0,5 procent av pensionsunderlaget till premiepensionssystemet medan motsvarande andel för dem som är födda 1946 är 1,5 procent.

Antalet år med avsättningar är dessutom fler för de yngre pensionärerna, de har därför generellt mer på sina konton. Personer som är födda 1954 och senare ingår helt i det nya pensionssystemet och för dem avsätts 2,5 procent av pensionsunderlaget till premiepensionen.

En annan förklaring till att de yngre pensionärerna har högre kontobehållning, är att de äldre har gjort uttag från sina pensionskonton i större utsträckning än de yngre. I detta sammanhang kan också nämnas att kontobehållningen påverkas av vid vilken ålder uttagen påbörjas. Den som gör uttag vid 61 års ålder får av naturliga skäl mindre kvar på sitt konto i jämförelse med den som påbörjar uttagen vid 67 års ålder, givet storleken på uttagsbeloppet. Därutöver påverkas kontobehållningen om pensionären fortsätter att förvärvsarbeta och tjänar in nya pensionsrätter. Kontobehållningen ökar givetvis ju fler och större insättningar som görs.

Diagram 7.1

Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot, för pensionärer med fondförsäkring respektive traditionell försäkring, efter födelseår, vid utgången av 2010

Anmärkning: Personer födda 1945 blev 65 år under 2010. De som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

8 Värdeutveckling för pensionärerna

Detta kapitel om värdeutveckling består av två delar. Den första delen beskriver värdeutvecklingen för pensionärerna under kalenderåret 2010, medan den andra delen visar värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2010.

Värdeutvecklingen för pensionärer med fondförsäkring tar hänsyn till de pensionsrätter som betalats in, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på pensionärens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, fondavgiften, rabatten på fondavgiften samt arvsvinster. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto. En närmare beskrivning av måttet för värdeutvecklingen finns i bilaga 3.

Avkastningen för den traditionella försäkringen räknas även ut i form av en återbäringsränta. Denna ränta kan förändras vid varje månadsskifte beroende på hur väl placeringarna i försäkringen utvecklas. Pensionärerna är dock garanterade ett lägsta pensionsbelopp.

8.1 Värdeutveckling för pensionärerna år 2010

Värdeutvecklingen för fondförsäkringen blev 10,2 procent

Den fortsatta uppgången på de svenska och de flesta utländska aktiemarknaderna under 2010 har påverkat värdeutvecklingen av fondförsäkringen för pensionärerna positivt. Under 2010 var den genomsnittliga värdeutvecklingen 10,2 (33,6) procent, se tabell 8.1. Värdeökningen på pensionsmedlen i AP7 Såfa var i genomsnitt något lägre än för pensionsmedlen placerade i eget valda portföljer, 9,4 procent jämfört med 10,2 procent.

En förklaring till att börsuppgången har fått så stort genomslag i värdeutvecklingen är att pensionärerna har en relativt stor andel av tillgångarna i fondförsäkringen placerade i aktier, ca 68 (77) procent. Avkastningen på pensionsmedlen är alltså starkt beroende av utvecklingen på aktiemarknaderna. Man kan konstatera att den aktieandelen i portföljen har sjunkit för pensionärer med fondförsäkring jämfört med föregående år. I uppgiften ingår även de pensionärer som har sina pengar i AP7 Såfa. Eftersom andelen aktier minskar med stigande ålder i AP7 Såfa medför det att den totala aktieandelen minskar för pensionärerna.

Bättre värdeutveckling i fondförsäkring

Tabell 8.1 visar att de som har haft fonsdsäkringen under 2010 genomgående har haft en bättre värdeutveckling jämfört med dem som har haft traditionell försäkring. 2008 var rollerna ombytta. De som hade traditionell försäkring under det turbulenta året 2008 hade en bättre värdeutveckling jämfört med dem som hade fondförsäkring.

Den genomsnittliga återbäringsräntan blev 4,58 procent

För pensionärer med traditionell försäkring uppgick återbäringsräntan i december 2010 till 4,0 (4,0) procent och i genomsnitt för året till 4,58 (1,1) procent.

Värdeutvecklingen på tillgångarna i traditionell försäkring blev 4,8 procent

Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick till 4 953 miljoner kronor i slutet av 2010 och det är en ökning med 2 211 miljoner kronor från föregående år. Att tillgångarna i den traditionella försäkringen har ökat med 185 procent under 2010 beror i huvudsak på antalet pensionärer som väljer traditionell försäkring har ökat avsevärt under 2010. Föregående år, 2009 valde 10 procent av pensionärerna traditionell försäkring. 2010 valde 42,2 procent av pensionärerna traditionell försäkring.

Avkastningen på tillgångarna i den traditionella försäkringen har varit positiv under året, 2,48 procent. Avkastningen blev därmed 1,76 procentenheter lägre än jämförelseindex. Årets underavkastning i förhållande till index beror framförallt på en svag utveckling i de aktivtförvaltade aktiefonderna och en ökad ränteskillnad mellan säkerställda bostadsobligationer och swapräntor. Ränteskillnaderna utgör beräkningsgrund för det skräddarsydda index som kammarkollegiets långräntekonsortie utvärderas mot. Avkastningen blev betydligt lägre för traditionell försäkring jämfört med fondförsäkring.

En förklaring till att avkastningen för den traditionella försäkringen är lägre än i fondförsäkringen, är att en stor andel av tillgångarna är placerade i räntebärande papper. Cirka 63 procent av tillgångarna är investerade på den svenska räntemarknaden, medan de resterande tillgångarna är placerade i aktier. Som visas i kapitel 2 har den svenska räntemarknaden haft en relativt stabil och positiv värdeutveckling under hela 2000-talet. Under 2010 var dock avkastningen på räntemarknaderna negativ till skillnad från aktiemarknaderna som steg betydande under 2010.

Män har haft något bättre avkastning än kvinnor

Män med egen vald portfölj har i genomsnitt haft en något högre genomsnittlig värdeökning än motsvarande grupp kvinnor, 11,1 procent jämfört med 10,4 procent.

Längre fram i rapporten visas att under 2010 hade manliga pensionärer generellt en något högre risknivå i sina portföljer än kvinnliga pensionärer. Det kan vara en förklaring till varför män med egen vald portfölj har haft en något högre avkastning under 2010. För att dra några slutsatser om eventuella skillnader mellan kvinnor och mäns investeringsbeteende behövs dock en fördjupad analys.

En förklaring till att pensionärer med innehav i AP7 Såfa hade en lägre värdeutveckling beror på att andelen aktier minskas med stigande ålder. Från det år som pensionsspararna fyller 56 år minskas aktiedelen med drygt 3 procent per år och i stället ökar räntedelen i motsvarande grad.

Tabell 8.1

Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) under 2010, efter födelseår, procent

	Samtliga	Fond-försäkring	Egen vald portfölj	AP7 Såfa	Traditionell livförsäkring
Alla	9,4	10,2	10,8	9,4	5,5
Kvinnor	9,3	10,0	10,4	9,4	5,7
Män	9,6	10,5	11,1	9,4	5,4
Födelseår					
1938	9,4	9,7	11,3	8,1	5,9
1939	9,6	10,0	11,2	8,5	5,9
1940	9,1	9,7	10,5	8,8	5,6
1941	9,5	10,3	11,0	9,2	5,4
1942	9,6	10,4	10,8	9,6	5,3
1943	9,8	10,5	10,8	10,0	5,3
1944	9,5	10,2	10,4	10,0	5,0
1945	8,9	10,5	10,5	10,6	5,9
1946	9,7	10,6	10,4	11,1	5,5
1947	9,7	10,7	10,4	11,6	5,7
1948	9,9	10,8	10,4	12,1	5,4
1949	9,4	11,5	11,2	12,2	5,2

Anmärkning: Personer födda 1945 blev 65 år under 2010. Dem som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

8.2 Värdeutveckling sedan starten av premiepensionssystemet

Värdeutvecklingen i fondförsäkring sedan start blev 4,2 procent

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen av pensionsmedlen placerade i fondförsäkring var 4,2 procent¹⁴. Motsvarande siffra för 2009 var 3,9 procent. Till stor del beror den positiva värdeutvecklingen på att de flesta finansmarknaderna hade en fortsatt positiv utveckling under 2010.

Bättre värdeutveckling för eget valda portföljer

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen var högre för pensionärer med eget valda portföljer än för pensionärer med innehav i AP7 Såfa. I genomsnitt har pensionärer med eget valda portföljer haft en årlig värdeutveckling på 4,6 procent och för pensionärer med innehav i AP7 Såfa har den årliga värdeutvecklingen varit 3,8 procent, se tabell 8.2. En del av pensionärerna med egen portfölj har haft en betydligt bättre värdeutveckling än dem med AP7 Såfa, medan andra har haft en sämre värdeutveckling. I genomsnitt har dock pensionärer med egen vald portfölj haft bättre

¹⁴ De som är pensionärer 2010 var pensionssparare 1995.

värdeutveckling än de med AP7 Såfa. Det gäller för alla åldersgrupper som presenteras i tabell 8.2

Värdeutvecklingen i den traditionella försäkringen i nivå med AP7 Såfa

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen (internräntan) för pensionärer med traditionell försäkring har sedan start varit 3,8 procent, dvs. i nivå med AP7 Såfa men lägre än egen vald portfölj, se tabell 8.2.

Som framgår av diagram 8.1 var återbäringsräntan 4 procent vid ingången av 2010. I maj höjdes återbäringsräntan till 5 procent och den låg kvar på den nivå fram till december då den åter sänktes till 4 procent. Den genomsnittliga återbäringsräntan under 2010 blev därmed 4,58 procent.

Liten skillnad i värdeutvecklingen mellan kvinnor och män

Män har haft en marginellt bättre årlig genomsnittlig värdeutveckling i fondförsäkringen medan värdeutvecklingen i den traditionella försäkringen är lika mellan könen.

Tabell 8.2

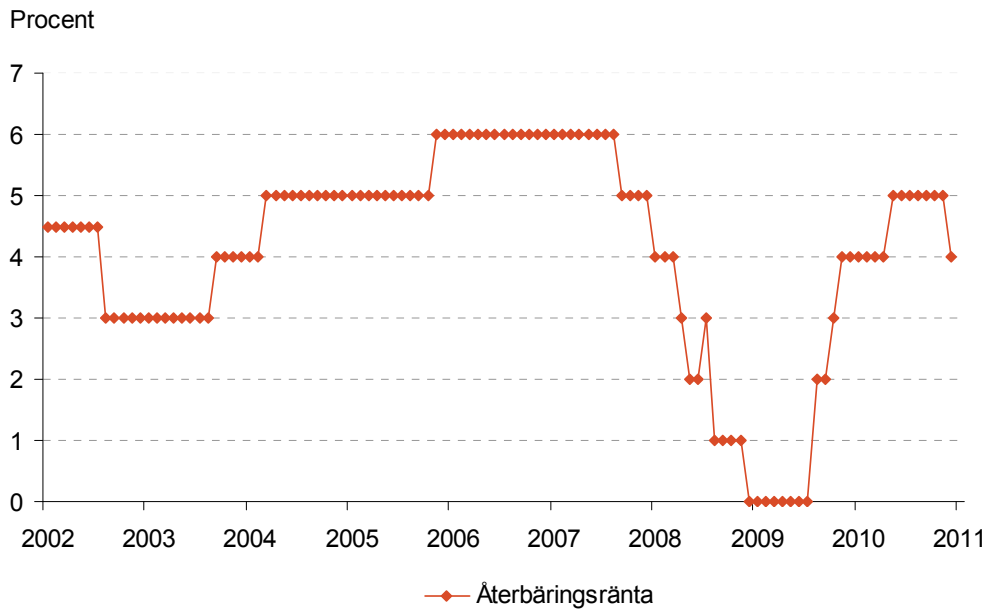
Genomsnittlig årlig värdeutveckling (internränta) under perioden 1995–2010 för pensionärer med eget valda portföljer, AP7 Såfa eller traditionell försäkring, procent

	Samtliga	Fond-försäkring	Egen vald portfölj	AP7 Såfa	Traditionell livförsäkring
Alla	4,2	4,3	4,6	3,8	3,8
Kvinnor	4,2	4,3	4,5	3,9	3,8
Män	4,3	4,3	4,7	3,8	3,8
Födelseår					
1938	4,3	4,4	4,8	4,0	2,7
1939	4,1	4,2	4,5	3,8	3,6
1940	4,1	4,1	4,4	3,8	3,9
1941	4,2	4,1	4,5	3,7	4,6
1942	4,5	4,5	4,8	3,9	5,1
1943	4,2	4,3	4,6	3,8	3,6
1944	4,1	4,3	4,5	3,9	2,8
1945	4,1	4,4	4,5	4,0	3,7
1946	4,3	4,4	4,6	3,8	3,7
1947	4,1	4,2	4,4	3,8	3,5
1948	4,1	4,3	4,4	3,8	3,5
1949	4,3	4,6	4,7	4,1	3,6

Anmärkning: Personer födda 1945 blev 65 år under 2010. Dem som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

Diagram 8.1

Återbäringsränta för traditionell försäkring

9 Val av portfölj

I det här kapitlet visas antalet fonder och de fonder som flest pensionärer har valt att ha i sina eget valda portföljer. Därefter beskrivs pensionärernas val av portfölj utifrån tillgångsallokering, risknivå och avgiftsnivå i portföljen.

9.1 Antal valda fonder

2,6 fonder i genomsnitt

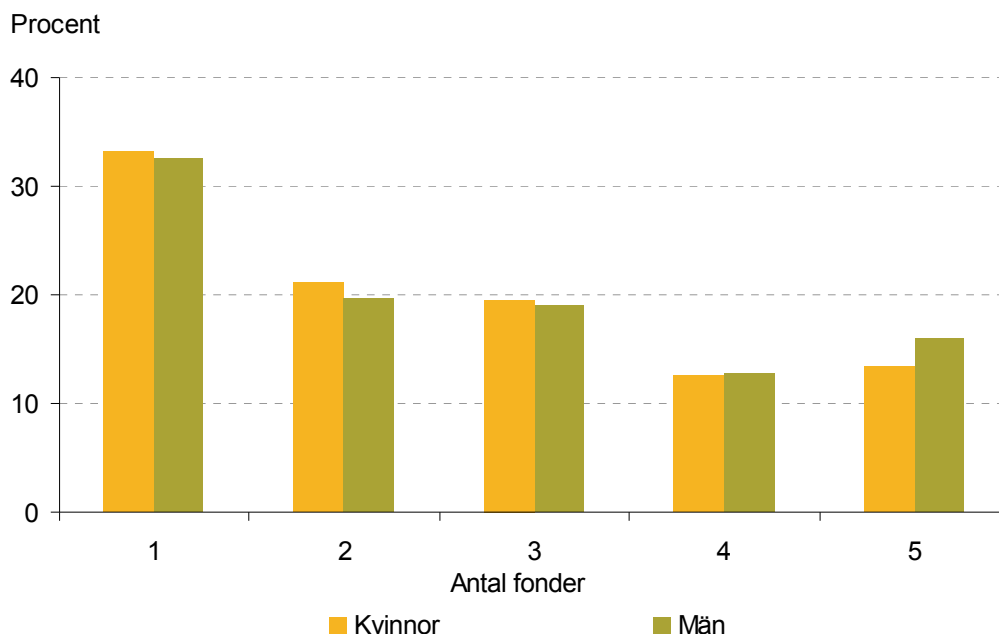
Den som väljer en egen portfölj har möjlighet att placera premiepensionsmedlen i upp till fem olika fonder. Möjligheten att sprida risken är större ju fler fonder som ingår i portföljen. Under 2010 hade pensionärer med egen vald portfölj i genomsnitt 2,6 (2,5) fonder.

Diagram 9.1 visar att drygt hälften av pensionärerna har en till två fonder i sina portföljer. Resten har 3–5 fonder. En jämförelse med motsvarande uppgifter för 2009 visar att nivåerna är relativt oförändrade.

Det kan vara intressant att notera att pensionärerna fördelar sina premiepensionsmedel på färre antal fonder jämfört med pensionsspararna. Pensionsspararna har i genomsnitt 3,5 fonder i portföljen. En förklaring till skillnaden kan vara att pensionärerna i regel har mindre pengar att fördela och därför väljer färre antal fonder i portföljen.

Diagram 9.1

Antalet fonder i pensionärernas eget valda portföljer, i slutet av 2010

9.2 De mest valda fonderna

De mest populära fonderna är främst aktiefonder

Tabell 9.1 visar tio-i-topplistan över de mest valda fonderna bland pensionärerna år 2010. Av dessa fonder dominerar aktiefonder, sex av fonderna i tabellen är aktiefonder. Av de övriga fonderna är två generationsfonder och två är blandfonder. Samtliga fonder har ökat i värde de senaste fem åren. Bäst värdeökning i förhållande till risk har generationsfonden SPP Generation 40-tal och blandfonden Swedbank Robur Mixfond Pension gett.

Fem av fonderna på listan är klassade som fonder med hög risk eller mycket hög risk och det är två färre jämfört med 2009. Sju av fonderna har sänkt risken under 2010.

Samma fonder fortsatt populära 2010

En jämförelse med motsvarande topplista för 2009 visar att samtliga fonder finns med även på 2009 års lista. Den inbördes rangordningen är också nästan densamma som föregående år. Enda förändringen är att AMF Aktiefond Världen och AMF Aktiefond Sverige har bytt plats.

Tabell 9.1

De tio mest valda fonder bland pensionärer med egen portfölj, rangordnade efter andel pensionärer som valt fonden, i slutet av 2010

Fond	Risk, procentenhet	Avkastning ¹⁵ 2006-2010 per år, procent	Placering 2009
SPP Generation 40-tal	4,5	5	1
AMF Aktiefond Sverige	25,4	8	3
AMF Aktiefond Världen	20,4	11	2
Swedbank Robur Contura	18,5	4	4
AMF Balansfond	12,6	8	5
Didner & Gerge Aktiefond	29,7	11	6
Länsförsäkringar Pension 2010	8,9	6	7
Swedbank Robur Medica	12,8	4	8
Swedbank Robur Mixfond Pension	8,9	7	9
Swedbank Robur Aktiefond Pension	19,6	7	10

¹⁵ Geometrisk genomsnitt under perioden 2006–2010

9.3 Tillgångsallokering och risk i portföljen

Risiknivån i portföljen har stor betydelse för premiepensionen

Som framgår av motsvarande avsnitt i delen om pensionsspararna har risknivån i premiepensionsportföljen stor betydelse för den slutliga premiepensionen. Pensionärer som har kvar den eget valda portföljen kan själva bestämma och ändra risknivån i portföljen. Risknivån för AP7 Såfa, liksom i den traditionella försäkringen, är given för pensionären. Därutöver garanterar den traditionella försäkringen ett lägsta belopp livet ut.

De två följande avsnitten tar upp risken i pensionärernas eget valda portföljer på samma sätt som i motsvarande avsnitt i kapitlet om pensionsspararna. I det första avsnittet används tillgångsallokeringen dvs. fördelningen mellan aktie- och räntefonder, för att beskriva risken i portföljen. I det andra avsnittet mäts risken som den genomsnittliga standardavvikelsen av avkastningen på de fonder som ingår i portföljen. Risken uttrycks i procentenheter.

9.3.1 Fördelning av tillgångar i portföljen

Aktier är mer riskfyllda

Sammanställningen av fonder i premiepensionsportföljen speglar den risknivå pensionären har valt för sin premiepension. I regel är det så att ju större andel aktier som ingår i portföljen desto högre är risknivån. Samtidigt har pensionären möjlighet att diversifiera bort en del av risken i de enskilda fonderna genom att ta hänsyn till hur fondernas avkastning samvarierar med varandra. Val av tillgångsallokering har därför stor betydelse för den framtida värdeutvecklingen och därmed premiepensionens storlek.

Störst andel aktier i AP7 Såfa 61 år

Tabell 9.2 visar att pensionärer med egen portfölj har investerat knappt 74 (72) procent av pensionsmedlen i aktier, medan 82 procent av AP7 Såfa 61 år är placerade i aktier. I AP7 Såfa 70 år har aktieandelen sjunkit till 55 procent. Den traditionella försäkringen har en relativt låg andel av kapitalet investerat i aktier, cirka 37 (32) procent.

Tabell 9.2

Genomsnittlig tillgångsallokering för pensionärer med egen vald portfölj, AP7 Såfa samt traditionell försäkring, procent

Tillgångsslag	Egen vald portfölj	AP7 Såfa 61 år	AP7 Såfa 65 år	AP7 Såfa 70 år	Traditionell försäkring
Svenska aktier	28,4	3,1	2,7	2,1	
Globala aktier	33,5	74,8	63,8	50,2	37,0
Tillväxtmarknader	12,2	4,1	3,5	2,8	
Svenska räntor	23,8	18,0	30,0	45,0	62,8
Alternativa investeringar	0,1				0,2
Utländska räntor	1,9				

Anmärkning: Tillväxtmarknader omfattar globala aktier på tillväxtmarknader. Alternativa investeringar är investeringar utanför de traditionella tillgångsklasserna, till exempel private equity och hedgefonder.

9.3.2 Risknivån

Liten ökning i risk under 2010

Den genomsnittliga risknivån i pensionärernas fondförsäkring uppgick i slutet av 2010 till 16,1 procentenheter, dvs. hög risk. Risken är då endast beräknad på dem som har egen portfölj. AP7 Såfa saknar 36 månaders historik och det gör att risken inte kan beräknas.

Jämfört med föregående år innebär det att risken har ökat något i de eget valda portföljerna. 2009 var risken 15,5 och 2010 har den stigit till 16,1 procentenheter

De flesta har medel eller hög risk

I diagram 9.1 visas andelen eget valda portföljer vid olika risknivåer i portföljen samt fördelningen av risknivån i fondutbudet. De fem riskkategorierna i diagrammet motsvarar de kategorier som används i fondkatalogen. Diagrammet ger en bild av hur väl risknivån i pensionärernas egna portföljer stämmer överens med risknivån i fondutbudet.

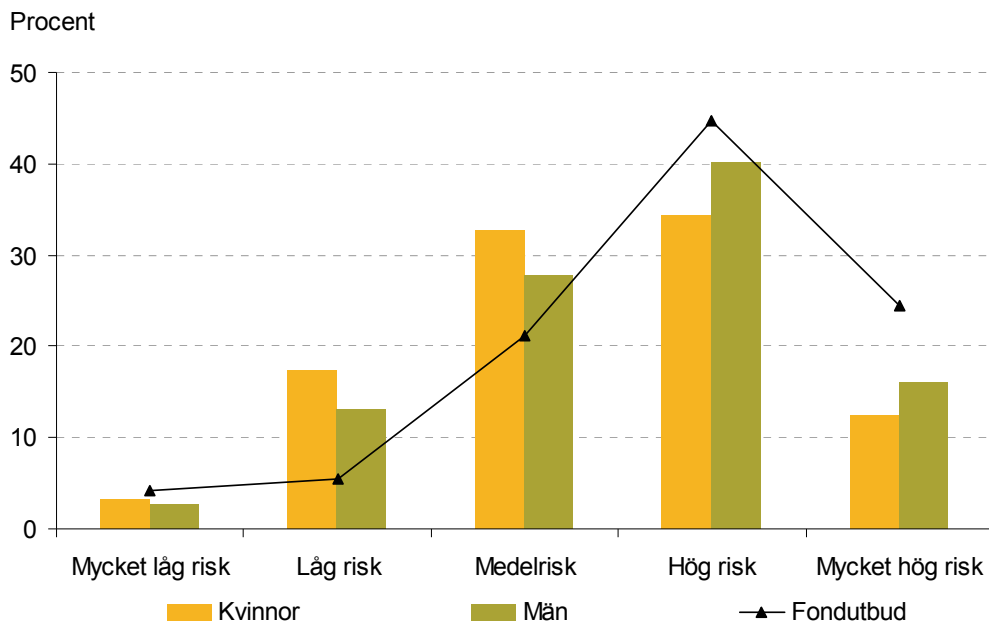
Den största förändring jämfört med 2009 är att fondutbudet i kategorin mycket hög risk har minskat påtagligt samtidigt har andelen pensionärer ökat med drygt fem procentenheter i kategorin mycket hög risk. 2009 översteg utbudet av fonder med mycket hög risk klart andelen pensionärer i den kategorin. Man kan även notera att det har skett en viss förskjutning mot högre risk under 2010. Föregående år var andelen pensionärer i kategorin mycket hög risk under 10 procent. För 2010 ligger både män och kvinnor klart över 10 procent i den högsta riskkategorin.

Kvinnor tenderar att välja lägre risk jämfört med män

Kvinnor och män skiljer sig åt något i valet av risk. I diagram 9.2 framgår det att en större andel av kvinnorna har valt fonder i kategorierna låg risk och medelrisk jämfört med andelen män. Männens andel är däremot högre i kategorierna hög till mycket hög risk.

Diagram 9.2

Andelen eget valda portföljer för pensionerade kvinnor och män samt andelen fonder på fondtorget, efter riskkategorier

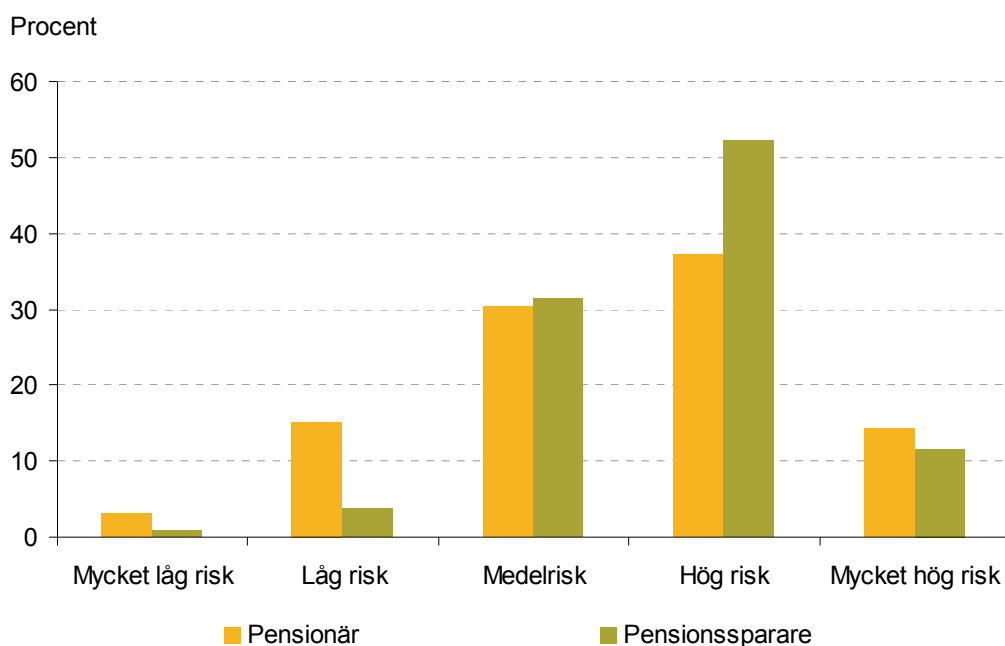
Anmärkning: Mätperioden för risken är de senaste 36 månaderna. Enbart de portföljer/fonder som har en riskhistorik på minst 36 månader ingår i beräkningarna. Likaså ingår enbart de pensionssparare vars portföljer/fonder har en riskhistorik på minst 36 månader.

Pensionärer har lägre risk än pensionssparare

I diagram 9.3 kan man utläsa att det är en större andel pensionärer som har låg risk eller lägre i sina portföljer jämfört med andelen pensionssparare. Pensionsspararna är överrepresenterade i kategorin hög risk. Däremot är pensionärernas andel i kategorin mycket hög risk något större jämfört med pensionsspararna.

Diagram 9.3

Andelen pensionärsers och pensionssparares eget valda portföljer samt andelen fonder på fondtorget, efter riskkategorier

Anmärkning: Mätperioden för risken är de senaste 36 månaderna. Enbart de portföljer/fonder som har en riskhistorik på minst 36 månader ingår i beräkningarna. Likaså ingår enbart de pensionssparare vars portföljer/fonder har en riskhistorik på minst 36 månader.

9.4 Avgiftsnivå i portföljen

Pensionärerna betalar i genomsnitt 0,31 procent i fondavgift

Fondbolagen tar vanligen ut en avgift för förvaltningen av de fonder de erbjuder. Fondavgiften är det vägda genomsnittet av förvaltningsavgifterna, efter rabatt, för de fonder som ingår i portföljen. Som visas i motsvarande avsnitt i kapitlet om pensionsspararna har nivån på avgiften stor betydelse för pensionsutfallet.

Den genomsnittliga avgiften för eget valda portföljer ligger kvar på samma som föregående år, 0,31 procent. Av tabell 9.3 framgår att kvinnor har lägre genomsnittlig portföljavgift än män.

Avgiften till AP7 Såfa varierar beroende på ålder. För en pensionär som är 61 år är avgiften 0,14 procent. Den faller ytterligare med stigande ålder och är 0,13 procent vid 65 och 0,12 procent vid 70 år.

Tabell 9.3

Portföljavgift för pensionärer med eget valda portföljer, i slutet av 2010, procent

	Medelavgift	Median	5:e percentilen	95:e percentilen
Alla	0,31	0,24	0,15	0,64
Kvinnor	0,30	0,23	0,15	0,60
Män	0,32	0,25	0,15	0,67

10 Pensionärernas aktivitet

Kapitlet beskriver pensionärernas aktivitet med avseende på portföljval vid inträdet i premiepensionssystemet och antal fondbyten.

10.1 Andel med egen vald portfölj respektive AP7 Såfa

68 procent av pensionärerna har egen vald portfölj

De flesta av pensionärerna fick möjlighet att välja fonder till premiepensionsportföljen första gången år 2000, men då som pensionssparare. Cirka 53 procent av dem valde en egen portfölj medan de övriga fick sina medel placerade i AP7 Såfa.

I slutet av år 2010 hade 68 (60) procent av pensionärerna med fondförsäkring en eget vald portfölj. Det är alltså en större andel av pensionärerna som har valt en egen portfölj jämfört med pensionsspararna.

10.2 Antal fondbyten efter inträdesåret

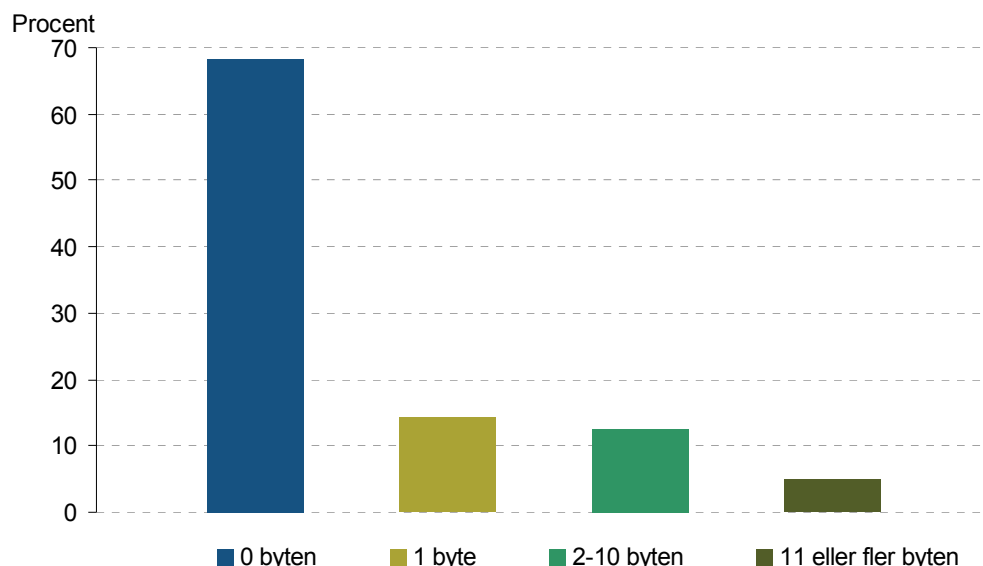
68 procent av pensionärerna har inte gjort något fondbyte sedan inträdet

Av de pensionärer som gjorde ett aktivt val vid inträdet i premiepensionssystemet har 68 procent aldrig gjort något fondbyte. 32 procent har gjort åtminstone ett fondbyte sedan inträdet.

Av diagram 10.1 framgår att knappt 15 procent av de med egen portfölj har bytt fonder vid ett tillfälle efter inträdet. Knappt 5 procent har bytt fonder minst 11 gånger sedan inträdet.

Diagram 10.1

Andel pensionärer med egen vald portfölj, efter antal fondbyten gjorda sedan inträdesåret och fram till slutet av 2010

Anmärkning: Diagrammet visar antalet fondbyten sedan inträdet i premiepensionssystemet och inte bara för tiden som pensionär. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen valt AP7 Såfa¹⁶ och som sedan valt en egen portfölj (ett fondbyte) men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

10.3 Antal fondbyten och värdeutveckling

De aktiva pensionärerna hade något bättre värdeutveckling

Tabell 10.1 visar antalet fondbyten gjorda under 2010 av pensionärer med egen vald portfölj. Det framgår att knappt 8 procent att pensionärerna gjorde ett fondbyte under året, vilket kan jämföras med 31 procent av pensionsspararna. Bäst värdeutveckling under 2010 hade de pensionärer som gjorde 1 fondbyte med en värdeutveckling på 13,1 procent. Ur tabellen kan man också utläsa att det är de mest aktiva pensionärerna som har haft den bästa värdeutvecklingen sedan inträdet.

¹⁶ Tidigare Premiesparfonden

Tabell 10.1

Genomsnittlig värdeutveckling för 2010 samt årlig genomsnittlig värdeutveckling sedan inträdesåret och fram till 2010, uppdelat på antal fondbyten gjorda under 2010, för pensionärer med egen vald portfölj, procent

	Värdeutveckling, genomsnitt, 2010	Värdeutveckling, genomsnitt, sedan inträde	Risk i portföljen, genomsnitt 2010, procentenhet	Andel sparare i varje kategori
0	10,7	4,4	15,8	92,1
1 byte	13,1	5,4	21,6	3,0
2 byten	11,2	5,4	18,7	1,4
3 till 5 byten	10,9	6,6	20,2	1,6
5 till 10 byten	10,6	6,5	19,8	1,1
11 till 15 byten	9,3	7,0	19,6	0,4
Fler än 15 byten	4,8	6,6	21,9	0,4

Anmärkning: I kategorin 0 byten ingår de som valde egen portfölj vid inträdet men därefter inte gjort något fondbyte. I kategorin 1 byte ingår de som ursprungligen hade AP7 Såfa och som sedan valt egen portfölj (ett fondbyte) men därefter inte bytt fonder. I denna kategori ingår även de som valde en egen portfölj vid inträdet och som därefter bara har gjort ett fondbyte.

11 Pensionärernas premiepension

Premiepension får tidigast tas ut från 61 års ålder men det finns ingen övre åldersgräns för när uttagen senast måste påbörjas. Pensionären kan välja att ta ut enbart premiepension eller kombinera den med uttag av inkomstpensionen. I det följande avsnittet redovisas endast uttag av premiepension.

11.1 Pensionsuttagen

Nästan alla tar ut hela det årliga pensionsbeloppet

Den som vill ta ut sin premiepension kan välja mellan de fyra uttagsnivåerna, 25 procent, 50 procent, 75 procent samt 100 procent. Pensionären kan ändra uttagsnivån och även avbryta uttagen. En pensionär som avbryter uttagen betraktas fortfarande som pensionär inom premiepensionssystemet och uttagsnivån fastställs till 0 procent.

Tabell 11.1 visar de genomsnittliga årliga uttagsbeloppen av premiepensionen. Det framgår att de allra flesta pensionärer, drygt 96 procent, tar ut hela det årliga pensionsbeloppet. Bland dem som enbart tar ut delar av sin pension är den vanligaste uttagsnivån 25 procent. Det är vanligare att pensionärer som är yngre än 65 år tar ut pensionen vid denna 25-procent nivå jämfört med dem som är äldre. Andelen pensionärer vid de olika uttagsnivåerna har endast förändrats marginellt sedan föregående år.

175 kronor i månaden i genomsnittlig premiepension

Än så länge är uttagsbeloppen blygsamma och det beror på att det nya pensionssystemet inte har fasats in fullt ut. I genomsnitt tar pensionärerna ut 2 100 kronor per år och det motsvarar 175 kronor i månaden.

Den som väljer att ta ut premiepensionen kan samtidigt fortsätta förvärvsarbete och tjäna in nya pensionsrätter. Utifrån de data som är tillgänglig för rapporten är det inte möjligt att se huruvida en pensionär tjänade in pensionsrätter under 2010.

Tabell 11.1

Andel pensionärer, årligt uttag av premiepension samt behållning på premiepensionskonto, efter uttagsnivå, i slutet av 2010

Uttagsnivå, procent	Pensionärer, andel, procent	Årligt uttag, medelvärde, kr	Kontobehållning, medelvärde, kr
25	2,2	1 040	72 748
50	0,5	1 615	56 172
75	0,2	2 250	50 393
100	97,0	2 093	32 429

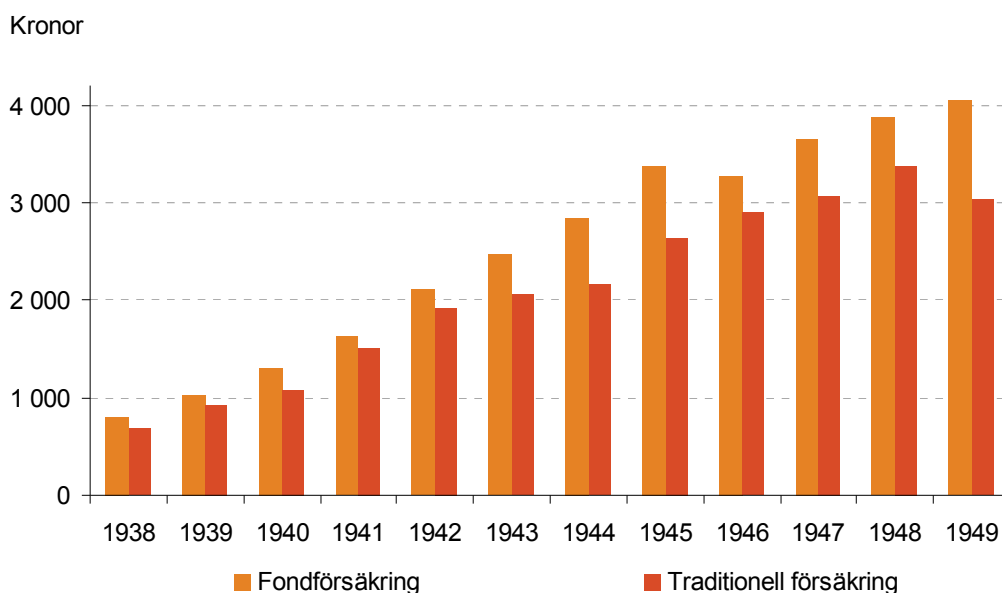
Yngre pensionärer får ut mer i premiepension

I diagram 11.1 visas den årliga utbetalningen av premiepensionen för dem som tar ut det årliga beloppet vid uttagsnivå 100 procent. Det framgår att ju senare födelseår (ju yngre pensionären är), desto högre är uttagsbeloppet. Det gäller både för fondförsäkringen och för den traditionella försäkringen. Beloppen som betalas ut i årlig pension varierar mellan 800 kronor och 4 000 kronor per år inom fondförsäkring och mellan 700 kronor och 3 400 kronor per år inom traditionell försäkring.

Skillnaderna i uttagsbelopp mellan de olika födelseåren beror främst på storleken på kontobehållningen. Som nämnts tidigare har de yngre pensionärerna i genomsnitt mer på sina premiepensionskonton än äldre pensionärer. De yngre kan därför ta ut större belopp. De yngre pensionärerna har mer i genomsnitt på sina konton eftersom de dels har satt av mer pensionsmedel per år, dels har satt av medel under fler år.

Diagram 11.1

Årligt uttag av premiepensionen under 2010, för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, genomsnittligt belopp

Anmärkning: Personer födda 1945 är 65 år. De som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

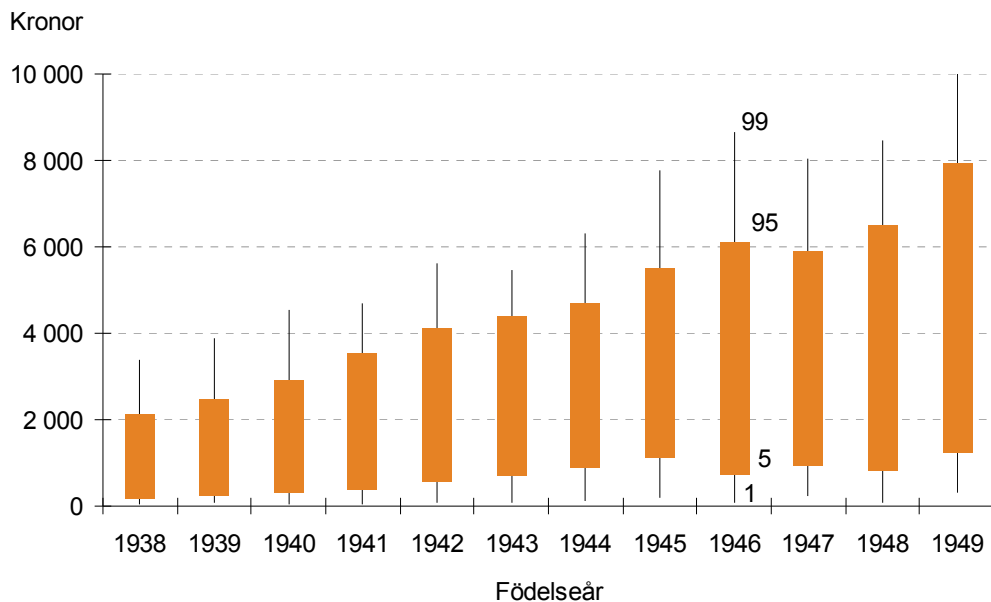
Stor spridning i utbetald premiepension

Diagram 11.2 visar spridningen av den utbetalda pensionen från fondförsäkringen för pensionärer med uttagsnivån 100 procent. Den nedre och övre kanten på stapeln markerar den 5:e percentilen respektive den 95:e percentilen¹⁷. Det framgår av diagrammet att det är en större variation i utbetald pension bland de yngre pensionärerna jämfört med de äldre.

¹⁷ Begreppet percentil kan förklaras enligt följande. Pensionärerna rangordnas med början från den pensionär som har det lägsta pensionsuttaget till den pensionär med högst pensionsuttaget. Därefter delas de in i hundra lika stora grupper, s.k. percentiler.

Diagram 11.2

Spridning av utbetald pension 2010 för pensionärer med fondförsäkring efter födelseår, uttagsnivå 100 procent

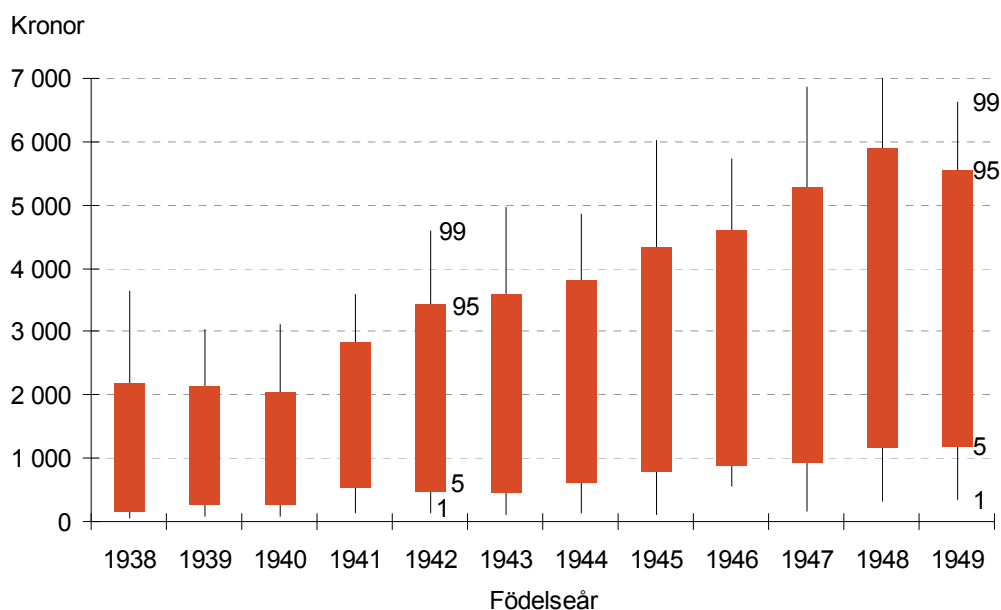

Anmärkning: Personer födda 1945 är 65 år. De som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

Diagram 11.3 visar spridningen av den utbetalda pensionen från traditionell försäkring för pensionärer med uttagsnivå 100 procent. Även bland pensionärer med traditionell försäkring är variation i utbetald pension större bland de yngre jämfört med de äldre pensionärerna.

Diagram 11.3

Spridning av utbetald pension 2010 för pensionärer med traditionell försäkring efter födelseår, uttagsnivå 100 procent

Anmärkning: Personer födda 1945 är 65 år. De som är födda senare tar alltså ut pension före 65 års ålder.

Skillnaderna i pensionsutbetalningar kommer att öka med tiden

På sikt kommer sannolikt skillnaderna i pensionsutbetalningar mellan individerna att öka. Det beror på att när premiepensionssystemet är helt infasat kommer skillnader i pensionsavsättningar att öka, eftersom det är fler som kommer att ha betalat in relativt lite respektive mycket till systemet. En annan anledning är att individerna kommer att ha olika värdeutveckling på sina premiepensionsmedel. Ju större belopp som investerats, desto större blir variationerna i värdeutveckling i kronor räknat. Detta i sin tur ger större variationer i kontobehållning och därmed större variation i pensionsutbetalningarna.

Bilaga 1, beskrivning av data

Beskrivning av data

Denna rapport baseras främst på data som genererats från Pensionsmyndighetens databaser Pluto och FIDB men även på data från Försäkringskassans datalager STORE. Pluto innehåller individspecifik information om pensionsspararnas och pensionärernas pensionsrätter samt premiepensionsportfölj, inklusive de transaktioner och den handel som sker med fonder. FIDB består däremot enbart av information om de fonder som ingår i premiepensionssystemet, exempelvis standardavvikelser för avkastning (risk), förvaltningsavgift, fondens namn och typ. STORE kompletterar data med utbildningsnivå, boendelän samt födelseland.

Beskrivningen av pensionsspararna och pensionärerna grundas på ett slumpmässigt urval, bestående av alla individer som ingår i premiepensionssystemet under 2009 och är födda den 10:e varje månad. Urvalet utgör drygt tre procent av den population som omfattas av premiepensionssystemet 2009. Pensionssparare och pensionärer som avlider under året ingår inte i urvalet. Däremot ingår de som emigrerat eller flyttat till Sverige under året. Urvalet består av drygt 200 000 individer, varav 178 500 pensionssparare och drygt 21 500 pensionärer. Det anges särskilt i rapporten när uppgifter är baserade på totalstatistik över populationen i premiepensionssystemet.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december år 2009 som presenteras. Synonymer för denna tidpunkt är ”vid utgången av 2009” och ”i slutet av 2009”. De siffror som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för 2008.

Bilaga 2, pensionspyramiden - hela pensionen

Inkomstpension

Inkomstpensionen är den huvudsakliga delen av den allmänna pensionen och baseras på den sammanlagda inkomsten under hela livet. 2010 omfattades 1,8 miljoner svenskar av inkomstpension och tilläggspension och totalt betalades det ut 220 miljarder kronor i inkomst- och tilläggspension.

Diagram 2.1

Pensionspyramiden – inkomstpensionen

Intjänande – Pensionsunderlaget

Alla som arbetar och betalar skatt i Sverige kan tillgodoräkna sig pensionsrätt och hur stor pensionsrätten blir bestäms av storleken på pensionsunderlaget.

Pensionsunderlaget utgörs av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp.

Pensionsgrundande inkomsterna kan bestå av:

- inkomst av anställning
- inkomst av näringsverksamhet, egenföretagare
- skattepliktiga inkomster från socialförsäkringen, som till exempel sjuk- eller aktivitetsersättning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning

Pensionsgrundande beloppen är fiktiva inkomster som man får tillgodoräkna sig vid:

- sjuk- eller aktivitetsersättning
- år med små barn
- studier

Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (390 750 kronor år 2010) och varje år avsätts 18,5 procent av pensionsunderlaget till den allmänna pensionen. Den största delen, 16 procent, går till inkomstpensionen och eftersom inkomstpensionen är ett fördelningssystem betalas de inbetalda avgifterna ut i pensioner samma år. Resterande del, 2,5 procent, går till premiepensionen.

Behållningen på pensionskontot

Avgifterna som betalas in varje år bokförs som pensionsrätter på kontot för inkomst- respektive premiepension. Värdet på pensionskontot för inkomstpensionen växer sedan med de årliga avgifterna som betalas in och den genomsnittliga inkomstens utveckling. Genomsnittsinkomstens utveckling mäts med inkomstindex. Genom att kontot är kopplat både till de inbetalda avgifterna och till inkomstindex kan värdet på kontot både öka och minska. Sedan 1995 har den genomsnittliga tillväxten i inkomstpensionssystemet nominellt varit 2,4 procent.

Pension – utbetalning

Pensionsåldern är rörlig och både inkomst- och premiepension och kan tas ut från 61 års ålder. Man kan välja att ta ut pensionen helt eller delvis och det går att arbeta samtidigt som man tar ut pension. Enligt bestämmelserna i LAS har man idag rätt att arbeta fram till 67 års ålder, efter det krävs samtycke från arbetsgivaren.

Inkomstpensionens årsbelopp beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal vid pensioneringstillfället. Delningstalet speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en ränta om 1,6 procent. Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex minus den ränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet.

En av grundtankarna med pensionssystemet är att det skall vara finansiellt stabilt. Det innebär att tillgångar och skulder i systemet ska vara i balans. Om tillgångarna är mindre än skulderna aktiveras balanseringen. Inkomstindex ersätts då med balansindex och indexeringen av pensionerna blir lägre. De lägre pensionerna kommer att bestå tills systemet åter är i balans.

Avgörande för hur mycket man kommer att få i pensionen är hur länge man arbetar, lönen, genomsnittliga inkomstens utveckling och vid vilken ålder man tar ut pension. Att ta ut pensionen vid 66 års ålder i stället 65 år innebär att de årliga pensionsutbetalningarna blir ungefär 9 procent högre.

Under 2010 betalades det ut 37,7 miljarder kronor till 874 000 pensionärer med inkomstpension. I tilläggspension betalades det ut 182,4 miljarder kronor till 1 774 000 pensionärer.

Premiepension

Premiepensionen baseras på samma sätt som inkomstpensionen på den sammanlagda inkomsten under hela livet. Under 2010 betalades det ut 1,4 miljarder kronor i premiepension till 777 000 pensionärer.

Diagram 2.2

Pensionspyramiden – premiepensionen

Intjänande

Reglerna för hur pensionsunderlaget beräknas är desamma som för inkomstpensionen, se avsnitt 2.2.1. Däremot är den del av pensionsunderlaget som betalas in till premiepensionen bara 2,5 procent. En avgörande skillnad mellan de olika delarna i den allmänna pensionen är att premiepensionen är ett fonderat system till skillnad mot inkomstpensionen som är ett fördelningssystem.

Behållningen på pensionskontot

Avgifterna som betalas in varje år bokförs som pensionsrätter på kontot för inkomst- respektive premiepension. Pensionsrätterna i premiepensionen placeras sedan på kapitalmarknaderna genom fonder på Pensionsmyndighetens fondrörelse. Pensionsspararna och pensionärerna kan själva välja hur pensionsrätterna skall placeras. För pensionärerna finns även möjlighet att välja traditionell förvaltning med garanterat utbetalt månadsbelopp. Värdet på pensionskontot för premiepensionen växer sedan med de årliga avgifterna som betalas in och utvecklingen på de finansiella marknaderna. Det innebär att värdet på kontot både kan öka och minska. Den genomsnittliga tillväxten i premiepensionssystemet har nominellt varit 4,2 procent sedan 1995 och realt 2,9 procent.

Pension – utbetalning

Premiepensionen kan tas ut antingen som fondförsäkring eller traditionell försäkring. För att beräkna den månatliga pensionen divideras först värdet av pensionskontot i båda försäkringsformerna med ett delningstal som utgår från den återstående livslängden och en tillgodoräknad ränta. Detta årliga belopp delas sedan med tolv för att få månadsbeloppet.

I traditionell försäkring beräknas ett livsvarigt garanterat nominellt belopp. Utöver det garanterade beloppet kan man även få ett tilläggsbelopp som beror på hur värdet på pensionskontot utvecklas med den så kallade återbäringsräntan. Den genomsnittliga återbäringsräntan under 2010 var 4,58 procent.

Årligen räknas pensionerna om på samma sätt som när man går i pension. För premiepensionen som tas ut som fondförsäkring är det hela pensionen som räknas om. För pension som tas ut som traditionell försäkring är det bara tilläggsbeloppet som räknas om. Det garanterade belopp beräknas bara fram vid pensioneringstillfället.

Under 2010 betalades det ut 1,4 miljarder kronor till 777 000 pensionärer med premiepension.

Garantipension

Garantipensionen är den del av det svenska pensionssystemet som ger grundtrygghet för den som saknar eller har låg inkomstgrundad pension. Om man aldrig har haft några beskattade arbetsinkomster i Sverige betalas ingen inkomstgrundad pension ut. Hela pensionen kommer då att bestå av garantipension som är en del av den allmänna pensionen och finansieras av staten. Garantipension kan tidigast betalas från och med den månad som man fyller 65 år.

Full garantipension uppgår till 2,13 prisbasbelopp för ensamstående vilket motsvarade 7 526 kronor i månaden 2010. För gifta är garantipensionen 1,90 prisbasbelopp. Garantipensionens storlek beror också på hur länge man har bott i Sverige.

Tjänstepension

Tjänstepensionen är en betydande del av pensionen

Hela pensionen består som nämnts ovan av flera olika delar. En del som kommer att ha stor betydelse för blivande pensionärer är tjänstepensionen som är reglerat i avtal mellan arbetsmarkandens parter. Vanligast är att tjänstepension är premiebestämd pension. Premien som betalas in till tjänstepensionen är en procentsats av den intjänade lönen och betalas in av arbetsgivarna.

Diagram 2.3

Pensionspyramiden – tjänstepension

Tjänstepensionen går mot enhetlighet

Utvecklingen i tjänstepensionen har tydligt gått mot enhetliga premiebestämda lösningar. För de delar av inkomsten som ligger under taket på 7,5 på inkomstbasbelopp är samtliga avtalsområden på väg mot en avgiftsbestämd pension med en avsättning på 4,5 procent. Det här framgår av sammanställningen av de olika avtalen inom tjänstepensionen i tabell 2.1.

Tabell 2.1

Inbetald premie, typ av pension för olika avtal inom tjänstepensionen och kollektiv på arbetsmarkanden

Kollektiv	Benämning av tjänstepensionsavtal (mest gällande)	Typ av pension	Premie, procent	Valcentral
Privatanställda				
Arbetare	Avtalspension SAF-LO	Premiebestämd	4,3	Fora
Tjänstemän	ITP 1 född efter 1978	Premiebestämd	4,5	Collectum
Tjänstemän	ITP 2 född före 1979	Förmånsbestämd		Alecta
	ITPK	Premiebestämd	2	Collectum
Kommun- och landstingsanställda	KAP KL	Premiebestämd	4,5	Pensionsvalet
Statligt anställda	PA 03	Premiebestämd	2,5	SPV
	PA 03	Premiebestämd	2	Kåpan
	PA 03	Förmånsbestämd		SPV

I de ”nya” avtalen för privatanställda arbetare respektive tjänstemän sätts 30 procent av inkomsten som ligger över taket av till samma avgiftsbestämda pension som ligger under taket. På det kommunala och statliga området innebär avtalen en fortsatt blandning av avgifts- och förmånsbestämda pensioner för inkomster över taket.

Tjänstepensionens andel ökar

Enligt SCB:s data för 2009 fick 85 procent av alla pensionärer över 65 år även tjänstepension. Tjänstepensionens andel av den totala pensionen ökade under 2009. 2008 var tjänstepensionens andel av de totala pensionsutbetalningarna 20 procent. 2009 hade den andelen ökat med en procentenhet till 21 procent. Även inbetalningarna till tjänstepensionen ökade mer än inbetalningarna till den allmänna pensionen. 2009 ökade inbetalningarna till tjänstepensionen med 2,6 procent medan inbetalningarna till den allmänna pensionen ökade med knappt en halv procent.

Tabell 2.2

Inbetalda premier, förvaltad kapital och utbetalningar i respektive pensionsslag, 31 december 2009, miljarder kronor

Pensionsslag	Inbetalda premier	Förvaltad kapital 31 dec	Utbetalningar	Andel utbetalningar, procent
Allmän pension	234	1 171	218	74
Tjänstepension	119	1 403	60	21
Privata pensionsförsäkringar	15	402	15	5
Summa	368	2 976	293	100

Privat pensionssparande

Privat pensionssparande kompletterar

I toppen av pensionspyramiden finns det privata pensionssparandet. Att spara privat är ett frivilligt pensionssparande och kan ses som ett komplement till övriga pensioner.

Diagram 2.4

Pensionspyramiden – privat pensionssparande

Man kan spara privat till pensionen på olika sätt men här menar vi i första hand det avdragsgilla sparandet. Att sparandet är avdragsgillt innebär att man får göra avdrag i deklarationen för de pengar man betalar in till pensionssparandet. 2010 kunde man dra av upp till 12 000 kronor i sitt sparande. Istället får man betala skatt när man tar ut pensionen. Genom att man betalar in och tar ut pengar vid olika tidpunkter kan det få skatteeffekter som kan vara positiva eller negativa. För en person med en inkomst som ligger över brytpunkten för statlig skatt under sparandetiden men under brytpunkten vid utbetalandet så blir skatteeffekten positiv. Om man istället har låg inkomst under sparandetiden och en inkomst som ligger över brytpunkten när pensionen betalas ut så blir skatteeffekten negativ.

Sparkapitalet blir låst

Kapitalet i det privata pensionssparandet är låst under sparandetiden och pension kan tidigast tas ut från det att man fyller 55 år. De olika formerna för privat pensionssparande är vanlig pensionsförsäkring och individuellt pensionssparande, IPS.

Vid pensionssparande i vanlig pensionsförsäkring kan man välja mellan fondförsäkring eller traditionell försäkring. Man betalar sedan in pengar varje månad till en pensionsförvaltare som sköter förvaltningen av pengarna efter den typ av pensionsförsäkring som man har valt. När man pensionssparar i vanlig pensionsförsäkring finns möjligheten att välja återbetalningsskydd eller någon annan tilläggförsäkring.

Individuellt pensionssparande kräver att man är aktiv

Individuellt pensionssparande, IPS är ett rent sparande och ingen försäkring. Det innebär att det inte går att välja återbetalningsskydd eller någon annan tilläggsförsäkring som man kan välja i vanlig pensionsförsäkring. När man spar i IPS sköter man förvaltningen av pengarna själv och man kan placera i en mängd olika sparformer t.ex. fonder, enskilda aktier och strukturerade produkter. I IPS finns ingen garanterad avkastning. Pensionen som man får ut är i stället helt beroende på hur man själv har lyckats med sin förvaltning.

Kapitalförsäkring flexibel men ej avdragsgill

Vi nämner också ett alternativ till det avdragsgilla sparandet och det är sparande i en vanlig kapitalförsäkring. Insättningarna är inte avdragsgilla men man betalar heller ingen inkomstskatt när pengarna tas ut. Den enda skatt som tas ut är en schablonskatt som i dagsläget ligger på 0,837 procent av kapitalet. Skatten tas ut varje år oavsett hur avkastningen utvecklats. Sparformen erbjuder samma placeringsmöjligheter som IPS men pengarna är inte låsta under spartiden. Det innebär att man kan börja ta ut de sparade pengarna vid vilken tidpunkt som helst.

Bilaga 3, avkastningsmätt

Avkastningsmätt för fondförsäkringen

De premiepensionsmedel som avsätts för pensionsspararen varje månad förvaltas tillfälligt av Pensionsmyndigheten fram till dess att pensionsmedlen placeras på spararens premiepensionskonto. Denna placering sker en gång per år och då fördelas medlen efter den senast valda fördelningen av fonder i premiepensionsportföljen. Avkastningen på pensionsmedlen beror inledningsvis på utfallet av den tillfälliga förvaltning men på sikt är det avkastningen på fondförsäkringen som har den avgörande betydelsen. De avgifter som betalas till Pensionsmyndigheten och fondförvaltare samt den rabatt som ges på förvaltningsavgiften påverkar också avkastningen.

När det sker ett kapitalflöde på premiepensionskontot är det inte tillräckligt att jämföra ett ingående och utgående portföljvärde för att mäta avkastningen. Det beror på att det utgående portföljvärdet inte bara påverkas av marknadsvärdering utan även av fortsatta in- och utbetalningar. För att ge en korrekt beskrivning av hur avkastningen på premiepensionsplaceringen har utvecklats under flera perioder behöver avkastningen vägas samman på något sätt. De allmänt vedertagna mått som används i rapporten är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Den tidsviktade avkastningen mäter hur avkastningen har utvecklats för fonden medan den kapitalviktade avkastningen visar avkastningen för pensionsspararen. Nedan följer en förenklad beskrivning av de två måtten.

Tidsviktad avkastning

För att mäta avkastningen för en fond används tidsviktad avkastning. Måttet rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, dvs. huruvida det har kommit in nya pensionsrätter eller att det har betalats ut avgifter inverkar inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod.

När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvation (1) beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$R_T = \left[\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right] - 1 \quad (1)$$

där

R_t = Avkastningen under perioden

MV_t = Marknadsvärdet vid tidpunkten t

C_t = Kassaflödet vid tidpunkten t

T = Sluttidpunkten

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning.

I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Kapitalviktad avkastning

När värdeutvecklingen på pensionsspararens premiepension mäts används kapitalviktad avkastning, dvs. en internränta tas fram. Internräntan kan i detta fall jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på pensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto.

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på premiepensionskontot genom att väga samman avkastningen med det pensionsbelopp som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kapitalflöden som påverkar den kapitalviktade avkastningen är inbetalade pensionsrätter, räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften, arvsvinster samt pensionsutbetalningar.

Notera att pensionssparare som valt samma fond men haft olika kapitalflöden på sina konton, t ex i form av pensionsavsättningar, kommer att uppvisa olika kapitalviktad avkastning för samma fond. Den kapitalvägda avkastningen kan därför inte användas för att jämföra sparare som investerat i samma fond.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den s.k. internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde, precis motsvarar portföljens ingående värde. Ekvation (2) beskriver den kapitalviktade avkastningen.

För att beräkna internräntan krävs kännedom om (1) utgående portföljvärde (marknadsvärde), (2) alla kassaflöden till och från portföljen, samt (3) tidpunkten för dessa kassaflöden.

Internräntan r i årstakt är den ränta som uppfyller följande relation:

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{t/365}} = 0 \quad (2)$$

där

r = Internräntan under perioden uttryckt i årstakt

t = Antalet dagar sedan starttidpunkten

C_t = Kassaflöde vid tidpunkten t (C_t är slutvärdet som antas vara ett negativt kassaflöde)

Internräntan kan sägas ta fram den ”bankkontoränta” som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Bilaga 4, portföljrisk

Portföljrisk

Portföljrisken beräknas utifrån standardavvikelsen i respektive fond som ingår i portföljen och kovariansen mellan fonderna i portföljen. För att beräkna portföljrisken används månadsdata för de senaste 36 månaderna. Det innebär att för portföljer, där fonder ingår som har kortare historik än 36 månader, görs ingen beräkning av portföljrisken.

Formel för portföljrisken:

$$\sigma_p = \left(\sum_{i=1}^K \sum_{j=1}^K \omega_i \omega_j \sigma_i \sigma_j \rho_{i,j} = \sum_{i=1}^K \omega_i^2 \sigma_i^2 + 2 \sum_{i \neq j} \sigma_{ij} \omega_i \omega_j \right)^{1/2}$$

Där

ω_i är vikten för fond i i portföljen P

σ_i är standardavvikelsen för fond i

$\rho_{i,j}$ är korrelationen mellan fond i och j

σ_{ij} är kovariansen mellan fond i och j .

Portföljrisken skall uttryckas i årstakt och beräkningen är gjord utifrån månadsvärden. Resultatet från ovanstående formel konverteras därför till årstakt genom att multiplicera portföljrisken med roten ur 12, dvs.

$$= \sigma_p \cdot \sqrt{12}.$$

Riskkategorier

Portföljrisken (σ_p) är kategoriserad enligt samma intervall som fonderna på Pensionsmyndighetens hemsida:

Mycket låg risk:	$\sigma_p < 3$
Låg risk:	$3 \geq \sigma_p < 8$
Medelrisk:	$8 \geq \sigma_p < 16$
Hög risk:	$16 \geq \sigma_p < 25$
Mycket hög risk:	$25 \geq \sigma_p$

Så här kan du nå oss om du vill veta mer

www.pensionsmyndigheten.se
Kundservice 0771-776 776

www.pensionsmyndigheten.se